

„Jen žádný strach před smrtí!“

Pro obecný lid
a také pro vrchnost duchovní a světskou.

Dle
Albána Stolze.

Jazykem českým napsal

Václav Davídek,

katecheta v Turnově.

1896.

Nakladatel
ALEXANDER JAROSCH,
knihkupectví
JIHLAVA.

Vstup.

Jednou přišel k sv. Filipovi Nerejskému jinoch jakýsi a vyprávěl mu s rozradostněnou tváří, že rodiče mu dovolili po mnoha prosbách studovati práva. Svatý Filip nemiloval dlouhých řečí, a co mnohý vyjadřuje třemi slovy, řekl on půldruhým. Naslouchal vypravování jinochovu zcela klidně, a když ukončil, tázal se jen: »Co potom?« Rozradostněný student odpověděl: »Pak se stanu advokátem.« »A potom?« tázal se světec dále. »Pak si zjednám popularitu a vážnost, a lidé budou houfně ke mně choditi, abych jejich pře vedl.« »A potom?«

»Pak,« pokračoval jinoch, »pak si nashromáždím slušnou částku peněz, koupím si krásný dům v některé z hlavních ulic, koně a kočár si pořídím, ožením se s krásnou, bohatou nevěstou a budu žít blažený, zábavný život.« Zcela volně a suše ptal se starý patriarcha ještě jedenkrát: »A potom?«

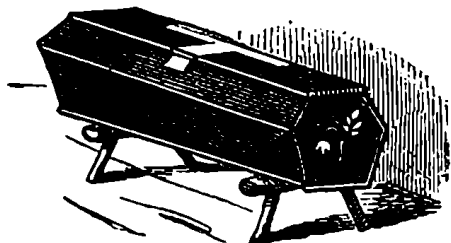
»Pak?« pravil jinoch zvolna — a šlo to jako u soudku, jenž se dotáčí: nechce a nechce téci, ať jej zdvíháme, anebo jím otrásáme; vždy teče zkalená tekutina a konečně se objeví ssedlina. A takovou byla též nyní hlava studentova, jako prázdný soudek (což se někdy mnohému studentu přihází, že totiž jeho hlava uvnitř jest a zůstane jako prázdný soudek). Nábožný kněz odňal svými prostými otázkami omámenému studentu všechny skvělé naděje a plány. Jinoch se zamyslel, a v jeho duši vyvstala vážná, černá mračna, myšlenky o smrti, rakvi a hrobě, o velkém tichém moři, jež se za hrobem rozprostírá, o věčnosti.

Tak časně z rána ukazují se mnohdy červánky na blankytu nebeském, ale vbrzku se obloha zakalí, mračí se víc a více, až nastane deštivý, smutný den. Jako tyto červánky se rozprchly, tak zmizely jinochovi chuť a láska k vedení soudních pří, k ženění a k zakoupení statku; zvažněl vzpomínkou na konec, velice zvažněl. A hle, on odhodlal se jít do kláštera, aby tam po čas života svého se staral o svou nesmrtelnou duši.

Milený čtenáři, nejsm světec a ty snad již dávno nejsi jinochem, anebo jsi ještě jím nikdy nebyl, ježto náležíš k pohlaví ženskému; dále nehodláš se také státí advokátem, ježto je jich u nás dost. Také tě nechci přiměti rozličnými melancholickými úvahami o světě, bys do kláštera úzkostlivě se zavřel. Dnešního dne je skutečně snáze v kasárnách, nebo v továrně přístřeší nalézt, než v nějakém klášteře. Ale proto chci přece rozmluvu rozvinouti v tom smyslu, jako sv. Filip s oním studentem hovořil. Nahlédni jedenkrát do svého nitra a popatř, co tvá ubohá duše dělá; snadno poznáš, že sedí jako slepice nad celým hnízdem starostí, přání a plánů a myslí: Kéž by jen to bylo s krku, a ono ještě se mi vyplnilo, pak bych se nechtěl již o nic více starati a žádného přání bych neměl. Vypuď, vyžeň jednou všechny ony starosti, nechať minou mimo tebe, nechtě se vynoří na povrch všechna nejhlavnější a obyčejná přání, všechny velké i malé starosti, které v nitru tvém obývají, a nechtě uniknou před duchem tvým ve svém zeleném hávu naděje a v šedém obrysu starosti. Předpokládejme, že všechno se ti zdaří a vyplní, jak jen sám si přeješ, starost za starostí

že se rozprchne jako sníh a led na jaře a že nic jiného se ti nezazelená, nepokvete a nevypučí než samé radosti a štěstí na světě — ale co potom? co na konec? Zhloubej se jednou hodně v to poslední P o t o m — —

Nezaznívá-li ti v uších, jako bys něco zatloukati slyšel do rakve? A nezří-li oči duše tvé z daleka kříž se stříškou a nevidíš-li svého vlastního jména na tomto kříži? Necítíš-li zápachu hlíny od nově naspaného rovu? Anebo,

abych stručně mluvil, nepřipomíná-li ti to vše, že jednou zemřítí musíš? Nezažil jsi ovšem ještě, jak se umírá, a proto jedná též mnohý, jakoby ani nevěřil, že sám zemře, a smrt jakoby jen pro jiné lidi na světě byla, na př. pro bohaté tetičky a svobodné příbuzné, po nichž děditi chce. Ale popřítí přece nikdo nemůže, že zemřítí musí a poněvadž toho popřítí nemůže, ačkoli by to nejraději učinil, působí to mnohému boháči i penězochtivému řemeslníku a lakotnému sedláku trpkou mrzutostí, a v jeho mysli míhají se o předmětu tomto myšlenky černé jako noc. Neboť smrt jest příliš násilná a nenechá se žádnou policií, žádným ponocným, žádnou stráží ani fysikem anebo osobním lékařem zadržeti a řadí právě tak drze ve městech a palácích, jako na vesnici, připravuje lidi o život ve dne i v noci.

Z mysli však myšlenku na smrt úplně vyhladiti je též nemožné. Nemůžeš si ani uší vždy ucpat, abys neslyšel umíráčkem odzváněti; nemůžeš ani vždy zraku svého odvrátiti, abys neviděl, když truhlář okolo tvých oken nese prázdnou truhlu a nebo když ji čtyři nesou s mrtvolou. A kráčíš-li polem, nemůžeš vždy okliku činiti, abys se vyhnul hřbitovu. Ano i na tvém lůžku znepokojují tě vzpomínky na smrt; nejsi klidným! Jako štěnice právě za noci se nejraději vynořují vzpomínky na smrt v mysli tvé a dotírají na tvou duši; brzy vidíš ve snu, jak mrtvého ke hrobu nesou, anebo proti obyčejí jak z hrobu leze a všude straší; brzy navštíví tě při procitnutí tvém ve svém černém hávu myšlenky na smrt a poslední soud bez všelikého s tvé strany svolení, aniž bys »dále« byl řekl. Ba v pravdě se vzpomínkami na smrt u některých lidí se to právě tak má, jako s komáry v srpnu. Čím více je od tváří svých odháníme, tím více a houževnatěji usedají na nich. Vedle toho, předesylá však smrt obyčejně, jako vysocí potentáti, své kurýry, kteří jí ohlašují a jí cestu připravují. A jakmile tito se dostaví,

těžko na smrt nemysleti. Tito hlasatelé smrti jsou nemoci a tělesné slabosti. Vypuď smrt z mysli své, když zdouhavý kašel, dychavičnost, horečka, neobyčejný tlukot srdce, oteklé nohy a jiné útrapy tvé tělo červivým a schátralým činí. A není zapotřebí ani, abychom snad na doktory byli studovali, poznáme, že tvého života je tu na krátko, když listí tvé hlavy, vlasy, šedivější a opadávají, tak že lebka již jen tenkou kůží potažena jest; když údy se začnou trásti, jakoby jimi smrt lomcovala, až klesnou; a když zuby tvé jsou duté jako píšťaly u varhan, anebo jeden zub za druhým povoluje a svoji stanici opouští a již všem kostem těla tvého takto příští jejich cestu ukazuje. Když však onen hrozný dobyvatel věčného soudce, když smrt silněji a opravdověji zaklepá na zpuchřelou schránku tvé duše, tak že ubohá duše snadno pozná, kdo je přede dveřmi; když uchvátí někoho smrtelná úzkost, pak jest mu jako onomu ptáčeti, když spatří chřestýšce. Když toto hrozné zvíře svýma pichlavýma očima zablýská, jícen otevře a svým vidličkovitým jazykem třepetá proti ptáčeti, tu taková hrůza a zmatek pojme zvířátko, že samo hadu do jícnu vletí. — Mnohý by se sám uvrhl v náruč smrti, jen aby zbaven byl hrůzy při pomyslení na ni.

Proto bylo by velice dobré, kdybychom se mohli strachu před smrtí řádným způsobem zbaviti. Tomuto umění chci tě právě naučiti. Proto není v tomto spise žádných historek, krvavých událostí a vtipů; nic o nějakém novém pluhu a

novomodním hnojení a podobném smetí, nýbrž jen domácí prostředky a recepty proti strachu před smrtí; jest při všem mém vypravování sympatie (soucit) a spolu věštba. Prostředky jsou všechny laciné, pravá láce a jistě pomohou; žádný toho ještě nelitoval, že jich užil. Většina z nich jest od pastýře, který před mnoha sty lety žil daleko tam za mořem v Asii, který více věděl než všichni doktoři, úředníci a faráři dohromady, ačkoliv nikdy nestudoval. Chci ti i jeho jméno udati, jmenuje se — Ježíš Kristus. Mají-li však prostředky pomáhati, pak nesmíš si počínati jako nemocný, který

si recept předeptsati nechá, medicínu pak prohlédne a dle vůně soudí na její chuť, ale pak ji stranou klade, anebo oknem vyleje.

Tobě jest se řídití na vlas tím, co udání v kalendáři předpisuje, jinak ti nedám za tvé kňourání ani zlámanou grešli. Pak nesmíš lék najednou do sebe vlítí a ho pohltiti, neboť by se nemohl řádně v těle usaditi a se rozdělití; jen za několik hodin vždy jednu plnou lžici, to znamená, nesmíš na jedno posezení a též ne na dvě celý kalendář přečísti, nýbrž den po dni anebo každý týden částku z něho. A čím menší drobečky své duši předložíš, tím lépe může si to ona k srdci vzítí a strávití a tím milejší to bude pro mne. Příhodí-li se ti, že tě podráždí věta nebo některý článek, který dle podoby vyhlíží jakoby zrovna pro tebe psán byl a prstem ukazovati bude na hlavní zlo tvé duše a tvé srdce všeho druhu myšlénkami o tom zmítáno a pro ponejprv znepokojováno bude, anebo starý nepokoj v srdci tvém zavládne, tu nečti dále, nýbrž zavři knížku a pozoruj vnitřní myšlénky, zvláště ony, které se tváří nejvážněji. A jestliže v této vřavě myšlének něco se pohne a své témě vzpřímí, jako dobré předsevzetí, pak sáhni po tom, jakobys v písku zrnéčko zlata spatřil a nepopřej si oddechu, pokud úmysl ten v tobě neoživne a nadvlády nenabude, abys i dle něho jednal. Neboť dobrý úmysl, který po několika dnech bídně neuvadne a neodumře, nýbrž zdravý život i vzrůst v zápětí má, z něhož něco se stane, dobrý skutek nebo dobrá vlastnost, takové předsevzetí jest drahocennou vymožeností větší ceny, než kdyby někdo byl několik jiter polí a kus lesa po starém strýci zdědil. A konečně, budeš-li pozorovati, že lék působí a tobě prospívá, opakuj ho, t. j. čti kalendář od začátku ještě jednou a to s takovou rozvahou, jakobys pohanem byl, který poprvé něco o Bohu slyší. Započneme tedy ve jménu Páně.

Leden.

Trávou polní jsou všichni lidé a všechna jejich krása jest jako květina na palouku.

Isaiáš prorok.

Vezme-li smrt někoho vedle tebe neočekávaně za pačesy, jako anděl Habakuka a jej urve s tohoto povrchu zemského, t. j. příhodí-li se nenadále úmrtí v domě nebo v sousedství; anebo stojíš-li vedle lůžka umírajícího a vidíš, jak on si počíná, totiž jak umírá; anebo vrhne-li smrt na tebe pohled, a ty se rozstúneš na píchání prsou, anebo mrazí-li tě, a horečka zachvacuje tvé nervy: tehdá se pokusí nemoc ráda i o tvou duši jako nějaká hrůza, jako zpráchnivělý vzduch ze hrobky, již po

dlouhých letech otevíráme. Není žádného léku proti takovému strachu před smrtí? Ovšem jsou prostředky, jež jej odvádějí, avšak — ony jsou škodny. Tak nebojí se na př. mnohý smrti, poněvadž je lehkomyšlný a hloupý, anebo poněvadž v nic nevěří, a při tom se mu nanic dělá. Jak mnoho pohanů a mnoho křesťanských pohanů smrt násilně přivodilo, a provazem, nožem, nebo olověnou kulí, nebo jeduplným nápojem svou vlastní duši předčasně vyhostilo! Tak nezpůsobným a drzým nemáš nikdy oproti smrti býti. Neboť jestliže dříve sám unikneš ze svého místa pozemského, nežli tě Bůh spravedlivě povolá, a smrti násilně v náruč se uvrhneš, pak padáš netoliko v kostnaté prsty smrti, nýbrž smrt se rozdělí se svým kmotříčkem, ďáblem. Smrt urve tvé tělo, tvoji duši však nemůže strávit, tu odevzdá ďáblu. Proto říká též Francouz o takovém samovrahu ve svém přísloví: »Skáče z pánve do ohně.« Smrt mu potom sotva bude hráti polku skočnou a sotva mu nadělá mnoho zábavy a rozveselí srdce.

Dále: Člověk, který tě do rakve položí, ten s mrtvolou zachází mnohdy jako se snopem slámy a dělá snad při tom ještě vtipy a se směje, ježto mrtvoly tak často vidí, že pohled na ně již ho ani nedojí. Ani to nemá nižádného významu; naopak, není dobře, obdrží-li duše tlustou kůži, jako divoký vepř a bezcitnou se stane. Kdo si chleba vydělává při mrtvolách, jako hrobník anebo jiní ještě lidé, tomu bude při smrti a po ní přece povědomo, že smrt má ostré zuby a svojí dýkou povážlivěji zraňuje, než jak si to představujeme, jsouce zdravých údů. Rád bych tě něčemu lepšímu naučil, než abys se jen mrtvých a smrti bál, rád bych ti dal poukázku, abys se smrti vůbec nebál. Pokusme se smrti jed a osten vzít, aby více otravovati a škoditi nemohla; pak její vzezření nebude tak hrozné. Kdož to může věděti, možná že nalezneme něco skrytého v ní, co v mnohém útěchu vzbuzuje, jako tichý jas hvězdiček za temné noci. Nesmíš se však domnívati, že bych ti chtěl smrt jasnými nebo dokonce krásnými barvami líčiti a její holé údy růžovou oponou zastrít, a jak to je ve většině modlitebních knih se zlatou ořízkou pro vzdělance mužského i ženského pohlaví, anebo třeba i pro neučené, všude jen sladce a usměvavě mluvíti, »o palmě míru, kterou anděl smrti někomu kyne; o míru, který se nad hroby vznáší; o opětném se všech shledání, kteří nás předešli, nebo následovati budou; o Otci věčné lásky, který všechny slabosti tohoto zemského údolí rouškou lásky zakryje a každou vznešenou myšlenku věčnou slastí

odmění.« Takové rozmluvy zavánějí pomádou, a mnohý slabý mozek dostane z toho závrať. Mám-li tě vzítí do léčení, předvedme si smrt úplně nahou za svitu denního, a ty sám musíš se ji dívatí do prázdných očních důlků a mezi žebra; obejde-li tě poněkud mráz, neškodí. Lépe nyní, než později. Proto dej nyní pozor, jak se to umírá a jak člověk k tomu dospěje.

Tělo jest velice uměle spleteno ze žil, nervů, svalů, vnitřností, svazků, kůžiček, kostí a kostiček; a jest v něm tak mnoho rozmanitých šťav a mastí a silice jako v lékárně nějaké; na př. jest v něm šťáva žaludeční, žluč, tuky, sliny, ústrojí mozkové, vodička slzní; krev, rozličné druhy schopností atd. Uvnitř buší se pak ve dne v noci, fouká, topí se, vaří, ochlazuje, destiluje se, dolů, nahoru, sem a tam se přelívá, vytahuje a opět dohromady se stlačuje a ještě mnoho uvnitř se děje, co ani já nevím, ani lékař. Není v těle lidském nižádné tak nepatrné částičky, která by svého zvláštního zaměstnání neměla a nikde neslyšíme, že by se hřmotilo nebo hádka povstala mezi tolika pracovníky; vše zachovává v klidném pořádku svůj chod. Nemůžeme k tomu ani slova pronéstí, co se ve stroji těla lidského děje, a musíme vše nechatí takým chodem jítí, jak to právě jde; vše děje se na vlastní účet a vše to řídí cizí, neviditelný ředitel.

Najednou může se však ve vnitřním stroji něco zmátnoutí anebo v nepořádek uvedeno býti; může v mozku nebo v nervech jen nejjemnější šťáva prýstítí; anebo může jen krev příliš mnoho nebo velice málo přísady při várce přibrati; anebo může jen žaludek mrzutým se tvářítí ku ztrávení tak mnohého jídla a pití; anebo může jen stará rána na noze k prsoum postupovati: pak jest ihned veta po člověku.

Nechci ani o tom mluvití, jak snadno se i neštěstí přihází tělu od světa; pád stromu, na železnici, při koupání, chybná rána o půlnoční Nového roku, anebo vůbec v nevhodném čase. Tělo jest jen zcela úzká stěna mezi životem a smrtí, jako ze špatně nalepeného tenkého papíru. Ostatně, co jest ti zapotřebí učinití, abys mouchu odehnal, kterou máš mezi prsty? Trošku smačkneš a všechn let, pohyb a život malého tvora je navždy u konce. A tak tě má Bůh též v ruce. Potřebuje jen poněkud stisknoutí, není-liž pravda — jen dechnoutí; i to je zbytečno — jen chytí potřebuje; a ani to — jest zapotřebí, aby ti přestal pomáhatí a tě držeti, a shasne tvůj život bídně jako světlo, kteréž postrádá oleje k dalšímu hoření; a tvá duše uvržena jest v propast věčnosti a dva dni na to nesou tvé tělo do hrobu a vykuřují světlici, kde jsi odpočíval jako mrtvola, jalovcem,

ji octem postříkují, aby i zbylý po tobě zápach zmizel, a tvé ještě pozůstalé maličkosti se rozdělí, anebo prodají se v dražbě.

Tak to bude jednou, dříve nebo později; obyčejně dříve, než se domníváme. Kdož to může vědět, snad máš nyní na sobě poslední šaty, a ten, který ti bude míru bráti na nové, není mistr krejčovský, nýbrž truhlář, a potřebné věci k tomu šatu nekoupí si v krámě ve městě, nýbrž na pile, a sám ten šat obarví žlutě nebo šedě a kříž namaluje na něm zároveň, jako na rouchu mešním. Stluče ti totiž dlouhý, smuteční šat ze šesti jedlových prken — a za rok bude v tomto čase již trávníček na tvém hrobě růsti, a kříž ohnije stálým deštěm, plískanicí a opětným táním sněhu.

Jak bys se ulekl, kdybys věděl, jak na blízku je ti již smrt! Snad to budeš ty první, jenž tento kalendář čteš, který v tvém obydlí zemřítí musí. Nesmíš se domnívati, že smrt bude mítí tolik ohledu, aby počkala, až se ti to hodí. Nestará se, zda-li máš své svědomí v pořádku; ani se neposadí před tvým

domem, až své záležitosti a poslední vůli spořádáš; a nikdy se nebude tázati, zda-li jsi na světě ještě potřebným, čili nic. Smrt je tvrdá a bezcitná jako starý kat. Neohlíží se na dítě v kolébce, které hladovo jsouc křičí, aby dostalo prs umírající matky; usmrtí matku, a dítě nechá křičeti. Nedožívá to smrt, naříká-li otec a všechny děti a téměř od nářku bez smyslů jsou; syn vydává na lůžku chroptivý dech, oko uhasíná — a dobilo nemocné srdce.

Člověče učiněný ze země a vody, nečiniž si naděje na dlouhý život a neusazuj se zde na zemi na dlouhý čas, jako bys zde na věky měl zůstat. Máš určený jistý neznámý počet, který ti milený Bůh již před narozením usoudil, a tvé srdce odčítá ve dne v noci od tohoto počtu svým bušením a jest převelice stísněno, že již bude s oním počtem u konce. Počítá velice rychle, velice rychle; jenom když těch několik posledních úderů srdce činí, děje se to zcela zvolna, jako u železného kladiva, když voda kolu jest odňata — a ještě jednou — a nyní ještě jednou — a pak již nikdy — ach nikdy — — —!

Jak ti však bude, až tě jednou smrt vypoví ze tvého obydlí v těle a na zemi? Až jednou lékař povážlivě bude se tvářiti; až jednou na červených tvářích svých příbuzných poznáš, že stranou plakali; až tvá matka nebo žena tvá řekne: »Ty, Loizíčku,« nebo jak ti vůbec říkají, »neškodilo by, kdybys se dal zaopatřiti, proto nezemřeš dříve;« až spuchnou nohy nebo ruka, a tvůj strýc, s nímž jsi dlouho v nepřátelství žil, najednou sám o své újmě přijde, ruku ti podá a řekne: »Milený kamaráde, odpusť mi, ublížil-li jsem ti, odpouštím ti též vše;« a jestliže vše tak vyhlíží, jakobys měl ony kalhoty na stolicí a kabát na hřebíku a střevíce pod postelí s povzdechem, bez výhrady a beze všeho dobrozdání již nyní v dražbě nechat prodati, poněvadž si těchto věcí poprvé při křtu též neměl a také nyní nejbližší východ z domu bez střevíců a bez kalhot a ne pěšky konati budeš; tu vyvstanou těžké a černé, smrtelné úzkosti z hloubí duše a velice smutno bude srdci. Zmocní se tě nejdříve násilný, hrozný strach, a pak bys si rád pohořekoval v tom převelikém lkání, že se musíš rozloučiti s tím sladkým životem, jasným dnem, ode všech pozemských radostí a všeho bohatství, od manželky a dětí. A kdyby to bylo již to nejhorší, co je při umírání, bolest totiž nad rozloučením se se životem pozemským, tu bychom se mohli poznenáhlu na to připravit; neboť naše duše mnoho vydrží, jedná-li se o to; avšak jest ještě něco hrůzyplnějšího, co duši jako hrozné strašidlo děsí, jakmile se

zdá, že jistě musíš zemřít. O tom budu později mluvit. Nejprve pohledněme, jak smrt nakládá s tělem.

Zemře-li člověk přirozeným způsobem, ne aby snad byl přepadnut anebo vůbec zvláštním způsobem se světa sešel, jest mu nejdříve zle a úzko; oči se kalí, že se domnívá, že se noc přiblížila. Pečínky a staré víno, jež mu naliti chceme, nemůže spolknouti, vytéká mu opět na druhé straně ústy. Voláme-li ho, již neodpovídá. Nohy jsou studené a čelo vlhké. Ač hrčí to v prsou těžce a chtivě po vzduchu lapají ústa — přece stává se vždy volnějším a úzkostlivějším každé čtvrt hodiny dýchání — krásné jiskrné oči se vyboulí a zastaví, jakoby v nich bylo plno hnisu. Nos se zkříví, tváře zapadnou, a ústa se nepěkně otevrou, jakoby ubohá duše byla místa potřebovala, aby mezi zsinalými pysky vyletěla.

Avšak ještě nedohřmotila hrůza smrti. Dle okolností vydává mrtvola odporný smrad (proč bych to měl jinak titulovati, než jak to skutečně jest? nic z ní nezavání), a lék, nebo černá krev a jiná šťáva z ní vytéká a to tam, kde právě východ nalezá. Někdy jest mrtvý též modrý a černý v obličejí, hrozně napuchlý tak, že se až rakev otevírá; proto ji stahujeme provazy. Již několikrát vím, že se to při oplzlých hříšnicích přihodilo. Pak ho vynesou, zpívají a něco se pomodlí a truhla se spustí po provaze dolů. Tu nařiká sirotek a opuštěná vdova, jeden nebo dva přátelé drží uplakaný šátek před očima, někdy nařikají opravdově, jindy strojeně. Ukončí-li pak farář nebo děkan modlitby své, pak prokážou ti onino, kteří za rakví kráčeli, poslední čest dle místního obyčeje, a hodí několik hrud na tvoji truhlu, takže to hřmotí, jakoby již předem někdo bubnoval ku troubení trub posledního soudu. Lid se pak modlí ještě několik Otčenášů a řekne: »Lehké odpočinutí dejž mu, o Pane!« — a odejdou. Jen hrobník vezme s otužilým srdcem lopatu a zahrabe tě — čtyři, pět stěvíců těžké země nasype — kříž na to — oblékne svůj kabát, očistí lopatu a odejde.

Nyní je tvé tělo o samotě, zcela o samotě, mezi samými mrtvými a to ponejprv přes noc na hřbitově. Jen bílý červ ve střevech provrtává se na povrch, sežírání a ničí maso tiše a nepozorovaně, a poněvadž vše sám nemůže zmoci, plodí ještě mladé. A hrozné zvíře pohrobní, hniloba, se tě zmocní, uchopí tě svými drápy a znetvoří tě hrozně, tak hrozně, že kdybychom tě vyhrabali, mnozí by při pohledu na tebe omdleli — zápach však, který z tvého těla vystupuje, může lidi usmrtiti, tak jedovatý a nakažlivý jest. Představ si to nejodpornější, cokoliv chceš, není

to tak hrozné, jak ty jednou sám budeš za několik neděl po smrti.

Viděl jsem jedenkrát obraz, hrůzyplný, hrozný obraz; tak hrozně ošklivě ještě nikdy nebyl žádný ďábel z pekla namalován, jako tento obraz, a přece to nebyla podobizna ďábla. Co to bylo? — Jistý kardinál byl velice krásné postavy; a jak již tak mnohá ženská má velice lehkovážné a chtivé oči a lehkovážné, chtivé srdce, zahořela jistá osoba smyslnou láskou k tomuto krásnému muži a málo se tím tajila, nýbrž dávala mu to znáti rozličným způsobem. Kardinálovi se to nelíbilo a byl by býval rád onen nezdravý žár lásky z jejího srdce vypudil; ale pošetilá žena zůstala pomatenou a bláznivou. Tu se přihodilo, že vysoký ten prelát onemocněl a zřetelně smrt chřestiti slyšel. Uspořádal v pravý čas všechny věci své, jak to též správné jest. Mezi jiným určil v závěti jistou částku peněz, aby za ně po šesti nedělích po jeho smrti tělo jeho bylo vyhrabáno, a aby dovedný malíř jeho obličej, jak právě ho spatří v hnijícím rozkladu, věrně vymaloval. Podobizna nechť se pak zašle oné zamilované ženě, aby před škodou byla uvarována a opět se vzpamatovala. Tak se to stalo, a já jsem onu fotografii viděl. Ty si jistě ani ve snu tak hrozné podoby nespatriš. A přece nebude tvář tvá jednou krásnější, kdybychom ji za několik neděl po smrti vykopali. To se i tobě přihodí, to je podzim tvého těla. Umrlčí lebka tkví již pod kůží tvého obličejce a v břiše čeká již červ na lidské maso.

Jistě, že jsi již se zálibou hleděl na svoji tvář v zrcadle; anebo jsi pyšně si vykročil, že máš štíhlé, silné údy; anebo jsi byl rozradostněn, když se na tebe mladá dívka líbezně usmála, a přece se to má s lidskou krásou bídněji, než s květinou. Květina kvete ovšem též na krátko a příliš brzo musí uvadnouti; avšak jakmile minul její čas a ona odkvetla, tu přece nevyhlíží hůře než obyčejné seno. Ale člověk, tak krásný výtvar pokavad je mlád a zdrav, jakmile v hrobě odkvete, jest nesnesitelně ošklivým, jako kdyby příroda svou největší zlost na tom si vyliti chtěla a toho si nejvíce znetvořiti přála, kdo nad ní několik let mistrem býti chtěl. Kdyby na to lidé jen v pravý čas chtěli pomýšleti a ze hniloby tak těžili, jako umějí zužitkovati mrvu.

V e Š p a n ě l í c h žila královna jménem Isabella. Jsouc mladá byla tak podivuhodné krásy, že smrt jedním okem po ní pošilhávala a jejím manželem býti si žádala. V krátce zemřela v rozpuku svého mládí. Poněvadž knížata rádi i při smrti by něco lepšího chtěli míti, než jiní lidé, tedy mají alespoň zvláštní

umrlčí komoru pod podlahou; nazýváme ji knížecí hrobkou. Do ní se rozestavějí královské mrtvoly a nenasype se nižádná hlína na truhlu. Tak měla býti i mrtvá Isabella do hrobky králů španělských snesena. To se stalo s velikou okázalostí; s přepychem měla smrt okrášlena býti a arcivévoda z Borgie vedl průvod. Když dorazili do starého, slavného

města Granady k tichému lůžku mrtvé kněžny, byla otevřena rakev, aby mrtvola ještě jednou spatřena býti mohla. Tuto však hniloba velice již zohydila, a z oné části, která druhdý krásným obličejem byla, šklebila se nejhroznějším způsobem hniloba. Toho se zalekl velice arcivévoda, a duše jeho se třásla až v hloubí, když spatřil kněžnu, ana jest proměněna ve hrozný obraz, naběhlý a strávený hnilobou, který smrtelný zápach vydával. A jakoby to duši jeho bylo chtělo roztrhnouti, tak to jím sem a tam zmítalo; a když se poněkud vše utišilo, tu mu byla trpkou veškerá vznešenost pozemská, a netěšilo ho nižádné důstojenství, titule; rozdělil své jmění mezi chudé a namáhal se od té doby, aby opravdovým, křesťanským životem zasloužil si šťastné smrti. Tímto vévodou byl sv. František v Borgii narozený, který pak říkával: »Každý člověk má denně 24krát na smrt mysli.«

To by nikterak neškodilo, milený čtenáři; nechci tě k tomu však nutiti. Ale velice by ti to prospělo, kdybys denně

alespoň jednou na smrt si vzpomenul. To není těžká úloha, a je již o to postaráno, aby člověk lehce na smrt mysliti mohl. Neboť smrt všude své jméno napsala, jako učedník anebo uličník, který teprve začíná psáti. Jen na tom záleží, aby každý její rukopis uměl čísti. — Smrt nakreslila své jméno na starý hrad na kopci. Kde jsou oni rytíři a vzácné slečny, kteří vysoko tam nahore stáli a dolů se dívali v šírou zem k labskému údolí? Jak ztichlo vše nyní! Jen divoký holub a krahujec hnízdí mezi šedými zdmi, a břečtan je obepíná. Jak zřídka je člověk veselé mysli, kdy osamocen stojí na takových zříceninách a před sebe se dívá! Jest nám, jako bychom slyšeli, kterak se tiše sype písek v sypacích hodinách smrti. — Smrt napsala své jméno na starý kostel. Kde jest ten zedník a kamenník, kteří více ku cti Boha, než za nepatrnou mzdu vesele vysoké oblouky i štíhlou věž vystavěli? Ach, věž i oblouky trvají až do dnes a to pevně za bouře i deště, avšak stavitel a jeho tovaryši již dávno odpočívají v hrobích, a nikdo již nepozná jejich kosti a jejich jména. — Smrt napsala své jméno na každou vadnoucí květinu. Co jest na ní napsáno? »Byl jednou čas, kdy tato květina byla krásnou a bující; nyní již odkvetla!« Kam se poděla její krása, její život? — Tak snad i ty i tvůj manžel i dítě tvé a koho vůbec miluješ zdrávi, vesele a krásně žijete; ale i na vás to vše přikvačí, budete vadnouti, uhasínati a umírati.

Ano, celý svět jest veliká úmrtní kniha, jen otevři oči a chtěj viděti, co v ní jest psáno. Jdeš-li kolem potoka, který se rychle valí, pak vzpomeň na čas, který tě a tvůj život ještě rychleji uchvacuje a smrti a věčnosti v náruč přivádí, a který se nikdy nevrátí. — Hoří-li světlo před tebou, vzpomeň si: ačkoliv tak tiše hoří to světlo, přece stravuje se čím dál tím více a jde svému zhasnutí vstříc. Podobným způsobem stravuje se světlo denně a v každou hodinu, byť bys to i sebe méně pozoroval. — Bijí-li hodiny, tedy rozuměj jejich volání, zvonku hluboký hlas volá ti vážně vstříc: Čas rychle uniká, a s časem tvůj život. — Obrátíš-li zrak svůj k zemi a cítíš výpar ze země, pak vzpomeň si, jak sám v zemi odpočívati budeš; hlína kolem tebe, hlína nad tebou a v hlínu tě promění a stráví země ve svém nitru. — Zvoní-li umíráčkem, cítíš-li na blízku kadidlo a slyšíš-li zpěv: »Miserere mei Deus!« anebo potká-li tě někdo s černým závojem, černě jsa oděn, o pak dobře uvaž: Brzy snad i mně budou odzváněti, zpívati a brzy snad k vůli mně nositi smutek. — Budou-li údy tvé neohrabané, nebudeš-li moci snésti již tvého zamilovaného jídla, bude-li mlha prsa tvá tísniti, zavravoráš-li

někdy a v uších ti bude hučeti, tedy hučí a šeptá ti to: »Memento mori« (pamatuj na smrt), uvaž, že musíš zemřít; a to je velice zdravé; ne snad vrávorání a hučení v uších, ale vzpomínání se.

Nevypuzuj takové myšlenky za žádnou cenu na světě ze srdce svého, nýbrž trvají-li déle, nazpět je zavolej a rei jim, ať se posadí a se u tebe uvelebí a nech si ještě více od nich vypravovati. Neboť vzpomínka na smrt zahání neslušné způsoby a obyčeje; napomáhá nespravedlivě nabyté jmění navrátiti a ruku zpět táhne, když ji člověk po cizím statku vztahuje, ochlazuje nečisté žádosti, rozstřihuje šlachy pomstychtivosti, aby schromla; ničí lakotě její radost a nazpět otáčí ziskuchtivosti krk; přivádí každého do chrámu Páně a ku sv. svátostem a působí, že méně vcházíme do hostince a dříve z něho vycházíme. Opravdové myšlenky na smrt činí z lehkomyšlníka člověka vážného a zarmouceného potěší. O takové sympatií a o tajné moci myšlének na smrt vědí přemnozí lidé, a již přemnohý za živobytí svého dal si svoji rakev zhotoviti a postavil ji ve své ložnici, aby mu byla zrcadlem. Německý císař Maximilian vozíval svoji vlastní rakev s sebou na cestách, a Karel V., pán a kníže nad krajinami tak rozsáhlými, že se říkávalo, že slunce nezapadá v jeho říši, rozkázal, aby zádušní mše sv. za něho sloužena a pohřební modlitby nad ním odříkány byly a byl jim přítomen a díval se na svůj vlastní pohřeb, drže svíci v ruce. Mnozí mají na svém stole, kde čtou a píší, umrlčí hlavu, jiní procházejí se častěji na hřbitově jen k vůli své vlastní duši a mnohý pokaždé spěchá, když někdo ve vesnici umírá, aby se na něho podíval.

Mohl-li bys též něco podobného činiti, mnoho bys při tom získal, tělo jest následkem toho krotší a žádostivost v těle též. Nemůžeš-li i žádnou umrlčí hlavu si zjednati, a nemáš-li zbytečných peněz na prozatímní truhlu, můžeš alespoň se podívatí vždy na některého člověka, na kterého dříve řada přijde, jak umírá, anebo nepříjdeš-li právě na místo, kde umírá, všimni si ho alespoň, když umřel. Takto umírající nebo mrtvý umí překrásně a dojemně kázati, že to jednomu až mozek a kosti proniká, beze slov a bez pohybu; mnohý farář toho nedokáže. A jestliže toto tiché kázání v tvé duši těžké myšlenky vzbudí, můžeš si to ihned poněkud usnadniti. Jdi, nežli domu se navrátíš, nejdříve okolo domu svého nepřítel, abys se s ním setkal a smiř se s ním; dones panu faráři nespravedlivě nabyté jmění, které ještě tvé svědomí tíží a požádej ho, aby to vrátil pravému

majiteli, odpřisáhni se na vždy karet, svedly-li tě již častěji ku hříchu a na každý způsob odpřisáhni se kořalky; vyhni se osobě nebo domu, kde není míru, buď štědrým více k žebrákům a modli se více. Chceš-li však ještě více věděti, abys si uvnitř ulevil, pak zeptej se prozatím jen svého svědomí, t. j. upamatuj se, v čem se musíš ještě napravit, abys utěšeně zemřel. Rádo nám dává svědomí odpověď, tážeme-li se ho jen o radu. To můžeš však též nyní učiniti, třeba právě někdo neumřel a ty se šel na něho podívat.

Avšak o této věci budeš moci brzy ještě více čísti. Jen buď tak laskav a číň již nyní něco, dříve nežli budeš dále čísti, něco, co tvé ubohé duši při smrti prospěje; anebo se k tomu alespoň připravuj dobrým úmyslem; nemohu toho nikdy ani vidět, když někdo mnoho čte a nic z toho nemá. Tím se maří jen čas. Poslechni tedy a dej dříve něco do pořádku, co ti v den úmrtí tlukot srdce a dech usnadní. — Ochraňuj tě prozatím Pán Bůh a nebuď tvrdošijný ve svých starých obyčejích, které za nic nestojí a umírání ti ztěžovati budou a zkoumej ještě nyní poněkud dřívější tamo obraz v klidných myšlénkách.

Únor.

Osten smrti je hřích.

Pavel apoštol.

Věta tato jest krátká, ale duchaplná, a probíráme-li ji s kterékoli strany, vždy z ní září jasné světlo pravdy. Dalo by se mnoho o tom říci a to velice učené věci, že by tomu ani obyčejný člověk mnoho nerozuměl, na př. jak ďábel skrze hřích smrt na svět přivodil a člověka nakazil, ale my rozmlouvati budeme o tom, co jest pro dům potřebno.

Hřích jest největší zlo a kořen, osten a jed veškerého zla. I smrt byla by pro mnohého pouhou hračkou, kdyby hříchu nebylo: jenom jako bychom se přestěhovali na jiné místo, do jiné země, kde by se nám lépe vedlo. Ano mnohý by si ještě umřítí žádal a nemohl by se ani smrti dočkati, zvláště když je stár a mnoho jmění nemá. — Takto však přemýšlí mnohý, který ničeho dobrého neužije. »Rád bych chtěl umřítí, jen kdybych věděl, jak se mi dařiti bude.« Neboť člověk cítí předobře, že je pln hříchů a vin a že bude nucen špatné věci odhoditi, má-li duše svoji zkoušku v ohni přestáti, před soudem. A tato zkouška v ohni nikoho nemine, jakmile zemře. Písmo praví: »Jest souzeno každému zemřítí a po smrti bude soud.«

Proč se díváme tak klidně, když nevinné dítě umírá. Nevyvstane-li závist, pak vzplane soustrast při mrtvole dítěte: nikoliv soustrast, že dítě zemřelo, nýbrž nad sebou samým, že jsme také v stavu dětském zemřítí nemohli. Proč není nic hrozného na truhličce a hrobě dítky? A proč to tak velice ladné jest, když jeho hrob a kříž květinami okrášíme, jakoby se tu bylo něco radostného přihodilo, něco svatebního? Toho příčinu naléztí není nesnadno, příčina toho jest, že smrt bez hříchu je krásným andělem, poslaným od Boha, aby duši z ciziny do její

nebeské vlasti přivedl.

Ach kdybychom byli beze hříchu, jak lehce bychom umírali! Nestrachovali bychom se, kdyby nám okolo stojící krucifix do ruky podávali a svíčku rozžehali a modliti se začali; upadali bychom v náruč smrti tak utěšeně a toužebně, jako usíná dítě v klínu milené matěře. To vidáme také mnohdykráté i při umírání lepšího křesťana. Jest mu téměř ještě volno při tom, že jde smrti vstříc, když si vzpomene, že bude navždy konec všemu namáhání, všem útrapám, všem hádkám, zlosti a jiným nepravostem. Ba již se přihodilo, že kde byly dvěře na polo otevřeny k onomu světu a duše jednou nohou z těla vykročila, že se zdálo nevinné dívce a bohabojnému

starci, jako by slyšeli sladký zpěv, a jako by létaly nad nimi bílé, krásné postavy. Sv. Aloisius a mnohý jiný svatý radovali se, když umírali a chválili Boha v žalmech. A jsme-li přítomni, kde takový člověk umírá, tu jesti nám volno a bolno v duši; zdá se nám, jako bychom cítili touhu po domovu. Rádi bychom sami nad sebou zaplakali a ne nad tím zemřelým, že nemůžeme s ním jíti a u něho zůstatí a že tělo naše není mrtvo, a duše naše tam nahoře ve hvězdnatém blankytu. — A kdyby mně Bůh nabízel v jedné ruce hřích a k tomu věčně veselý život na zemi, a v druhé nevinnost a smrt při tom, nečinila by mi volba ničádných rozpaků: rád a vděčně bych přijal smrt bez hřichu, a jistě bych dobře byl volil. — Co bys ty učinil? Avšak na takovou volbu není možno mysliti. Bylo řečeno: Zemřítí musíš jistě, ať hřešíš, čili nic. Během let však dostavují se i hřichy; ovšem, že s rozdílem. Ale jak bude tomu, který an hřešil, nikdy si to vážně k srdci nebral, a smrt již klepá? Jestliže tento soudný posel Páně vkročí do dveří, jestliže člověk pozorovati bude: To je má poslední nemoc; tu se mu bude zdáti, jakoby mu někdo velikou ránu do hlavy byl zasadil; bude úplně omráčen, a zatřese se srdce, které jindy je tak vysokomyslné a odvážné. Není to tak velký strach před smrtí, jako před soudem a konečnou odplatou. Tu sténá mnohý: »Jdi mi pro velebného pána, chci se vyzpovídati; modlete, modlete se za mne; děti ať jdou na pouť; ženo, rozsvět svícenou svíčku; dej za mne almužnu; jdi mi pro notáře, chci něco do chudinské pokladny nebo na nemocnici odporučiti.« Ale, co bude dělat u tebe kněz, ty starý, zatvrzelý hříšník? Zdaž již nevíš, že jsi nejraději v hostinci si úšklebky tropil z náboženství a z flaňďáků — a vždyť ani nevíš, jak si máš při tom počínati, když se zpovídáme? Světlo svíčky nechť tě upamatuje na hrozný, hrozný oheň. A kde jsou ony peníze, které chudým chceš odporučiti? Neproniká-li ti nová výčitka tvoji duši jako ostrá dýka? Jsou to snad peníze, jež jsi stržil za hřichy, jichž jsi lstně a podvodně dobyl lží, přetvářkou, a lpí na nich slzy sirotků. Neboť dobře si to zapamatuj i co jsi ve hře jejich lehkomyšlnému otci uzmul, cos při obchodu prostým lidem namluvil, anebo je oklamal, co jsi na dlužníku v jeho nouzi vynutil; ubohé děti to musí trpěti a jeho zarmoucená manželka. Běda! jedině, co tě může potěšiti jest, uzdravíš-li se ještě jednou, že bys odčinil úplně hřích a jejich pokutu. Propůjčí-li ti však milosrdný Bůh ještě jednou zdraví a dalšího života, abys času měl se obrátiti, polepšiti, škodu napravití, kterou jsi ve světě způsobil? Zcela jistě se může státi, že ti

tentokráte nižádného okamžiku nedopřeje. Neboť Bůh dobře ví, že to jen ze strachu přislibuješ, a kdybys byl zdrav, že bys opět v bezcestí hříchu tvrdošijně tápal. Bůh tě zkoušel snad již jednou anebo vícekrát; dopustil, bys byl nemocen a opět zdrav. Jaký byl toho všeho výsledek? Žádný jiný, než že jsi v nemoci samé dobré úmysly učinil, jako bys budoucně jako světec žítí chtěl; a pak, když zdraví opět tvé údy provívalo, žil jsi v málo nedělích na to téměř hůře než před nemocí. Žádný jiný výsledek všeho nebyl, než jak nyní sám vidíš, že všechny tvé přípovědi na lůžku smrtelném prosté lži a lichocení jsou. A chce Bůh, aby mu jen staří, nemocní, svadlí lidé sloužili? Domníváš-li se, že nejbídnější zbytek tvého života, ten kal, těch několik dní poslední tvé nemoci dosti dobrými jsou, abys je Pánu Bohu obětoval — a že několika vzdechy: »Bože, buď milostiv mně bídnému hříšníkú! Ježíši, smiluj se nade mnou a t. d.« tvá duše bez poskvurny vletí do nebe? Pak by musilo nebe velice lacinou věcí býti, a Spasitel by nebyl vyřknul pravdu, když řekl: »Mnoho bude těch, kteří se budou snažiti do království nebeského přijíti, ale nedostanou se tam, poněvadž se dostatečně nepříčinili.«

Rozvaž: Bůh velice mnoho pro tebe učinil, když jsi byl zdrav; ale nechtěl jsi. Bůh tě volal, abys se navrátil, a to ústy tvého duchovního pastýře. Ale tys nechtěl slyšeti jeho slova; anebo když jsi je slyšel a nebyly dle tvé chuti, vysmíval jsi se jim, anebo je proklínal. — Bůh tě volal rozličnými nehodami, utrpením i radostí, zkoušel, obměkčí-li se srdce tvé. Ale tys v utrpení jen reptal a se domníval, že ti Bůh činí bezpráví; a radost jsi hltavě požíval a v ní na Boha tím více zapomínal, miluje čím dále tím více svět a jeho radosti. — Bůh tě varoval a strašil nehodami jiných lidí. Jeden z nich byl nenadále smrtí zachvácen; jiný, uvržen jsa na slaměnou postel nemocných, musil v chudobě, nemoci a bídě dlouho, po mnohé neděle a měsíce chřadnouti a trpěti za hříchy, které nebyly tak těžké, jako tvé; anebo jeden z tvých soudruhů byl zavřen do polepšovny, anebo (jси-li osoba ženská) jedna z tvých spoluhříšnic upadla v hanbu světskou a přece se hůře neprohřešila, než ty. Tys se však domníval, že se tě to netýká. — Bůh tě napomínal, volal, varoval hlasem svědomí. Po dlouhá léta šel ti v patách a volal tě, brzy mírně, brzy vážně; brzy prosebně, brzy výhrůžně, v poledne i v půlnoci: abys se konečně obrátil. Tys však nechtěl; tys pravil jednou: »Teď nemám času, abych se obíral spásou duše své;« jindy jsi opět řekl: »Co pak dělám? Nejsem horší

než jiní,« a nechtěl jsi rozuměti hlasu Božímu. A nedalo ti to pokoje, abys přemýšlel, a tak zapudily brzy lehkomyšlné řeči a veselý smích při stole v hostinci vážnější myšlenky, a tys byl rád, že tvé svědomí konečně umdleno jest, aby tě k obrácení napomínalo. Byls rád jako rozpustilý syn, nemá-li již více před očima svého vážného otce, aby ho stále ten staroch svým napomínáním nesužoval. — Nyní jest míra tvá naplněna, tvůj čas již uběhl; ztracené milosti jsou na tobě nyní žádány; jsi nucen vydati účet zevrubný, přísný účet o každém trojníku, o každém slově, o každém dni — Běda!

Nyní sice, milený čtenáři, jsi zdrav a nestůněš, a snad bude nuceno tvé srdce ještě mnohokrát udeřiti, než naposledy zabuší na hodinách tvého života. Byla by to též špatná útěcha, kdyby ti někdo, až budeš umírati, chtěl něco takového k modlení předříkávati, jak jsi nyní právě četl. Byla by to téměř taková útěcha, jako když ďábel Jidášovi anebo vůbec někomu jinému, který právě chrčel, t. j. umíral, do uší šeptal; útěcha, která jinými slovy se zove: »Zoufej si, není pro tebe žádného milosrdenství u Boha!« Avšak ona slova, která ďábel na škodu někomu šeptá, mohla by velice prospěti, kdybychom si je o několik let dříve k srdci vzali. Člověk může sice v poslední hodině života též milosti naleznouti, obrátí-li se ještě; to je jisté. Avšak zda-li se člověk potom ještě obrátí, když zdrav jsa často marně byl napomínán, jest jiná otázka.

Jest ovšem nevýslovně velké štěstí, před smrtí svátosti umírajících přijati; neboť i dobrému křesťanu jest zapotřebí odpuštění mnohých hříchů a pomoci Spasitelovy při umírání. Avšak kdo ve zdraví tisíckrát raději šel k tanci a do hospody, než ku přijímání sv. svátostí, kterak mu mají na konec spomoci? Přeješ-li si ještě kněze a obdržíš ho, co z toho? Neměl-li jsi ještě nikdy hlavy bolení, nebo zimnici, nebo nebyl jsi ještě nikdy ospalým? A když jsi se v takovémto stavu, totiž při bolení hlavy nebo zimnici, nebo při ospalosti, chtěl modliti, jak se ti při tom dařilo? Neníliž pravda, kolikrátkoli jsi začal, nedařily se ti myšlenky a byly ti zcela obtížným břemenem. Ale stav, ve kterém se nacházíme, když umíráme, jest horší stav, než když jsme ospalí: je to ospalost mající v zápětí smrt. Jak chceš v takové nouzi, kdy duše se všech stran je stísněna a trýzněna, v okamžiku, kdy její člun, tělo, se rozkotává, jak chceš svůj celý život a své útroby duše prozkoumati a občerstviti? Jak bys mohl najednou želeť a nenáviděti hříchů, které jsi po celý život miloval, které byly tvými miláčky? Jak chceš najednou

milovati z celého srdce Boha, o kterého ti nikdy nade všechno nešlo, jak Ho chceš milovati z celé mysli a ze všech sil, ježto již žádných sil nemáš? A přece tak musíme činiti a žíti, mají-li nás svátosti umírajících ještě zachrániti. A udělí snad Bůh člověku, který vědomě a zůmyslně hříšný život vedl, naposledy ještě milosti své, aby netoliko zaopatřen byl, ale aby i tak silnou nadpřirozenou lítostí a naději měl, jaká se vyžaduje k odpuštění hříchů?

Proto zůstane nezměněno pravidlo: »Jak kdo žije, tak zemře.« A kdo žije lehkomyšlně, poněvadž se domnívá, že se před smrtí vyzpovídá a vše napraví, ten je tak nesmyslný a připravuje se tak jistě v záhubu, jako kdo své celé jmění propije, poněvadž do loterie vsadil a domnívá se, že jistě ten veliký los vyhraje. Ovšem čteme v písmě sv. o lotru, že ve svých posledních hodinkách ještě generální pardon (úplné odpuštění všech hříchů) obdržel a že byl přijat do ráje; a dále stojí v písmě, že dělníci na vinici, kteří teprve u večerní hodině najati byli, přece ještě plnou mzdu obdrželi. Ale když je Pán večer potkal a k nim řekl: »Co zde stojíte zahálejíce?« — co odpověděli? Řekli: »Pane, nikdo nás nenajal.« Ty však, křesťanská duše, nemůžeš tak mluvit; Pán tě již dávno najal a pozval. Najal tě sv. křtem, křesťanským vyučováním a vychováváním, které ti Bůh v mládí propůjčiti kázal, slovem svatým v kázání, po všechny svátky velikonoční s vyzýváním církve k pokání, najal tě pomocí nábožných lidí, kteří ti domlouvali, dobrou knihou, která ti prozřetelností Boží do rukou přišla, najal tě rozličným neštěstím, mnohými vnitřními domlouvami a nepokojem svědomí, a právě též nyní tímto, co zde čteš. Nemůžeš nikdy říci: »Nebyl jsem najat a pozván.« A jestliže tě Bůh v dětství, v jinošském, v mužném věku mnohonásobně důtklivě zval, a ty jsi nechtěl nikdy přijíti a nikdy jsi nechtěl pro Boha žíti a pracovati: pozve tě ještě na smrtelném lůžku, kde čas pro život tvůj a pro tvou práci minul? Netěš se též s lotrem; neboť tento přišel k poznání na kříži a našel takto milosti. Kdyby byl býval mezi křesťany vyrostl jako ty, pak by buď se nebyl stal lotrem, anebo by se byl v poslední hodině stěží napravil. Apoštol Jidáš zoufal si a oběsil se; neboť on byl poučen a varován před hříchem.

Buď moudrým a uvaž: Kdo se nadarmo volati a varovati nechává jako Jidáš, jistě nezemře jako lotr na pravici. A jestliže za dnů svého zdraví nižádné přípravy nečiníš, abys dobře umřel, a teprve na smrtelné posteli rychle něco málo Pánu Bohu

sloužití a rychle nebe si vymodlití a vyzpovídati chceš, pak ti nedám za ty nebeské radosti, kterých po své smrti okusíš, ani papírový šesták. Učí sice církev, že pokud člověk žije a se opravdově obrátí, ještě milost naléztí může. Ale žítí nekřesťansky a těšiti se, že se obrátím až na smrtelné posteli, to znamená opovážlivě na milosrdenství Boží hřešiti: to však patří ke hříchům proti Duchu svatému, které nebudou ani v tomto, ani v onom životě odpuštěny.

Proto přijmi dobrou radu. Podívejme se, jak bychom v pravý čas nejhrubší kameny s cesty odvalili a jak bychom si měkce ustlali. Nejprve obraťme se na velmi hrubý balvan.

Březen.

Nepokradeš.

Prastarý zákon.

Když někdo ponejprv v živobytí svém krađe, jest mu jako by ho někdo vzadu za kabát táhal, aby toho nechal. A jestliže pak věc přece ukradne, tu mu je velmi nevolno při tom, a přihodilo se již, že mnohý druhého dne ukradenou věc o své újmě vrátil, poněvadž mu to nedalo pokoje v noci, jako by to byla živá německá myš. Jakmile jsme však poprvé několikrátě vrtochy překonali a jakmile si z toho nic neděláme, pak budeme krásti beze strachu před Bohem, jakmile jen příležitost budeme míti, a budeme se báti nanejvýš, aby nikdo k tomu nepřišel a abychom neupadli četníkovi v ruce. Tak to může někdo dělati dlouho a nikdy se z toho nevyzpovídá, poněvadž nemá nižádné chuti něco vrátiti a vše nechat na místě. Když však člověk jest těžkou nemocí na lůžko uvržen, a smrt se tváří, jako by tě chtěla z této země vypověděti, anebo tě zcela sprostě ze dveří tvého vlastního domu vyhoditi, jako Francouz Ludvika Filipa z Paříže vyhnal léta 48: tu žádný hřích člověka tolik neděsí a ve svědomí tolik netíží, jako nespravedlivé jmění. Najednou se vede starému zloději právě tak, jako tehdá, když poprvé kradl, anebo jako by vše dnes nebo včera teprve byl vzal; jest to prazvláštní, ale přece pravdivé. Muži asi 50 let starému, když smrtelně byl nemocen, připadlo na mysl, že když byl malým chlapcem, ukradl housku za 6 haléřů, a prosil vážně o radu, jak by to mohl napravit, ježto pekaře již více nezná. Za 40 let svého zdraví nikdy na to nepomyslí, a tím méně nepokoj cítil.

S ukradeným zbožím se to má, jako když někomu padne něco do oka; tak dlouho tě to trápí, pokavad to z oka nedostaneš; nebo oko se zanítí a musí zahynouti. Právě tak vězí vše, k čemu jsi nespravedlivým způsobem přišel, ve tvém svědomí. Peníze, anebo ať je to cokoli, musí vytaženy býti, nebo ti nedají pokoje; budou tě pálit ve svědomí, zvláště na konec, a duše odletí na ono místo, kde si poslední nespravedlivě nabytý halír odpykati musí, anebo, je-li bezpráví veliké, do pekla. Neboť Bůh věčný zákon ustanovil: »Dávej a nech každému, což jeho jest.« K vůli tobě neodstraní Bůh tento zákon, a dispense nemůže též zde udělena býti: jsi nucen jím se řídit, zákon ten neřídí se dle tebe.

Ty však si třeba myslíš: »Bohu díky, proto mohu klidně zemřít; nekradl jsem, žádného též neoloupil; nenechám si to nikdy vyčítati, to bych si z toho dělal svědomí.« Ano, to by bylo správné, ale není vše zlato, co se třpytí; není vždy počestností, co tak rádo se jí zdálo. Věřím ti již, že jsi nikomu pokladnu s penězi násilím neotevřel, anebo dojnou krávu z chlěva neodvedl. Také jsi nestál na číhané, abys někomu násilím a nadávkou peníze a hodinky uzmul; na to jsi měl mnoho, přemnoho náboženství a respektu před policií. Neboť mnohý člověk jest velice spravedlivý a bohabojný ve věcech, kde ví, že by měl nepřijemnosti s vysokou vrchností, a kde by mohl býti pokutován nebo jinak trestán. Avšak kdyby někdo přišel s kouzelným proutkem, který by tu přednost měl, že by se pohyboval a kroutil, jakmile bychom jej na nespravedlivé zboží položili, a kdybychom učinili zkoušku s tímto kouzelným proutkem nad tvým majetkem — kdož ví, snad by se velice bláznovsky počal točiti a sebou mrskati, poněvadž to i ono nemá počestného původu. Ať je to mnoho (dle výpočtů lidských počítáno) anebo málo: před Bohem 200 korun není ničím, a ničím není i desítihaléř, ale nespravedlnost jest před Bohem něčím a to velikým zlem. Dvěře do království nebeského jsou úzké; a proto vězí-li jen několik nespravedlivých haléřů u tebe, neprojdeš jimi a budeš nucen venku zůstat; není-li to mnoho, zůstaneš venku v očištcí, pokavad bys poslední halír nezaplatil; je-li to však velice mnoho a neměl-lis za živobyčí svého přání, abys to navrátil, pak přijdeš tam, odkud se nevrátíš: do pekla. A nespravedlivým jest před Bohem vše, v čem si nejednal dle zákona, který zní: »Co nechceš, aby ti bylo činěno, nečiň i jinému.« Můžeme mnohdy o jarmarku, nebo ve svátek lakotného sedláka, nebo vykoukaného dělníka spatřiti, jak

se nadýmá a slyšeti, jak se chlubí, že toho a onoho dostal a obelstil. Ten osel nepozoruje, že ho ďábel ještě více dostal, a že ošizený v tom hůře není; neboť ten nepřijde o několik těch dvacetníků nebo tolarů — nýbrž podvodník; neboť pročachruje a ztrácí duši a věčný život. Ať říkají lidé: »To a ono není žádný hřích;« a ať půl světa lže a podvádí, a ať těm, kteří svědomití jsou, jako hlupcům se vysmívá: nepomůže ti to nic před soudem Páně. Neboť svět pomine, ale věčnou platnost bude míti zákon Boží: »Miluj bližního jako sebe samého!«

Jsi spokojen, když ti kupec malou váhu dává, anebo mezi všelijaké zboží prach s krámu smítá, anebo sůl mokří, aby to více vážilo? — Jsi spokojen, prodá-li ti někdo kus dobytka a řekne, že nese užitku, anebo že je mladší, nebo že zdrav, nebo že dává přes 20 litrů mléka, ačkoliv jich nedává, a vůbec starým dobytčetem jest, anebo jen málo dojí, anebo nějakou jinou chybu má? — Jsi spokojen, jestliže ti hostinský, u něhož jsi bydlel nebo se stravoval, na stůl postavil kyselé víno, nebo ohřivanou pečení, a vyžaduje za to přemrštěný účet? — Anebo když ti služebník, náděnník, jakmile je nemáš na očích, špatně a líně pracují? — Anebo když jiní vinicí jdou a dle chuti ochutnávají tvé ovoce, jako ptactvo nebeské, tak bezstarostně, jako by jim ta vinná réva nebo stromy náležely? — Nebo když ti na osetém poli, nebo na louce svýma nohama tlapou jako sloni, aby se jim nepozlatily na blátivé cestě jejich boty? — Jsi spokojen, ztratil-li jsi nějaké peníze, nebo když jsi se přepočítal z nedopatření a ten, který našel a ten, který je přijal, jich už nevrátí? — Nebo jsi spokojen, nechá-li někdo dobytek na tvém poli běhati, nebo si vejce ponechá, které z nerozumu snesla slepice tvá v jeho domě, nebo na jeho dvoře? — Nemáš ničeho proti tomu, zlomil-li ti nebo poškodil-li ti někdo něco a nechce se k tomu přiznati a ničeho ti za to nedá? — Anebo jsi-li hospodyně, jak by ti bylo, kdyby soused od tvého manžela opilého, nebo tvého rozpustilého syna koupil za poloviční cenu domácí náradí, anebo vůbec nějakou jinou věc, kterou muž tvůj jemu zašantročí, aby opět měl peníze na pijáctví? — Nebo jsi spokojen, máš-li někde kousek lesa, nebo skladiště dříví někde, a cizí lidé ti v noci ukradnou tvůj majetek? — Nebo je spokojeno srdce tvé, a jak se tváříš, odpřísáhne-li ti někdo, co ti dlužen byl, anebo tě pokaždé těší, že až později, ale zatím nikdy ti nezaplatí, ačkoli v hospodě vždy peníze má?

Jest ještě rozličný druh hmyzu nespravedlnosti, kterou náš milený Pán Bůh nemůže trpěti, poněvadž tvému bližnímu

právě tak přeje jako tobě a poněvadž je svatý a spravedlivý Bůh, který sám přísně a důtklivě i tehdá nepoctivost účtuje, i když toho bližní nepocituje. Nechceš-li tedy žádného těžkého a hrůzného potu při umírání pocítiti, nešid žádného o majetek, ani o maličkost a kde jsi již někoho ošidil, tedy zaplať a vrať vše. I když úřad zamítl tvého žalobníka, leží přece protokol u Boha; a tam by mohl jiný rozsudek snadno zazníti, než na úřadě a dvorním soudu. Neboť při soudu po smrti nelze již lháti, ani advokáti nejsou přítomni k obhajování a jest vůbec tam nahoře vše jasnější. Nejsi-li však ochoten vše navrátiti, co jsi nespravedlivým způsobem si přivlastnil, pak kdybys býval stokrát pokryteckým zamlčováním nejhorších provinění a pomocí falešných slibů rozhřešení dosáhl: neprospěje ti to! Neměl jsi však svého zpovědníka za blázna, nýbrž svou duši ubohou; u Boha nemá rozhřešení toto nižádné ceny a ty zůstaneš v Jeho dlužní knize špatně zapsán. Neboť Bůh v tomto ohledu jest přísný: kdo Jeho vůli v každém směru plniti nechce, nedosáhne od něho ani jediného hříchu odpuštění. Ale to je výslovná vůle Boží, abys každému vrátil, čeho jsi neprávem a nepočestně nabyl.

Toho však jsem si já teprve v přehnané přísnosti nevymyslíl. Prastarý kazatel, který krajinami našimi před 600 lety putoval a všude jméno Boží hlásal (františkán Berthold z Regensburka), praví takto: »Vezmi kříž a pluj přes moře a bojuj proti pohanům a dej svatý hrob opět křesťanům, a zvítězí nad pohany v dálí i blízko, nahoře i dole svou statečností a mečem, a kdybys i padl ve službě našeho Pána Boha všemohoucího, a kdybys byl položen do hrobu, ve kterém Spasitel odpočíval, a kdybys si položil na sebe kříž, na kterém Bůh za celé pokolení lidské zemřel, a kdyby i to bylo možno, aby Bůh sám v hlavách ti stál a naše Matka Maria Panna při něm, a všichni svatí na jedné straně, a všichni andělové Boží na druhé straně, a kdybys vzal svaté Božské tělo do svých úst: ďablové se přece dostaví a vyrvou ti duši z těla a odvedou ji do vnitřností pekelných, tak že jí už nikdo nikdy nepomůže — jestliže jsi jen několik haléřů nespravedlivého jmění měl a jich nechceš vrátiti.«

A nemůže to jinak býti. Neboť kdo nechce se zbaviti nespravedlivě nabytého jmění, ten je cení více než Boha; a kdo se obrátí, ten miluje Boha více než všechny pozemské statky a proto odmítá od sebe to, co by ho od Boha oddělovalo, totiž nespravedlnost. Když na př. vrchní celní Zacheus byl pohnut ku

obrácení se laskavostí Pána Ježíše, tu stanul, aniž by ho kdo byl volal, před Pánem a pravil: »Hle, Pane, polovičku jmění dám nyní chudým, a co mám nespravedlivého, to nahradím čtyřnásobně.« Buď tedy též moudrý a nezatarasuj si cestu do nebe. Jestliže jsi někoho ošidil, anebo není-li tvé jmění zcela spravedlivé, anebo koupil-lis je ukradené, rychle se ho zbav; není ti jistě milé. Je-li ho málo, tím lépe; pak ti nebude navrácení tak těžkým. Ale navrátit je musíš; neboť Bůh nepočítá, jakou cenu má ta věc dle našich peněz, nebo dle tržní ceny, nýbrž váží nespravedlivý, klamající úmysl; a s tím nejnepatrnějším stříbrňáčkem může celý cent nespravedlnosti spojen býti. Je-li toho však mnoho, co si před Bohem podržeti nesmíš, a přichází-li ti to za těžko vše navrátiti, a ty si myslíš: To bych přišel s mými dětmi na mizinu, kdybych to příliš do opravdy vzal, pak si pomysli: Náš Pán Bůh jest velice bohatý a dobrotivý Pán, který ti celý svět dáti může za každou grešli, kterou vrátíš; vezme na tebe zřetel a dá ti každodenního chleba, když k vůli němu vrátíš, co jest nespravedlivého na tvém poli, ve tvém domě nebo v příhradě, kde peníze máš. Jestliže však tvé srdce k nespravedlivému zboží zcela přirostlo, anebo nespravedlivé jmění k tvému srdci, pak může ti Pán horečku a lékaře poslati, účet z lékárny, notáře a obstaravatele pohřbu, truhláře, hrobníka, pana faráře, a čtyři nosiče, kteří všichni mzdu žádají a naposledy dražšími jsou, než tvé nespravedlivé jmění, které nechceš vydati; a tvá žena se stane vdovou, tvé děti sirotky, a ty musíš jim vše dáti a zde nechat a nedostaneš ničeho na cestu, než zcela laciný, úzký domeček, ze šesti jedlových prken, rubáš a černě natřené svědomí.

Pamatuj si to; platí to netoliko o jmění takovém, o které jsi připravil nelaskavě svého bližního; takovéto jmění zničí netoliko štěstí a požehnání v domě, jako houba dřevo, nýbrž všechno jmění jest otráveno pro tento i onen svět, které i jinakým nespravedlivým způsobem shromažduješ: na př. prací řemeslnou v neděli ráno, pašeráctvím na hranicích, prodejí ukradeného dříví, lichvou nebo pokoutnictvím, hrou o vysoké peníze a zvláště podvodem.

To, co jsem až dosud řekl, chci utvrditi ještě, aby ti to vítr tak lehce ze srdce a z mysli neodfouknul. V jedné staré knize je starofrancká průpovědka, a mnohý, který ještě tak docela není osvícen, jako mnoho blátošlapů, které můžeme naleznouti všude, jenom ne v kostele, ještě věří v tu průpověď, a domnívá se, že v ní může něco vězeti, protože je stará.

Průpověď ona zní: »Co platno je člověku, byť i celý svět získal, na duši své však škodu trpěl? A jaké chce dáti výkupné za svoji duši?« Rozumíš-li též, co to znamená? Zamysli se nad tím. Mnohému se již zdálo, jako by se průpověď tato již zvedala výstražně a hrozivě proti němu. Tato průpověď je hluboká jako moře, ve kterém není dna a může mnohého přivést k tomu, aby zvažněl; zní jako burácení hromu nastávající bouře a podobá se blesku v černém mračnu.

Kdykoli trh započíná, měl by obecní sluha tuto průpověď zvonkem oznámiti, by plněna byla; a v půlnoci by měl ponocný, když odtroubil, pokaždé ještě tuto průpověď přidati pro ty, kteří ve 12 hodin v noci ještě bdí, anebo probuzeni byli starostmi o vezdejšek. A tato průpověď by měla býti na každé váze v krámě, když ne celá, pak alespoň tři slovíčka: »Co platno člověku?« Mnohé zboží na váze by lépe tím bylo do rovnováhy vyváženo, a mnohý liberní kámen by byl těžší. A nápis ten měl by státi v každém mlýně na moučnicích, aby žádný mlynář nepřišel do pokušení, o své koně se více starati, než aby chudému déle stačila mouka. Měl by napsán býti na výčepu hostinského, aby si dal pozor, aby cizinci tak přesnou měrou neměřil. A průpověď tato by měla napsána býti na radnicích a soudech pro ty, kteří zde mají něco vyjednávat, a zároveň pro ty, kteří věc projednávají: pak by se mohlo někdy státi, že by věc jiný obrat vzala. A mělo by vytištěno býti na kolkovém archu, hned vedle říšského znaku, aby ji mohl čísti i kdo proces vede, i jeho advokát a referent při správním soudu. — A tato průpověď by měla vypíchána býti při každé hře v karty na srdcovém essu a vedle na žaludském králi. A na mezníky mohla by se alespoň začátečná písmena vrýti; třeba i na ukazovače při cestách; mohl by mnohý přemýšlející pocestný třeba při tom se ptáti: »Kam vede na konec cesta, kterou nyní se ubírám?«

Avšak uvykli bychom si poznenáhla též na to, a nečetli bychom onu průpověď, když by nám na oči přišla, a tím méně bychom si ji k srdci brali. Vždyť má mnohý též v koutě ve své světnici krucifix zavěšený, anebo vůbec nějaký svatý obraz s nábožnou průpovědí; on však toho nedbá, kleje, nadává a řve sprosté řeči a nectí toho, na kterého obraz pamatuje. Proto si vepiš hluboko slovo Páně v duši svou; napíšu to sem ještě jednou: »Co platno je člověku, byť by i celý svět získal, na duši své však škodu trpěl? A jaké chce dáti výkupné za svoji duši?« To si pamatuj, opakuj

průpověď tuto po své ranní modlitbě, a myslí na ni a říd se jí, když jsi pokoušen, abys požádal manželky bližního svého, nebo jeho domu, role, služebníka, děvky, vola, osla, nebo čehokoli, což jeho jest.

Duben.

Zdaž nevíte, že chrámové Boží jste?

List ke Korinským.

Vlhké seno a podobné věci mohou po nějaký čas pokojně ve stodole ležeti, aniž by v nás obavu před nějakým neštěstím vzbuditi mohly; znenáhla začne se však kouřiti, a najednou vypukne oheň a přivodí hrozné neštěstí. A podobně jest ve společnosti lidské hřích, jemuž se lidé za dnů svého zdraví velice vysmívají a mnoho o něm vtipkují. Když však choroba a stáří se dostaví, a když za tiché a tmavé noci vzpomínka na smrt a hrůza před věčnou odplatou jako strašidla z peřin na povrch se vynoří a na člověka dlouho a bez pohnutí hledí tak, že se až mžitky před očima dělají: tu započne to v duši

úzkostlivě vřítí. A jestliže ona hrozná hodina, jíž jsi až dosud nezažil, nemnoho dní jest vzdálena, musíš-li v brzku zemřítí,

tehda to vypukne jako pekelný plamen, jako oheň, jehož palčivý žár již není možno udusiti. Je ti známo, co činí tvou duši mokrým senem, a čím pekelné plameny v ní vznikají a najednou vypuknou? — Jest to veliký hřích — smilstva. — Jestliže jsi dlouho ve společnostech špatných sedával a se špatnými chlapy obcoval, slyšel jsi mnohdy od nich, že smilstvo není hříchem, že je to jen ostuda, doví-li se o tom svět. Apoštol praví: »Zkoušejte všechno, a dobré podržte.« Budeme též jednou zkouseti, zda-li mají pravdu tito šlechetní správcové, kteří tak mluví; něco dobrého budeme asi sotva z jejich řečí si moci ponechati.

Zkoumej takového nestydatého chlapa a zeptej se ho, z kterého evangelia to ví, že smilstvo není hříchem. Ten chlap ti řekne: »Hm, ten a onen mně to řekl; a to by člověk musil býti blázen, aby to za hřích měl; nevěřím tomu.« Když vrah, jemuž již rozsudek přečten byl, si ještě myslí, že obdrží milost, a i když je již na popravišti, ještě se těší a myslí, že ho chtějí jen strašiti, a že ještě na popravišti dostane pardon: tu se kat a odpravný meč neptají, co on si myslí, a kat mu utne hlavu i s jeho domněnkou. Právě tak je to s mnoha jinými věcmi a i s touto rozpustilou domněnkou: smilstvo není hříchem. Co je pravda, to je pravda, ať tomu věříme, čili nic; a co je hřích, to je hřích, ať to uznává hříšník čili nic; a dostane se mu po smrti plnou měrou za to odměny, i když tisíckrát slyšel a říkal a se domníval, že to vše nic není.

Chci ti nyní říci, odkud to i vím, že smilstvo jest velice těžký hřích a hrozná nestvůra před tváří nejsvětějšího Boha. Jedenkrát přišel člověk jeden z nebe, a dokazoval před lidem a před duchovní i světskou vrchností, že z hůry jest poslán; a měl též správný průvodní list, vlastnoručně podepsaný a stvrzený mnohými zázraky a úkazy od nebeského a pozemského krále. On takto mluvil: »Já však pravím vám, kdo na ženu žádostivě pohlédne, ten v srdci svém již manželství porušil.« Toto pravidlo stojí pevně a nedá se zvrátiti, i kdyby tisíce a miliony pánů a sedláků, vojínů a řemeslníků, písařů a služebníků proti němu se bouřilo slovem i skutkem; pravidlo toto stojí pevně jako skála; a ti, kteří proti němu bojují, ti si rozbijí hlavy své a sami se zničí.

Kdo putuje na východ a přijde k řece Jordánu (snad jsi slyšel již ve škole, anebo snad v kázání o této řece), a jde podél něho, přijde k velikému jezeru. Ani nemá ryba nemůže v této vodě se koupati a plovati, ač by místa k tomu bylo dosti. Voda

je totiž odporně hořká a trpká, a raději by chtěl každý zízni zahynouti, než aby se z ní napil; neboť voda tato pálí na jazyku jako voska, jako uhločerná smůla (asfalt), vystupuje čas od času z hlubiny na povrch a pluje okolo břehu, a říká se, že jezero toto tak jedem zapáchá, že zabloudí-li pták do těchto močálů a chce přeletěti, padne mrtvý do — Mrtvého moře. Již prý byly i zdi v hloubi spatřeny, když povětrí a voda jasny jsou. To je to místo, kde Sodoma a jemu rovná města zanikla.

Zde psal všemohoucí prst Boží skalou, vodou, solí a ohněm jedinou větu, 20 hodin dlouhou, která se nemůže ze země vymazati od toho času, co napsána byla; věta tato zní; »N e s e s m i l n í š.« Daří se též na břehu zapáchající vody zvláštní druh pomněnky, totiž »Sodomské jablko.« Je to ovoce, jež vně červeně a mile vyhlíží; jakmile však někdo s chutí by se do něho zakouzl, kouzl by do odporné hmoty, z popela a červů složené, kteří skryti jsou pod falešnou slupinou. Nemusí právě člověk býti tak chytrým, aby nepoznal, co toto šalebné jablko znamená: prostopášný onen hřích proti šestému přikázání.

Bůh též vypálil plamennými písmeny ve svědomí: »Střez se smilstva.« Proč vyhledává smilný člověk jako škorpion a štěnice noc a skrytá místa, když mrzké své skutky vykonati chce? Proč úpí svědomí po prvém takovém hříchu tak bolestně? A duše sedí v prsou, jako matka nad hrobem svého jedináčka, beze vší útěchy a ztrápeně nad ztracenou nevinností!

Při smrti Kristově, když se opona chrámová roztrhla, zašumělo prý nahoře a mnohými hlasy se ozvalo volání: »Odejďme odtud!« To byli andělé Boží, kteří zde bydleli, nyní však na vždy místo to opustili. Od tohoto okamžiku nebylo považováno místo ono za svatyni; roztrhnutím opony bylo znesvěceno. Byl svatý stánek jen kamennou budovou, určenou k tomu, aby při dobytí Jerusaléma ohněm zničena byla. Tak jest i s člověkem, když se ohavného smilstva dopustí. V jeho nitru zaznívá: »Odejďme odtud!« Odchází odtud nevinnost, pokoj srdce, záliba k modlitbě, důvěra v Boha a v Jeho milé anděly. Byls též chrámem, posvěceným na křtu svatém, posvěcen sv. přijímáním: nyní jsi tento svatý stánek znesvětil a zneuctil s větší drzostí než vůbec kdy nějaký křesťanský chrám zneuctěn byl. Za tou příčinou je tvé tělo nyní jen příbytkem z masa a kostí zbudovaným, ve kterém pustá, nečistá duše bydlí. Za to budeš odměněn; jest usouzeno, aby tvé nečisté tělo jednou v oheň uvrženo bylo.

Proto nemá umírající tolik strachu ze žádného hříchu, jako ze hříchu smilstva, a mnohého žádné povzbuzení nepotěší, mluví jako Kain: »Hřích můj je těžší, než aby mi mohl býti odpuštěn,« a umírá v zoufalství. Běda! A jak jedovatou je tato nepravost, můžeme i z toho poznati, že od žádného hříchu není těžšího odloučení, jako od smilstva. »Jednou jako nikdy!« Toto přísloví jest úplně lživé. Ale dobře může se říci při smilství: »Jednou je tisíckrát.« To cítí lidé dobře, když se obrátiti chtí, že tento hřích jest palčivým místem duše, které se již nesmyje. Ani slaná voda slz k tomu nestačí.

Co si tedy počneme? Především se tě tážu, tebe, který slova tato čteš: »K jakému druhu lidí náležíš?« Neboť rozeznáváme vzhledem k této nepravosti tři druhy lidí: 1. takové, kteří jsou ještě nevinní, téměř ani o tom nevědí; 2. takové, kteří to dříve provozovali; 3. takové, kteří to provozovali, provozují, a provozovati budou až k neblahému svému konci.

Patříš-li v pravdě k prvým, raduj se, milené srdce. Duše tvá má nebeský oděv nevinnosti, který jasněji září před Bohem, než kdyby z hedvábí a stříbra utkán byl. Ať jsi neduživ nebo mrzákem, nebo chudasem, nebo opálen jasek slunečním v obličejí, a ať máš drsné ruce a mozoly od těžké práce, anebo ať máš malý rozum a jsi často vysmíván a úštěpky si lidé z tebe tropí, a ať je oděv tvůj, který v neděli oblékáš starý a spravovaný, tak že pyšně odění s tebou nechodí a vedle tebe si v kostele sednutí nechtí: jsi přece vznešenějším, úcty hodnějším a bohatším před Bohem a jeho svatými, než král na trůně, nebo královská dcera ve svém královském hávu, když nevinnost a a čistotu srdce ztratila a promrhala. Jako za noci z tmavého nebe tiše a jasně podivuhodné hvězdy září, jakoby to byla věčná světla, která hoří před trůnem Božím: tak se stkví v lesku ze smutné, hříšné země k nebeskému blankytu duše nevinných jinochů a pannen, a Vševědoucí patří na ně s nevýslovnou láskou a zálibou; a zůstanou-li v tomto stavu, budou zářiti ve zvláštní kráse v nebeském království, ve větší blaženosti, než ostatní svatí. O nich je propověděno ve knize proroků v Novém zákoně: »Beránek stál na hoře Sionu a s ním 144.000, kteří jeho jméno a jméno jeho Otce na svém čele napsáno měli. Z nebe slyšel jsem hlas zavznívati, jako šumění mnoha vod, a jako rachot prudkého hromu. Také jsem slyšel zvuk, jakoby harfeníci na harfy hráli. Zpívali novou píseň před trůnem, a nikdo nemohl písni té rozuměti, než těch 144.000 vykoupených ze země. Oni jsou to, kteří se ženami neposkvřnili;

panny jsou to, které Beránka následují, kamkoli jde. Jsou vykoupěny z lidí jako prvotiny pro Boha a Beránka. V jich

ústech nebylo lži nalezeno; jsou bez hany před trůnem Božím.«
— Milená duše, nechtěla bys též do tohoto svatého zástupu přijata býti? Proto zůstaň věrnou; nevyhledávej veselosti, kde bys nečestné věci vídala a slychala; vyhni se v noci přástevnám, neboť se v nich často mnohé zlo sprádá rozmluvami, příležitostí a za noci. Vyhýbej se lidem, kteří neslušné řeči vedou; nečiň si milostných pletek a známostí bez opravdového úmyslu vstoupiti rychle ve stav manželský. Nepohlížej smyslně kolem sebe; a jako zářnou jiskru a ošklivé jedovaté zvíře rychle setřásáme a zašlápneme, tak čiň to s každou nečistou myšlénkou, která duši tvou poskvřiti chce. Uctívej často nejčistší Pannu, zvláště pro její vznešenou, svatou nevinnost; a kdykoli nějaké pokušení zvenčí nebo z nitra tvého na tebe dorážeti chce, modli se k ní pokaždé »Zdravas,« aby ti vyprosila u Boha čisté srdce, a aby její čistý obraz a vzpomínka na ni ve tvé duši svítily a zapuzovaly nečisté myšlénky. Zůstaň věren, pro Bůh; hleď, život je krátký, a nejkratší jest mrzká rozkoš hříchu; zachovej nevinnost a čistou mysl a čistý život; a ku konci

života svého polož neposkvrněné tělo do hrobu a čistou duši v ruce Boží. Amen.

Vy druzí snad jste ženatí; anebo vás váš »poklad« nechal seděti a nepřišel jiný; anebo jste právě sestárli a vyschlému tělu schází chuť a příležitost. Domníváte se snad, že tím je vše odčiněno, když již toho dále neprovozujete, jako v dřívějších letech, a že to již ničím není, když jste tehdá tělem i duší se v nepravosti váleli? Kdyby zanechání onoho hříchu tolik znamenalo, jako návrat, a kdyby se zanecháním i hřích odpuštěn byl: tu by nebylo žádného pana pátera na světě, který tak rychle a jistě mnohého od nejtěžších hříchů obrací a rozhřešuje, jako smrt. Neboť umře-li někdo, tedy již více nechlastá, nekrade, nesmilní, nekleje, neutiskuje a nepronásleduje bližního a počíná si na hřbitově tak pořádně, že si na něho žádný člověk nemůže stěžovati i když za živobytí svého vše možné vyváděl. Avšak zanechati toho neznamená ještě obrátiti se. Opálená místa zůstanou, i když oheň uhasl; a nebudeš-li v budoucnosti nižádných dluhů již dělati, nejsou tím ještě tvé staré dluhy zaplacený. Vystěhuješ-li se ze země a přijdeš do jiného světa, tu se prozkoumá a dobře prohledá cestovní knížka tvého svědomí hned na lávce při vchodu do věčnosti. A bude-li zapsáno na nejpřednějších listech té knížky, že jsi tu a onde to s čistotou v myšlení, slovech nebo skutečích tak přísně nevážil; a na posledních listech mnoho o tom psáno nebude, tedy nemůžeš těch předních listů, na kterých to špatné vysvědčení zaznamenáno jest, ze svědomí vytrhnouti; v nich se bude tak přísně čísti a vše tak uváženo v nich bude, jako v těch posledních. Nebo, abych to bez okras řekl: Budeš nucen právě tak se zodpovídati před soudem z dřívějších let, a jak jsi tehdá žil, jako z posledních let svého života. Nemáš-li tedy po mládí smilně prožitém nižádné útěchy, než zanechati toho v stáří, pak máš mlhavé vyhlídky za hrobem, a já bych nikomu neradil, aby se ti pověsil na nohy při tvém nanebevstoupení.

Jaká tedy porada? Nemohu to nyní změnití, pravíš; nemůže každý hřích odpuštěn býti, a také tento? — Nikoliv, ubohý hříšníku nebo hříšnice, zoufati si nemáš a též nesmíš; ale tu hroznou vinnu uznati musíš a oplakati tak srdečně a hluboce, abys neměl daleko do zoufání; a neměl bys toho snad nyní právě nebo zítra, anebo až se vyzpovídáš, anebo vůbec jednou, až se to samo sebou dostaví, litovati: ne, po celý život tvůj kolikrátkoli se na svůj špatný čin upamatuješ.

Zda-li při tom pláčeš a naříkáš a strastiplnou tvář činíš, na tom též málo záleží a nic od toho nezávisí. Neboť báby a vyžilí mužové a podobný lid, ti mají často plný kbelík vody připravený za očima, a můžeme jen něco málo říci nebo učiniti, již jim oči vlnou, spouštějí moldánky a umějí velice srdcelomně řvátí: Tu se pak domnívá mnohý, že jeden každý z nich je zajisté Petrem a Magdalenou, ježto jim tak silné potoky slz za pokání tekou; avšak tyto slzy nebývají vždy pravými slzami, nýbrž jen skleněnými perličkami, a mnohdy nemá plný džber slz větší ceny než džber upotřebené již vody mytím.

Lítost tvá musí býti lítost v duši a lítostí v pravdě. Ukáži ti nyní, jak to dělá taková lítost a jakou má tvářnost. Hleď, kdo takovou lítost má, nemyslí při probuzení především na řemeslo a domácnost, nebo na nějakou mrzutost, kterou včera zažil, nebo na kávu, nýbrž sedí vzpřímen již mnohdy před svítáním v posteli, neboť v duši jeho hlodá vzpomínka na hříchy tak hrozně, že by si rád úd po údu uříznouti dal, kdyby tím mohl dosáhnouti, aby hříchů těch se nebyl dopustil. Kající osoba taková nebude vyhledávati smyslných radovánek; slyší-li hudbu a tanec, nedráždí ji to nohy k tanci, nýbrž těžkomyslnost pojímá srdce, a slzy vstupují do očí. A když jest Provodní neděle, a jde-li přede mší svatou dítě s věnečkem na hlavě nebo s růžičkou na prsou okolo tvého okna, a spatříš-li děti k stolu Páně přistupovati a slyšíš-li, jak jejich duchovní pastýř dojemně jim na srdce klade, aby vždy tak hodnými zůstaly, a s nimi křestní slib opakuje, a slyšíš-li ony nevinné, chvějící se hlasy modlících se dětí a jemný, sladký zpěv písně, která i tobě zpívána byla při prvním sv. přijímání, a vidíš-li světla hořeti na bílých svíčkách, jak vzhůru ukazují, jakoby tiše a do duše svými jazykovitými plameny mluvila: Svatý, svatý, svatý! a vidíš-li opravdovou vážnost a nábožnost na dětských obličejích andělských, a sepjaté nevinné ruce před zrakem, když navracují se od stolu Páně; a rozpomeněš-li se, že i ty jsi jednou tak nábožný a hodný v kostele klečel, že i ty jsi jednou napomenut byl, a že i ty opravdově jsi se zapíral, že i ty jsi děkoval; a vzpomeneš-li si, jak jsi svůj slib hanebně zrušil, a jak z tvé nevinné, dětské duše ošklivě poskvrněná, hříšná duše se stala, a že se již navrátiti nemůžeš k oné krásné nevinosti: když to všechno spatříš a uslyšíš a rozvážíš, pak je to více než mírná bolest a dojmutí, co v srdci vzniká; je to bolest a trýzeň a palčivá lítost, a ve tvém nitru se ozývá trpká obžaloba, a ta volá hlasitě: »Proč jsi takovým nezůstal!«

A neděle Provodní jest pro tebe dnem trpkých výčitek, dnem obžaloby a hlubokého smutku, pro tebe dnem smutnějším než den Dušiček nebo den úmrtní tvého otce nebo tvé matky.

Avšak ani to není ještě hlavní věcí. Je-li tvá lítost pravá a má-li zdravé kořeny, pak s odevzdaností a trpělivostí se do toho vžiješ, bude-li tě Bůh trestati hanbou, chudobou, nemocným tělem, mrzutostí a starostlivostí o děti, trápením ve stavu manželském, opuštěností od svých. Bude tě to téměř těšiti, když se ti špatně dařiti bude; budeš doufati, že Pán s tebou mírněji naloží v onom jiném světě, když na zemi, kde jsi hřešil před lidmi, jimž jsi pohoršení dal, též zároveň trestán jsi. Vidíš-li jiné týmž způsobem hřešiti, pak na žádný způsob s jinými s tajemnou radostí o tom nebudeš žvatlati a jim na cti utrhati, nýbrž budeš s nimi útrpnost míti a šetrně o tom pomlčíš. Budeš-li nespravedlivě od jiných týrán, tehdá řekneš: »Nezasloužil-li jsem toho při této příležitosti, zasluhoval jsem toho jindy,« a odpustíš z celé duše, vzpomínaje těch urážek, jež jsi Bohu učinil, a té mnohé shovívavosti a odpuštění, jež od něho vyžaduješ. Tváříš-li se na venek pokorně, na tom méně záleží: v pravdě však budeš pokorným, a v oděvu nikdy pyšným; varovati budeš nevinné, až jim bude hroziti nebezpečenství, a vynasnažíš se padlé obrátiti.

Milovaná, ubohá duše, je-li takto v srdci tvém vše roz-níceno a takovou-li jsi se stala, pak se nechci s tebou roz-loučiti, aniž bych několik kapek oleje do tvé bolesti nenalil; jest psáno: »Pravá lítost jest druhá nevinnost,« a jest psáno, co ještě pravdivějším jest: »Kdyby byl hřích tvůj ještě větší, Ježíš Kristus vytrpěl v přehrozných bolestech na kříži za tvůj hřích ještě více; v něm a skrze něho dosahujeme odpuštění, jakmile se z celého srdce obrátíme a pro svého Spasitele žítí započneme.« — — Avšak v pravdě necudných hříšníků jest ovšem větší počet; naproti tomu veliká lítost pro veliké hříšníky jest řídkou. A přece jest lehká lítost za těžkou vinnu špatným ujištěním pro život věčný. Modli se tedy, nemáš-li ještě mocné lítosti, každodenně k Bohu, aby ti takovou lítost v srdce vlil; a uvažuj často sám, kdo jest Bůh, a co jsi učinil; snad dosáhneš pak větší. A vy, kteří jste ještě nevinni, strážte se starostlivě, abyste oné božské hvězdy, totiž početné nevinnosti neztratili; neboť obrat a zpáteční cesta je těžká, a málo kdo ji najde.

Těm však, kteří tak daleko to přivedli (neboť i tak hluboko může člověk klesnouti), že se již nestydí, již toho

nelitují, a to, co člověka zcela k dobytčeti snižuje, za svoje hlavní obveselení pokládají, bez čehož by ani (jak se domnívají) žítí nemohli — tomuto plemeni nechci již ničeho kázati. Neboť 1. jestliže takovému zvířeti v lidské podobě (vznešené nebo sprosté, jedno jest) snad tento spis do rukou přišel, pak jak se mysliti dá, jistě jej již odhodil, než dočetl se tohoto místa; neboť pes štěká, slyší-li zvoniti, a nepravost proklíná a prchá odtud, kde slovo Boží trochu zaznívá. 2. jestliže však takového zrezavělého hříšníka to přece nutkalo, aby až sem dočetl, tedy nechci se k vůli němu zbytečně rozohňovati, a nepíšu pro něho ničeho do tohoto spisu, a držím se zcela odhodlaně slov, která Pán svým apoštolům rozkázal: »Nepředhazujte perly sviním, a nedávejte svaté psům.« Nechť se obveselují ve svých zvířecích nepravostech, jak dlouho to ještě půjde; co užitečného z toho vybudí jednou, to snad čas, jistě však věčnost ukáže. Vepř. se v určitý čas zabije, a člověk zvířecky jsa živ, bude též k popravní stoličce veden, ovšem že jiného druhu. — Kéž by se jen jiní, zvláště mladí lidé nedali svěsti jejich počínáním a řečí, a kéž by se drželi slova Páně: »Buďte svatí; neboť já, Pán, váš Bůh, jsem svatý.«

Květen.

Kdo seje pro tělo, bude z těla záhubu kliditi.

Pismo svaté.

Cesta, která do nebe vede, jest jediná; do záhuby však vedou přemnohé silnice a pěšiny. Chci ti nyní jinou ukázati, ne abys po ní se ubíral, nýbrž abys po ní nekrácel; a tento článek, který nyní následovati bude, nechť je ti výstražnou tabulkou. — Knížka začíná smrtí, směřuje ku smrti a končí smrtí; proto má též smrt v každém měsíci se zjevovati a strašiti; proto tě uvedu rovnou cestou do umrlčí komory, t. j. do jedné komory, kde právě mrtvý odpočívá a pohřeb očekává. Místo krucifixu má dýmku na prsou; místo kroupky stojí vedle postele kožený sáček s kostkami. Modlitební knihu zastupují zde karty; místo svíčky svítí sklenka kořalky; místo nábožného obrázku visí nad hlavou mrtvolý účet hostinského. Stěny jsou prázdné, tabulky v oknech rozbity, kamna rozbořena. — Kdybys mrtvolu takovým náradím obklopenou viděl, nebylo-li by ti úzko a nepocítil-li bys téměř strach, aby té mrtvole mezi modrými pysky několik »sagrů« a »aby do tebe...« nevyjelo?

A není-li ti úzko při vzpomínce, jak se asi vede nyní duši, která druhdy v tomto trupu vězela? — Chci nad tímto mrtvým ještě kratičkou pohřební řeč promluvit, ale nikoli zcela tak dlouhou, jak to činí duchovní páni v lepších městech, ani tak pochvalnou a uměle sestavenou a lepými obraty řečnickými protkanou. Pronesu ji toliko u přítomností nás obou, a přátelé o tom ničeho se nedoví. Pozor, kázání již počíná:

Byl to hráč, opilec a dokonalý lump. Jeho bohem bylo břicho a chřtán, jeho kostelem hospoda, jeho modlitbou klení a zapřisahání. Ve službě svého boha byl velice věrný, ve dne v noci od časného rána až do pozdního večera, všedního dne jako v neděli. Jemu, svému milenému bohu, vše obětoval, z lásky k němu vše opustil.

Nejdříve obětoval svému bohu všechny peníze a jmění, a nebylo mu to za těžko, nýbrž s radostí to obětoval. To pozorujeme na jeho ženě a dětech: ona nemůže v neděli téměř do kostela jít, a děti bchají ještě bosy, ano již dávno mrzne. A spravuje-li, nebo pere-li matka někdy některému z dětí košilku, tu vysvítí holá kůže z roztrhaného oděvu, poněvadž dítě jiné košile nemá, než tu, kterou matka pere, a šatičky jsou velice roztrhány. Baráček je na spadnutí: prší-li, stéká voda, jakoby chtěla všechnu nečistotu a smetí odplavit; a kdyby žid si nebyl býval kozu odvedl, mohla dobře z chléva vyjít, aniž bychom dvěře otevřeli, jsou-li tam vůbec nějaké: neboť omítka vypadala tu a tam mezi trámy.

Za druhé obětoval svému bohu česť. Nic si z toho nedělal, když ho policie v noci jako tuláka zapsala nebo zavřela; nestyděl se za to, že se mu děti na ulici vysmívaly, když se mu pletly nohy, jakoby novomodní tanec započítí chtěl, anebo když upadl do bláta, kam vlastně patřil; nic si z toho nedělal, že žádný poctivý člověk, ba ani příbuzní do jeho domu nevčkročili, a jen s opovržením o něm mluvili; za nic to nepokládal, že jeho manželka s ním mluvití nechtěla a později si rozvodu žádala.

Za třetí obětoval tělo i duši svému bohu. Dlouhým a léta trvajícím pitím tak daleko to přivedl, že se již v nejkrásnějším věku třásl; dělaly se mu mžitky před očima, neměl chuti k jídlu v poledne, snesl jen málo pokrmu, dostal brzy průjem, brzy zácpu, a z každé maličkosti onemocněl, a každá maličkost ho zmohla. Probudil-li se za noci po opičce, tu mu uvnitř housle zanotily pekelný tanec; a bylo mu tak bídně a úzko v srdci, že by si byl přál se oběsit, kdyby nikdo nebyl

v cestě, anebo kdyby žádného vína anebo kořalky na světě nebylo, kterými toho pronásledujícího ducha na okamžik opojoval a umlčoval.

Ale to vše je teď to tam; a jeho duše jest na místě, kde třeba se dává též něco ohnivého k pití, avšak není to žádné víno, žádná kořalka. Jak mu asi je, chci nyní jen na příkladečku ukázati. Dověděl jsem se od takového pijáka, že si každé noci několik litrů vína ku své posteli stavěl. To nebylo snad přichystáno pro žízeň, kterou by třeba v noci mohl pocítiti, nýbrž z prazvláštních náhledů. Byl totiž po celý den napilý; když se však v noci probudil, minula opička, a jeho duše zmítala sebou pro hrozné výčitky svědomí, jakoby v ní ohniví červi hlodali. Aby je co možná opil a zničil, nalil vína do těla, aby v nové opilosti a spánku opět pokoje našel. Jeho známí chtěli si jedenkrátě žert učiniti a odnesli mu víno, když spal. Za nějakou dobu ozývalo se z jeho pokoje řvaní, jako od divokého zvířete, nebo raněného býka: když se totiž probudil a po víně sáhnul, nenašel ho; proto se nemohl opiti, a výčitky svědomí jej tudíž volně a dle libosti trápily; odtud jeho pekelné vytí. Na onom světě není žádného opojení a žádného spánku, jak se povede teprve takovému člověku?

Snad jsi to vše zcela pohodlně četl a při tom jsi asi myslil: »Tak daleko to se mnou, Bohu díky, ještě nedošlo; toto pojednání se mne netýká, a četl jsem to jen příjemně, abych věděl, jak mnozí hřeší.« Tak asi ty přemýšlíš; já však soudím jinak. Snad jsi na cestě, která vede k lumpáctví, a proto můžeš v pravý čas ještě varován býti. Pro úplného lumpa jsem toto pojednání nepsal. Neboť lumpové všech barev, ať páchnou vínem nebo pivem nebo kořalkou, neobrátní se téměř nikdy: nanejvýš ještě zdlouhavou nemocí, nebo energickou, spořádanou ženou. Nejméně se však obrátí domluvou nebo pojednáním jednajícím o tom, jak škodné jest toto zlo. To ti chci hned na druhém příkladě ukázati.

Jeden kněz (mezi námi řečeno; je totiž též mnoho kněží, kteří za mnoho nestojí, a takový kněz je hrozným neštěstím. Hloupé, velice hloupé je to, když se snad proto domníváš, že můžeš proto bezstarostněji hřešiti, poněvadž někde nějaký farář, nebo vikář tuto věc tak přísně neváží. Takový farář, nebo ať je jakékoli důstojnosti, najde své místo po smrti, jako je našel Jidáš, ačkoliv byl apoštolem; a koho následuješ v životě, toho budeš následovati i ve smrti. A jest i velice snadno, že i duchovní rozličných hodností budou v pekle. O tom však

později. Jenom tolik si nech říci: Každý kněz je člověk a proto může i hřešiti. Vždyť jsou i doktoři, kteří velice dobře vědí, že přílišné požívání pokrmů a nápojů nezdravé jest, a přece sami velice chlastají anebo žerou. Proto nenapodobuj právě všeho, co u takového člověka vidíš, nýbrž poslouvej a plň věrně slovo Boží, jež on káže) — tedy jistý kněz byl od své vrchnosti již několikráte přesazen, poněvadž způsobil ve své farnosti přílišným pitím veliký skandál. Jakmile polepšení přislíbil a od svého biskupa opět z vězení propuštěn byl, přemohl ho opět ďábel opilství a učinil z něho netvora. Nyní se pokládal za nenapravitelného a proto byl dán na dlouhá léta do žaláře. Když si konečně 15 dlouhých let odseděl, domníval se dobrotivý biskup, že smí povoliti tolika prosbám a slibům tohoto zajatce a že ho může bez nebezpečnosti na svobodu propustiti. Propuštěný se zastavil prvý večer v jednom hostinci a poručil si víno. Tím se probudila spící, zaschlá náklonnost, a se vzteklou radostí žádal láhev za láhvi a lil ji do sebe. Velice opilý navrátil se do postele; a když druhého dne k němu se podívat přišli — byl — — mrtev. — Sv. Jan píše, že není potřebí, abychom se za hříšníky ve smrtelných hříších zemřelé modlili.

To byl kněz; věděl dobře, co je v pravo a v levo, a snad sám kázal v mladších letech proti opilství; viděl netoliko věčné zahynutí před sebou, nýbrž, což mnohého člověka ještě více leká, i časné neštěstí, poněvadž ztratil čest, svobodu a příjemný život: a přece nemohl nestřídmého pití zanechati. Proto tě chci varovati, než to s tebou tak daleko dojde, abys pak jinak nemohl. Neboť s touto náruživostí se to má, jako kdyby se někdo na pokraji Labe brodil. Nejdříve mu sahá voda jen po kotníky; jde-li dále, až po kolena; ještě dále po tělo; ještě dále, až po ruce, a je to dosud tichá voda. Dobře se může člověk nyní ještě vrátiti; jakmile však učiní ještě krok dále, vstoupí snad již do prudké vody, a nemůže se již odvrátiti: dravý proud ho převalí, odplaví a on utone.

Můžeš víno píti, můžeš pivo píti, a můžeš někdy i višňovky ochutnati: avšak můžeš toho ještě vždy zanechati bez obtíže. Ale možná, že ti chutná již velice, tak že tě to bolí, nemůžeš-li v obyčejný čas svou mírku si vypítí. Dej pozor, voda ti sahá až po bedra. Nebo máš kašel a píchání v boku, a doktor praví, že nemáš píti; ty piješ však přece a říkáš: »Jsem tomu již zvyklý.« Nebo nemáš peněz, a v domě schází chléb, a dítě potřebuje katechismu, a školní plat není ještě zapraven: vypůjčíš si peníze a nekoupíš chleba ani katechismu a nezapravíš

těž školného, nýbrž protrávíš to v hospodě a vyhrožuješ ženě bitím, když na to hubuje a si naříká. Lisoval jsi na podzim víno, nebo jsi páčil slivovici, ač jsi to měl přísně zapovězeno. Ty však jsi se vymlouval, říkáš, že je taková záповeď pro tebe příliš nízká, a že vůbec musíš do sklepa s podstarším chodit, ježto rád vídáš, jak nové víno kyše; ve světnici, kde kořalku máš uschovanou, říkáš, že nejraději pracuješ. — Takto stojíš daleko od břehu ve vodě až po krk; může býti, že se ani již nevrátíš, nýbrž voda tě strhne, a brzy zahyneš. Neboť si dobře pamatuj: Před Bohem jsi již lumpem a zavrženým člověkem — netoliko, když se opíjíš; a netoliko, když jmění své do hospody odtaháš, a netoliko, když tě lidé vykřičí za opilce. Náruživost tě má pod nohama, a tys jejím otrokem vůbec již i tehdy, když pro své břicho porušuješ po-

vinnost, nebo zdraví, nebo milosrdenství k chudým, nemůžeš-li vůbec nějaký požitek vynechati. Proto náležejí mnozí počestní lidé ku třídě těchto sluhů břicha, kteří by za velikou urážku pokládali, kdybychom je lumpy titulovali, ačkoliv ani o mák lepší nejsou.

Sem patří na př. žena, která každý den několikrát cukr a kávu a rohlíky mlsati musila, a přece se nestydí z chudinské pokladny si podporu vyžebati, jako velice chudá a podporování hodná žena. Sem patří madam, která každý týden večírky dává

a navštěvuje, a poněvadž výplata slabého muže nestačí, chce šetřit na dětech a služebnících. Sem patří student, který se nešťastným cítí, nemůže-li se každého večera piva napít, a to za žádnou hanbu nepokládá propít několik zlatých, které jeho rodiče sobě a ostatním dětem od úst utrhl. Sem patří pán, který denně téměř deset zlatých utratí v hostincích, a jemuž jídlo mnohem lépe zde chutná než doma, který o národních slavnostech šampaňským vínem se opíjí, dle domněnky pro krále a vlast, v pravdě však z pouhé náklonnosti k sladkému vínu. Potřebuje-li však dítě šatu, nebo žena nějaký halíř, aby na trhu nakoupila, tu se hrozně tváří, kleje a si myslí: »Kéž bych raději svobodným byl zůstal!« Po smrti nezanechal žádných peněz, a přece měl skvostné příjmy. Sem patří — ale bude lépe, když nechám pánů na pokoji; již tímto jsem snad píchl do vosího hnízda. Neboť takové osoby bývají často již velice slabé, než aby mohly pravdu snést. Předložíme-li jim ji přece, tu povykují nad ní a přece se nepolepší. Chci se raději navrátit k obyčejnému člověku, ten si dá spíše říci.

Tedy jak bylo řečeno: když všedního dne sedíš v hospodě, nemůžeš na žádný způsob v neděli tam scházeti; když si rád na svém nápoji pochutnáváš a dlouho do noci v karty hraješ; když při prvním nebo druhém půllitru žádostivost ještě toužebněji si přeje třetího, čtvrtého půllitru, a když po něm kořalka ti ještě chutná, pak je s tebou již zle a jest na čase, abys se vzpamatoval, nebo budeš nucen naposledy opět do hospody se vrátit a pít, ač i sám nahlížíš, že je to tvá záhuba; a vašeň tato tě opanuje a bude tě unášeti tam, kam si nebudeš přát, nýbrž kam ona si bude přát, jako divoký kuň bez uzdy unáší slabého chlapce, který na něm sedí.

Dejme tomu však, že nebudeš rok od roku zízlivějším, navyklejším, a že nebudeš žádným velikým lumpem, nýbrž že zůstaneš malým; nebo že budeš rád jen chodit do hospody: co bys jen na čase a penězích ušetřil. Když někdo v týdně jen v neděli a ve svátek a o jarmarku do hospody chodívá a velice šetrně při tom žije, tak že počítá-li jedno k druhému jen 40 haléřů potřebuje, činí to za rok téměř 50 korun; v 10 letech 500 korun; a dožiješ-li se 50 let, tedy jsi zcela nevinným způsobem, počítaje k tomu jistinu a úroky přes 3000 korun v hostinci spotřeboval. Jdeš-li však každého dne na svůj půllitr, a nepiješ-li mnoho, nýbrž potřebuješ-li průměrně jen 25 haléřů: Jest to v roce 90 korun, v 10 letech 900 korun, v 50 letech však s úroky přes 5000 korun. V tom samém čase však propije

mnohý 10.000 korun, který denně 50 haléřů utratí. Za to mohl své děti něčemu naučiti a čestné věno jim dáti, a to je mnoho peněz, co takovýmto způsobem se promarní, zejména pro toho, kdo mnoho nemá. Před soudem Božím bude to však každému sečteno, aby z toho vydal účet, jak s tím naložil. Neboť ve-zdejší věci máme jen půjčené, v lénu, a toliko je spravujeme. Před svou vrchností můžeme s nimi naložiti jak chceme (jen když je to příliš křiklavé, pak tu a tam se to mnohému pře-trhne); ale před Bohem nesmíme s nimi nakládati jak chceme, nýbrž musíme jich upotřebiti k tomu, k čemu nám je svěřil; jinak budeme od něho na věky věkův zavrženi, a nesvěří nám ničeho k opatrování.

Věděl bych radu, která by tobě sice velice prospěšna byla, avšak hostinský a společnost by měli škodu — než takovým způsobem škoditi je dovoleno. Až čas se přiblíží, kdy se vnitřnosti v těle budou bouřiti a netrpčlivými se stanou, a stále tě to bude táhnouti k pití a ke hraní do hospody, tu vytáhni peněženku, nebo nemáš-li žádné, sáhni do kapsy u kalhot nebo náprsní, kde právě svých několik dvacetníků máš, a vezmi si tolik asi mědi, kolik bys jí v hospodě spotřeboval. To si ulož do zvláštní spořitelní přihrádky, do škatulky, o které však nikdo věděti nesmí, než ty a milený Pán Bůh. Jak asi máš naložiti s kasou, až bude těžší, počkej, to ti povím později. Abys však také nějak čas strávil, ve který jsi druhdy svou zábavu v hospodě míval, čti ve Frenclově Postile, nebo Následování Krista, nebo v Bohumile (nemáš-li té knihy, opatř si ji; můžeš k tomu vzíti peníze třeba z oné tajné pokladničky; nenajdeš-li ji u kramáře na jarmarku, řekni to velebnému pánu nebo panu faráři, aby ti ji za tvé peníze objednal, anebo vůbec čti v nějaké dobré knize). — Nebo má-li někdo ve vaší vesnici souchotiny nebo vodnatelnost, nebo pakostnici, navštiv ho; ten ubohý chudás je téměř celý den o samotě a má dlouhou chvíli a těžký zármutek jest mu na posteli společníkem, a působí mu těžké vzdychání. — Nebo vyslychej svého klučinu, nebo malou Madlenku, zda-li na druhý den vše do školy umějí; vypravuj jim nějaký příběh; nauč je nějakému pravidlu, nebo vůbec se něčím zaměstnávej. Co škodí, když čas ku spaní se přiblíží a ty onu nebezpečnou hodinu hospodskou jsi doma předržel — budeš snad nemocen z toho? Tvá žena mluví s tebou mnohem slušněji, máš mnohem větší radost ze svých dětí, a jídlo ti ještě tak nechutnalo; modlitbu večerní vykonáš lépe, a Bůh zdá se ti milejším a přívětivějším. Abys se však nehněval pro toto

napomínání, tedy mi dobře rozuměj: nežádám, abys vůbec nikdy do hospody nechodil; neseš-li to těžce, jdi s Pánem Bohem někdy, zvláště jsi-li přesvědčen, že tam budou řádní lidé, a že se tam povedou řádné řeči; a nezdrž se dlouho, hodina postačí. Avšak zkus to a vynechej častěji návštěvu hostince, a ukaž své smyslné žádostivosti několikráte za týden, kdo je pánem a kdo má co poroučet, zda-li tělo, nebo duch.

Učiniš-li to tak vícekrát, a tvá spořitelní schránka bude tímto způsobem mnohem těžší; co si počneš nyní s penězi? — Nejlépe jest je půjčiti; ne snad kupci ve městě, nebo lidem, kteří zboží zdražují, nebo někomu, kdo staví dům, nebo obchod si zakládá, není to radno; dnes přece nedostaneme mnoho úroku, a není jeden ani zcela jist, zda-li svoji jistinu nazpět dostane (přečti si jen noviny a tu v nich jsou rok od roku vypsány veřejné dražby ze všelijakých úřadů). Chci ti o jednom povědět, který ti jistě vše vrátí a takové úroky dá, že bychom se mohli domnívati, že jsou úroky jistina základná, a kapitál, který jsme půjčili, že je jen malý úrok z toho. Ano, půjčíme-li mu peníze, jest to, jako bychom vsadili do loterie, kde na každé číslo veliký los se vyhraje, a nemusíš tuze daleko chodit, a nepotřebuješ k tomu ani písaře, ani drahého notáře, aby ta věc vyřízena byla. Muž, kterého já myslím, a který na tento způsob peníze přijímá, bydlí ve vaší vesnici a v každou hodinu, kterou se k němu dostavíš, budeš vítán. Jmenuje se Ježíš Kristus.

Tento pravil (a to jest jistě jako trojnásobná obligace od celého místního soudu podepsaná): »Co jste učinili nejmenšímu z mých bratří, mně jste učinili. I doušek vody, který ve jménu mém podáváte, nezůstane vám bez odplaty.« Abych to krátce řekl: Co daruješ chudým, daroval jsi Spasiteli, Bohu samému.

Co si ponecháš z celé té věci? Tvá smyslnost bude ovšem škaredě se tvářiti, a břicho tvé bude vzdychati. Představ si však rozdíl při poslední hodině, když jsi si na tento způsob několik set nebo docela několik tisíc korun u chudých uložil, a tedy u Otce chudých, anebo když jsi je v hostinci zanechal, anebo nasypal do těla, které musí shníti. Rozvaž si to a dělej jak rozumíš, abys pak naposledy dobře pochodil. Náš Pán založil spořitelnu; co do ní vložíme za živobytí, to bude nám po smrti stokrát vyplaceno, a ona schránka, kam peníze a svůj podpis vkládáme, to je ruka chudého.

Červen.

Odpusť nám naše vinny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.

Z jedné staré lidové modlitby.

Každá obec má dvě místa: na jednom místě bydlíš nyní, a na druhém místě budeš později bydleti. Na prvním potřebují lidé rozsáhlý prostor, na druhém jen tolik, kolik obnáší délka i šířka muže. V první obci stojí i nejnepatrnější dům několik set korun, v té druhé dostaneme dobré, pevné obydlí za několik jen korun. V oné slyšíme mnoho hluku od povozů a lidí, a vidíme mnoho kouře; v této jest veliké ticho, a nevidíme ani kouře ani komínů; ale na místo komínů pne se do výše kříž nad každým obydlím — hrobem. Jenom leží tu a tam purkmistrovi nebo kupci, anebo vůbec nějakému bývalému boháči nebo jeho dítěti těžký kámen na hlavě — toho si však nevšímám. Jestliže křesťansky živi byli, nebude je kámen tížiti a nebudou míti s ním těžkostí při z mrtvých vstání, bude-li tam ten kámen snad ještě při posledním soudu ležeti; anděl strážný jej v pravý čas odvalí. Avšak chci ti nyní vypravovati o náhrobním jednom kamenu, jakého jsi ještě neviděl, a který někomu při smrti a soudu, kamenem úrazu státi se může.

Představ si čtyřhranný pomník na hrobě muže. Na první straně je napsáno o tomto muži: »Vykonal málo skutků dobrých na zemi; a těch několik více pro chválu nebo hanbu,

z dobré nálady nebo z prospěchářství.« Na druhé straně čteme: »Mnohotisíckrát za svého živobytí klel, nadával, lhal, nečisté žádosti měl, nenávisť, škodolibostí byl unešen; povinnosti svého stavu zanedbával a vůbec jinak ještě hřešil; jeho velkých a malých hříchů jest bez počtu, jako listí na stromě a letního prachu na silnici.« Na třetí straně je napsáno: »Když byl uražen, nebo se domníval, že se mu děje křivda, rouhal se a klel: Kdyby tě čert vzal a hrom zabil! Nepřátelům přál škodu, štěstí jim záviděl; po celý den nebo po celý měsíc zlost v sobě tajil, jich nepozdravoval, avšak špatnosti o nich vyprávěl a se těšil, když i jiní o jeho nepřátelích s opovržením mluvili: mnohdykrát, když příležitost ho lákala, též se pomstil a teprve když zlost a vztek samy od sebe byly seslabeny a minuly, stával se pozvolna jiným.« Na čtvrté straně jest psáno; »Modlil se každého dne: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.«

Čti ještě jednou s rozvahou ony čtyři strany pomníku a odpověz mně, nebo vlastně sobě! Kde jest asi duše onoho, který takového pomníku si zasloužil? — Toho nevíš; ale poněkud bys to mohl věděti. Můžeš s jistotou věděti, že jeho duše není u toho, který v nejhrůznějších útrapách na kříži byv vysmíván, posměvače a vrahy u Otce vymlouval a z celého srdce se za ně modlil, aby jim Bůh milostiv býti ráčil. Neboť to by bylo zvláštní, aby právě ten, který obráceně jednal, byl u Spasitele v nebi. A můžeš téměř s jistotou věděti, že duši onoho muže se asi tak povede, jak se každodenně modlil: že mu totiž Bůh týmž způsobem odpustí, jako on tomu odpuštění rozuměl, když ho někdo urazil.

Druhá otázka je dotíravější a napadá tvou čest. Řekni jednou upřímně: nemohl-li by ti po smrti též takový čtverhranný pomník postaven býti s podobným nápisem? A nebylo-li by tam na všech čtyřech stranách nic lživého? — Ty už víš, kam to míří. Máš-li však poněkud tupou hlavu a již od narození jsi-li trošičku přihlouplý, tedy ti to povím bez ozdoby, totiž: Jestliže pokaždé, když jsi od jiných uražen, opravdově nechceš odpustiti, tedy ti Bůh ani jediného hřichu neodpustí; ani polovičku; nýbrž budeš nucen z velkých i malých hříchů, ano i z planého slova počet vydati.

Pokud trváš v nepřátelství, ztracuješ se právě tolikrát, kolikrát se modlíš v době té Otčenáš. V každém Otčenáši vyzýváš Boha, aby ti byl též nepřítelem pro urážky, jimiž jsi se proti Bohu prohřešil. Ano, kdybys po celý rok nepřátelství

proti některému člověku v srdci nosil a nechtěl ho vymýtiti ze srdce, tedy nepotřebuješ též celý rok do kostela choditi; a nepotřebuješ se celý rok modliti, to je ztracený čas. (Jenom modlitba o milost, aby tě přešel hněv, byla by Bohu příjemna). Neboť jsi-li v nepřátelství jen s jedním jedinkým člověkem, jsi též v nepřátelství s Bohem, který toho člověka stvořil a chce jen jeho dobro, a s Vykupitelem, který za tohoto člověka krev a život obětoval. A tvá modlitba, modlitba v kostele jest výsměchem Všemohoucímu, jako kdybys nějakému pánu samé prázdné ořechy darem podával, a stojí za tak málo, jako vy-cpaný slavík nebo špatně namalovaná růže. Slavík za nic nestojí, poněvadž nemůže zpívati; růže za nic nestojí, poněvadž nevoní; podobně i tvá modlitba za nic nestojí, poněvadž v ní není lásky, a ve tvém srdci není poslušnosti. Nemáš totiž žádné lásky, neboť svého bližního nenávidíš; a nemáš poslušnosti, poněvadž neposloucháš, co Pán při svém rozloučení řekl: »Dávám vám nový zákon, byste se navzájem milovali;« a co již dříve řekl: »Máš-li svůj dar již na oltáři, a vzpomeneš-li si, že tvůj bratr něco proti tobě má, zanech daru, smiř se dříve se svým bratrem, pak teprve přijď a obětuj dar.«

Ano i milost svátostná jde u tebe nazmar, pokud se hněváš. Zpovídej se se vzlykotem a slzami, nech se rozhřešiti, polepši svůj život, zjednej si k tomu i plnomocných odpustků: máš-li jen kapku nepřátelství a nenávisti v ústraní svého srdce; anebo kdybys byl tuto kapku vytřel a nepříteli upřímně ruku podal a k němu přátelsky mluvil, ale po několika dnech té to opět mrzí, žes nepříteli odpustil, a ty se na něho zase tak nepřátelsky tváříš jako před zpovědí, tedy opanoval vypuzený ďábel hněvu své staré hnízdo, tvé srdce.

Ano, v tom ti dám za pravdu, pravíš, avšak nezapomínejme, že jsme toliko lidé; co máme si počítí, když právě zlost v nás vře a soptí, jako když nalijeme vody na nehašené vápno! Lidé se napodobí; já nemohu jinak, musím nadávati a klítí a zlobiti se. — Fúj, styď se tak lháti a tak rád spustle jednati! Ovšem že můžeš jinak; ale ty nechceš jinak, a máš mdlou, sprostou duši, která se raději zlostí a hněvem sem a tam nechá uchvátiti, jako poloutržená pavučina větrem, než by se mu opravdově a odvážně na odpor postavila. Nejhoršího nepřítele máš v sobě, který to s tebou hůře myslí a tobě více škodí, než všichni lidé, na které se hněváš. Tento nepřítel jest ona nedotknutelná, pomstychtivá bytosť, která se v tobě jako sirka snadno roznítí a tebe a skrze tebe jiné trýzní.

Tu vypuď, vypuď svoji zlost, a rozšlopej ji nohama a vyhoď ji z domu, kdykoliv zaklepá, nebo se vlouditi chce, jako podezřelého, rozpustilého chlapa.

Chei tě takovému útoku naučiti, jak se můžeme k tomu zlému hněvu a zlosti, tomuto prokletému Asmodovi a Belzebubovi přiblížiti a jej spoutati. Je to zcela příjemný prostředek,

pro nějž si nemusíme ani přes ulici běžeti; je to takový domácí prostředek, který se všude dostane: v kuchyni, ve světnici, v chlévě i mimo dům, na poli, v lese a na louce, když ti právě souseď vodu zarazil. Je to vlastně sympathie; ale sympathie, která není spojena s pověrou, a ze které se nemusíme zpovídati, poněvadž to náš milený Pán Bůh rád vidí, když jí

použijeme: hádej tedy, co to je? Řeknu ti ten prostředek od srdce rád. Přislib však dříve — ne mně; neboť já bych toho nevěděl — prislib to milému Bohu, který všechno ví a tobě do srdce vidí, a před nímž právě též nyní stojíš, sedíš nebo (jsi-li nemocen) ležíš; prislib mu, že toho prostředku užiješ po všechny dny svého života; prislib a vyplň to, drahé srdce, prosím tě o to snažně! Hleď, je tak jednoduchý a lehký a přece veliké ceny, a přináší velikou výhodu tobě a tvé rodině, a tvým sousedům a tvým strýcům a švakrům, všem dohromady. Chci ti ho nyní oznámiti:

Když přijde ďábel a syčí v tomto smyslu: »To je hrozné, co ten a ta o tobě vypravovali;« nebo: »To bych netrpěl, žaloval bych ho, nebo jinak bych si ospravedlnění zjednal;« nebo: »Hleď, to je ten vděk od toho syčáka; nečiň nikdy více ničeho z lásky; všichni lidé jsou falešní« atd. — Když ďábel svým černým, jedovatým kožichem se o tebe takto otírá a staré i nové klepy vymýšlí, abys se rozohnil a rozhněval: tedy odejdi a pomodli se Otčenáš za nepřítele a za sebe, aby vám Bůh oběma milostiv byl a vám oběma pomohl, byste do nebe přišli, a aby ti Bůh však dříve (poněvadž je vůbec nemožno s tím do nebe přijíti) ráčil pomáhati, z celého, z celého srdce, abys odpustil, a nepřítele aby osvětil, by poznal, že chybuje a jemu k polepšení pomohl. Až se pak tuto modlitbu velice zbožně před svým Otcem a Otcem svého nepřítele pomodlíš, a v tobě to ještě šumí a zcela se to neschladiło, tedy pomodli se ještě jeden Otčenáš, anebo vůbec nějakou modlitbu; a modli se tak dlouho a nepolevuj dříve, až to černé mračno zlosti v tvé mysli se rozplyne a nebe se vyjasní, a slunce lásky k lidem a duha míru krásně do duše paprsky vysílati bude. Až potom zítra, nebo v jiný týden o nepříteli mluvíti uslyšíš, anebo okolo něho půjdeš, a on se škareděti bude, anebo vše uvnitř samo sebou opět zanikne v zapomenutí a stará nenávisť v nadrech tvých kňučeti bude, jako zlý pes za kamny: tedy opakuj předešlý prostředek a nelituj této malé námahy. Hleď, to tě uchrání před příliš velikou mrzutostí a zjedná ti velký pokoj v životě a smrti. To jest při smrti lepší, než znění Loretánských zvonků, a je to ochlazení a svěcená voda a dobré odpustky, když duše z těla vyplašena jest.

Prokaž tu ochotu nebeskému Otcí a mně a sobě a spolu nepříteli a jednej tak při příští příležitosti. O příležitost bude postaráno. Kdož ví, snad již na tebe čeká. Dej do pořádku jedenkrát své nynější smýšlení a své poměry, a vzpomeň si,

zda-li s nikým ve zjevném nepřátelství nežiješ, anebo ho tajně nemůžeš ani strpěti. Snad tomu nebude dávno, cos s někým něco měl, nebo někdo s tebou, anebo jsi něco slyšel, co tě rozmrzelo proti tomu nebo onomu; anebo se již snad dlouho škádlíš s příbuzným k vůli dělení, a přestali jste se navštěvovati. Není-liž pravda, jest tomu tak? Jdi, milená duše, a učin zkušku a ukaž, že do opravdy nechceš míti nepřátelství. Odlož knížku, můžeš v ní jindy opět čísti, neuteče ti, a pomodli se hned za vás oba, za nepřítele a za sebe, a za sebe a za nepřítele. Ještě více šlápní ďáblu na hlavu, který se na tobě chce svézti, a vyhoď ho ven ze dveří svého srdce, a smiř se s tou myšlénkou, abys do domu svého nepřítele právě vešel, nebo není-li to možné, tedy ho pozdrav nejdříve, nebo s ním promluv přátelsky, když ho potkáš, nebo napiš mu smírné psaní. Poznáš, učiníš-li to všude tak, kde byla mrzutost: že spíše tomu uvěříš, že Bůh ti tvé hříchy odpustí a ti milostiv bude, a že je to posvěceným amuletem proti zoufání a v boji s ďáblem v hodince smrti, když se před očima zatmí.

Červenec.

Ničho nedělati není ještě zásluha.

Fistojistá pravda.

Dalo by se ještě nyní o rozličných hříších a nepravostech, nebo jak panstvo říká, slabostech mluvíti; avšak půl roku minulo, a jest ještě mnohem více co dělati, než jen hříchů se varovati. Chci nyní několik ukazovatelů postaviti, co jest nám činiti, chceme-li pravé dvěře do nebe nalézt. Neboť jsou i malované dvěře do nebe, a ve mnohých knihách a kázáních pro pány se velmi krásně povídá o takových dveřích do nebe: jestliže však bezstarostně na to spolehne, tedy narazíme hlavou, a minuli jsme se pravé cesty, a pak je pozdě.

Možná, že jsi si při čtení až dosud myslil: »Proto mohu tiše umřít: nekradl jsem, prožil jsem čestně svůj svobodný stav, a nemám ničeho s nikým; pijákem však již docela nejsem, našinec nemá na to peněz; a také mne nemůže žádný člověk něco špatného předhazovati.« A když tak přemýšlíš, cítí se tvé srdce býti tak ctnostným, že bys téměř Pánu Bohu děkoval, jako fariseus v chrámě, že jsi stále tak spravedlivě a počestně na světě jednal. — Aj aj; škoda, že nemáš též zlatou záři kolem hlavy, na způsob svatých, aby lidé veřejně viděli, jak

hrozná je tvá počestnost. Kdyby papež věděl, jak dokonale jsi až dosud na zemi žil, prohlásil by tě proti veškerému obyčeji již za živa za svatého; nemyslíš?

Dej jednou pozor, chci ti bublinu tvé domyšlivosti rozfouknouti. Kdybys měl čeledína, který by nechlastal, který by neběhal za ženskými, který by nekradl, nezačal žádné pře, ba ani neklel, což již mnoho znamená o čeledínovi, zkrátka, nedělá nic zlého. Avšak, jak již řečeno bylo, on nedělá ničeho: též nepracuje, nýbrž lehne si v zimě po jídle na lavici ku kamnům, v letě na senník nebo za stodolou na trávník; anebo hne-li rukou, pracuje jen pro sebe, na př., že si namaže své boty, nebo že si utržený knoflík na kamizolce přišije; o tvůj obchod nestará se však nikterak. Nuže, líbil by se ti takový čeledín? Nemluvil bys k němu as v tomto tonu: »Hle, dobrý a věrný služebník, zůstaň vždy u mne; chci ti ještě služného přidati; takového, jako jsi ty, nikdy nedostanu.« Ty se tomu směješ třeba a myslíš si: Takový by mně přišel draho; toho bych hnal. — Počkej, dobrý a milený příteli, tys právě sám třeba takovým služebníkem. Poněvadž jsi k některým nepravostem zvláštní chuti necítil, proto se domníváš, že ti v nebi bude připraveno místo hned vedle anděla Gabriela, a tento že ještě snad couvne z přenesmírného respektu nad přemrštěnou tvou spravedlností a svatostí. Jak jsi ještě na hlavu padlý, a záříš ctnostnou marnivostí, jako rukáv kazajky nějakého klučička, který šátku k utření nosu nemá!

Předně, proč se nedopouštíš mnohého hříchu? Poněvadž tvá krev následkem stáří nebo neduživosti, nebo chladného temperamentu pozvolna a tiše v žilách proudí, nebo poněvadž jsi z mládí tomu nenavyknul; nebo poněvadž na to nemáš peněz; nebo poněvadž nechceš míti ostudu před lidmi, ježto chceš něčím se státi v obci, účetním nebo dokonce purkmistrem. To však ví Bůh velmi dobře, lépe než ty sám, že hříchu se vystříháš ne z lásky k němu, nýbrž k vůli sobě samému. Avšak kdybys sebe více hříchu se vystříhal, a tak málo jich spáchal, jako vaše kamna ve světnici, můžeš přece velice snadno při posledním soudu na levou stranu postaven býti: To ti mohu písemně dokázati. Pán nevyčítá zavrženým na levé straně, že někoho zabili, nebo křivě přísahali, nebo že koně ukradli; a ty, kteří do nebe přijdou, nechválí proto, že žádných domů nezapálili, smilstva se nedopustili, nebo peněz nepadčlali: nýbrž, kteří dobré činili, budou na pravo postaveni; a kteří dobré opomíjeli, budou na levo postaveni. Můžeš zcela klidně bez

velocipedu dostati se na to nejhorší místo, i když jsi se ničeho nedopustil, zač bys se do kriminálu dostal, nebo hanbu měl, kdyby se o tom dověděli lidé. Pomohu ti, bys si mohl klíčovou dírkou poněkud do pekla zamžourati na to místo, kde zahaleči jsou, kteří bez nepravostí se sem dostali. Abys o všem pravý názor měl, chci ti jako kukátkář vysvětlení podati; dej nyní pozor!

Páni mají přednost! Nejvyšší sedí jeden tlustý, v hermelínu oděný, vysocectěný pán, pan Hejřil (biblický boháč). Sedí na červené lenošce, ovšem ne ze sametu; je mu tak dusno a sucho od mnoha pití vína a silného koření, a tak palčivá jest jeho žízeň, že i dokonce žebráka Lazara o kapičku vody prosí, ačkoliv již odedávna vodu a žebrání cítit nemohl. Nemůže se nikterak vpraviti do své bídy a úpí, tluče sebou s velikým nářkem, a domnívá se, že to není možné, aby s ním, s tím bohatým mužem, tím váženým mužem, mužem vzdělaným, tak nakládáno bylo. Přišel však proto do té bídy, že se řídil navlas příslovím: »Jídlo a pití je naše živobytí,« a jen své vlastní tělo »na krmník« dal, a při tom chudého Lazara s jeho hladem a jeho nemocemi přehlédnul. Tento bohatý muž má přemnoho bratrů a kamarádů u sebe, jimž se právě tak vede, poněvadž také tak žili — ti vijí hladem, a vyplazují jazyk palčivou žízni černý a naběhlý. Kdybych je dle stavu počítati chtěl, jakého byli povolání a odkud jsou, mohl bych míti nepřijemnosti s jejich strýčky a tetičkami, kteří doposud na zemi žijí, anebo bych z toho mohl míti právní proces. Hlavní věc jest: starej se, abys k nim nepřišel. Nezáleží vždy na tlustém břichu a chudém Lazaru přede dveřmi a na jemném sukně a hermelínu: kdo může vůbec v bídě bližnímu pomoci a své srdce zatvrzuje, ten je pokrevným bratrem Hejřila.

Pak můžeme spatřiti jednu Důstojnost — starého duchovního pána se zlámaným vazem; zcela dobrácký pán a kněz, který měl nerad mrzutosti, a nenáviděl, když mu někdo se žalobou přišel. Je to židovský farář Heli, a sedí na pohovce, na které si velmi často hovával. Když mu bylo na jeho rozpustilé syny, pro jejich bezbožnosti a špatnosti žalováno, říkával k nim: »Nesmíte tak nerozumně jednati, buďte opatrnějšími, lidé se nad tím mrzí; to se nesluší.« Ježto však synové starého neposlechli, a lidé si ještě více stěžovali, tu vynadal lidem: »Dejte mi pokoj! Máte vždy něco proti mým synům; s mládeží se to nesmí tak přesně bráti.« Oba jeho synové jsou nyní ve veliké černé hady proměněni, kteří se bez ustání kolem něho divoce ovíjejí a ve dne v noci jej rdousí a bodají. Okolo

něho se hemží nepřehledná řada rodičů, vychovatelů, mistrů a p., kteří to se svými dětmi a mladými lidmi právě tak prováděli, jako Heli t. j., kteří ku všem hříchům a špatnostem svých dětí mlčeli, anebo jim do opravdy neodporovali. Tu řvou zavržené děti s vypoulenýma očima zběsile ve tvář svým zavrženým rodičům: »Vy jste vinni! Vy jste vinni! Vy jste vinni!« a chrlí oheň na otce a matku, nebo na svého učitele.

Nyní přichází jeden úředník s těkavým zrakem. Prapodivné to je; má plnou mísu vody vedle sebe, ne k pití, nýbrž rád by si rychle několik krvavých skvrn s rukou omyl. Myje a dře si je již více než 1800 let, a ony skvrny nechtí zmizeti, ba ani zblednouti. To je příčinou, že je všecek zoufalý a jako blázen. Neznáš ho? Pochází rodem z Vlach, a již mnohdykrát si jeho jméno vyslovil: jmenuje se Pontský Pilát. On také jednou něco opomenul, totiž jako soudce vytrhnouti jednoho spravedlivého z rukou krvelačných židů; nechtěl se Ježíše opravdově ujati, aby neměl žádné mrzutosti u národa židovského a u pohanského císaře. Okolo něho sedí obecní radové, úředníci, ministrové, vyslanci rozličných národů a rozličných dob, z nichž jedni, aby nenarazili u svých představených nebo knížat, druhí, aby nenarazili u lidu a liberálních novinářů, a aby jejich chválu a přízeň neztratili, mlčeli a povolovali, kde pro spravedlnost neměli mlčeti a povolovati. Sedí okolo Piláta a hledí na něho s vytřeštěným zrakem, jak se myje, a čekají, zda-li ony skvrny nepustí, a chtěli by pak jeden po druhém též svoji vinnu, která je pálí jako řěravé uhlí, též v míse Pilátově umyti. Avšak Pilát není ještě hotov, a není také naděje, že vůbec kdy krev s rukou umyje; a oni jsou nuceni trapně čekati, ba věčně, a vinna stále je pálí.

Pak přicházejí dva, o nichž též každého roku slyšíme v kostele mluvit, avšak nic kalého. Zdá se, že to jsou kněži. Tito šli jedenkrát kolem polomrtvého a nechali ho ležeti. Pohlédli na něho sice, avšak soustrasti necítili, a měli asi následující vznešené myšlénky: »Nestojí to za to, abychom zde pomáhali, bylot by to nadarmo, vždyť ten člověk již umírá. Nemůžeme se též zdržovati, vždyť záležitosti naše a obchody toho nedovolují. A pak ani toho člověka neznáme. Bezpochyby začal sám pračku; je to jistě nějaký lump. Vedle toho mohl by míti našinec s policií opletání, snad bychom mohli o úřad přijíti, musili přísahati, a přece bychom za to ničeho nedostali. Dej mu Bože, lehké odpočinutí; pomodlíme se za něho Otčenáš. Bohu díky, že nás to některého nestihlo; než Bůh zná dobře

své dobrodince.« Tak jel jeden po druhém okolo onoho žida. Když však jejich poslední hodinka se přiblížila, tu je nechal Bůh též odpočívati a svoji útěchu a pomoc jim odňal. Upadli ve věčnou hrůzu a bídu. Odpočívají zde a chraptí, jako potlučený žid na cestě do Jericha; nemohou žít a nemohou zemřít a trpí věčné umírání, aniž by kdy umřeli. To jsou oni pekla patronové všech farářů a děkanů a vikářů, kteří rovněž tak jednali, jako onen kněz a levita. Tito přišli všichni do tohoto sklepení. Popíšu některé odrudy z nich. Jsou zde všichni ti, kteří v kalendáři měli rádi všechny dny, jenom ne ony červené a nejdopornější jim byly zvláště svátky mariánské, pro to sedění ve zpovědnici; neradi kázali, neradi měli odpolední cvičení, když bylo poněkud chladno nebo teplo z pouhé křesťanské lásky, aby lidé nemrzli, nebo v létě nedřímali; jiní z nich nemohli ani slyšet, když jim při hře, nebo při dýmce a čerstvém ležáku nebo veselém smíchu oznámeno bylo jíti »s Pánem Bohem,« a tvářili se při tom ještě kyseleji, než nemocný, a po zaopatření ho nenavštívili, až když nemocný zemřel, přišli, aby ho pochovali. Jiným to bylo jedno, když se někdo málo, anebo nic nezpovídal, jen aby dříve mohli vstáti z neveselé zpovědnice; domnívali se, že zde je na místě zkrátka a dobře, avšak mýlili se. Neboť jednali zkrátka a špatně; když však je napomínalo svědomí, nebo pastýřský list, tu položili tento list stranou, a svému svědomí ucpali ústa výmluvou: »Vždyť to k ničemu není.« Přemnozí z nich si hojnou četbou právě očí nepokazili. Za mladších let, když ještě tak laxními nebyli, vzali tu a tam do ruky nějaká poučná kázání, nebo nějakou zbožnou knihu, aby si z ní pěknou řeč na zejtří pro ty sedláky vyhledali. Později však toho nepotřebovali: kázali s patra. Mnozí měli mnoho práce doma nebo na poli, proto nemohli se mnoho o školu starati; do filiálních škol nešli téměř nikdy; myslili si: »Pan učitel nechť vyučuje děti náboženství, vždyť je za to placen.« Mezi touto čeládkou našel jsem též mnohé pěkné kazatele. Tito když na zemi žili, konali rádi visity, zvláště u vzácných lidí, dbali přemnoho ozdobných řečí, odívali se vzešeneji než bylo zapotřebí, a když je někdo slyšel nebo viděl, tu se domníval, že cítí pízmo a Kolínskou vodu. Kázali netoliko sladce a způsobně, nýbrž i v kostele drželi vše v pořádku; avšak byli to němí psi. Na všechny strany se ohýbali a každému řekli, co jen rád slyšel, zvláště k těm vyšším, aby všude byli oblíbeni a chváleni; a zbaběle mlčeli o tlustých nepravostech v obci;

mnozí mlčeli i proto, že sami rozkřičeni byli pro tu neb onu nepravost; musili se bít v prsa a volati: mea culpa, to jest má vinna.

Avšak proč jsou tito veledůstojní páni, mohl bys se tázati, v téže díře zařaděni na ono řečené místo, kde jest onen kněz a levita z Jericha? Povím ti to. Hleď, když je někdo hříšníkem, leží zde jeho duše také těžce poraněna a jde věčné záhubě vstříc. Hříšník však neleží na cestě, kde farář okolo něho jde, nýbrž leží faráři přede dveřmi dnes a zítra a po dlouhá léta: totiž v obci, kde farářem jest. Ano, farář byl právě proto za pastýře duchovního ordinován, aby hříšníky zachránil a spasil. Když tedy někdo jest líným knězem, počínal si mnohem hůře, než onen židovský kněz; sedí uprostřed polomrtvých duší, jest od nich živ, a přece se nepřičiní, aby je zachránil. Proto se trápí v pekle velice zle. Nebyl bych s to namalovati obstojný obraz kněžského pekla; avšak toto mohu říci: Jest vždy zvláštní, zcela povážlivé přemýšlení a tušení, které se duše naší zmáhá, když stojíme před truhlou a jejími vnitřnostmi; naproti tomu vidím-li truhlu kněze nebo hrob kněze, t. j. truhlu nebo hrob, kde mrtvé tělo, řemeslné nářadí kněze uvnitř odpočívá, tu se mne to nevolně dojíká, hrozně nevolně, obzvláště, když mnoho dobrého o zemřelém nevím. A mívám raději hrob i soud kněze a říkám: »Bůh budiž jeho duši trojnásobně milostiv, aby unikl pecku, bude-li možno ještě.«

Nedomnívej se však nyní, že smíš prstem na toho a onoho ukazovati a říci: »Ten k nim též patří; ten to dělá také tak.« Nejsi soudcem, nýbrž Bůh ho bude souditi; cti ho pro jeho svatý stav, neboť on jest posvěcen, a Bůh ho ustanovil pro tebe, a modli se za něho, aby ho Bůh osvítil, vedl, aby byl dobrým duchovním pastýřem, nebyl-li jím až posud. To je křesťanské.

Na dalekém, pustém poli, na němž neroste ani stromu ani travičky, stojí tělnatý čeledín širokých plecí s tučnou hlavou, s rukama měkkýma jako perí. Stojí zde v košili, nemá nářadí, země jest zmrzlá, jest noc; tu má kopati a síti, chce-li se uživiti a ošatit. Pohodlný čas roční a den však již minuly; a tam, kde stojí, již nebude nikdy jasno, nikdy teplo. Proto má hlad a je mu zima, a hrabe rukama v zemi na věky, a ničeho při tom nevyzíská. Je to čeledín, který za živobyčí svého hřivnu Pána do kapesníku zavinul a do země zakopal, poněvadž nechtěl ničeho slyšeti o práci a potu. — Ještě v dále

viděl jsem množství lidí, každý stál na svém kuse orné půdy, a byli tímtež osudem postíženi, jako onen čeledín, poněvadž to právě tak dělali. Stojí zde sice též nazí, nebo košilatí; avšak můžeme to pozorovati na mnohých dle zbytku jejich účesu, nebo na př. na klobouku, nebo na vrkoči, že žili na světě v dobrých poměrech. Vedle toho, že s mnohými lidmi jest tak naloženo, jak s řečeným čeledínem, tak bude míti ještě každý zvláštní soud, totiž dle vlastní quality. Na př. kapitalisté, kteří ve světě vůbec ničeho nedělali, než že úroky svých kapítalů svědomitě sebrali a spotřebovali: tito mají všichni nullu na čele vypálenou, a dostanou denně 25 jejich vlastní holí na šlapadla, a 25 na sametově jemné, sádlem vykládané ruce. Neboť, přiměřeně řečeno, v pekle není ještě trestání tělesné odstraněno, jako ve Francii a jiných osvícených zemích, kde totiž nikdo se ničeho podobného nikdy nedopustí, zač by zasluhoval bití. — Možno zde viděti všude starosty, kteří všechny obchody, které ničeho nevynášely, raději pro nástupce zachovali, divoká manželství za pravá platiti nechali, o nočním nepořádku v neděli v hostincích prováděném ničeho věděti nechtěli, zameškávání školy a zameškávání návštěvy kostelní bez trestu nechávali atd.; dále úředníky, poněvadž pro pohodlí, aby věc dříve odbyta byla, ne právě nutné přísahy a to na tucty pro maličkosti nařídili, anebo též i z pohodlí po celé týdny nevinné lidi seděti nechávali a vyšetřování na příhodný čas odkládali; opět jiní byli příliš vřelými a přívětivými pány, avšak špatnými místními úředníky, často zapomínající na své povinnosti; chtěli od svých poddaných milování a chválení býti obzvláště v novinách pražských a vůbec městských, kde právě meškali a nyní přesazeni byli. Mnoho jich bylo křesťany jen dle jména (neboť jen křesťané mohou se v našich zemích k úřadům a důstojenstvím hlásiti¹⁾, ale na nich nikdo nepozoroval ani dle nejnepatrnějšího znamení nějakého, že by křesťany byli, takže často mnohý pyšný pomocník krejčovský nebo vlásenkář se domnívali, že musí každý, chce-li pána dělati, netoliko hedvábím vyšívány kabát a vyleštěné boty nositi, nýbrž že nemusí do kostela choditi; že dále říci musím, se mnohý úředník

¹⁾ To se zcela přejinačilo od doby, kdy v šedesátých letech židé byli úplně emancipováni, místo aby křesťanský lid od židů poněkud se emancipoval. Žid může netoliko advokátem, lékařem býti, jsou mu všechna místa otevřena až k ministru. A aby židovský regiment dobře střílel, sedí ve všech středních a vyšších školách zcela nepoměrně více židácků z okresu Jerusalémského.

v oděvu a náboženství svému holiči, nebo pražskému Pepíkovi a pražský Pepík svému úředníku vyrovnal. Tito lidé, jimžto náboženství došlo jako králi Šalamounovi k posledu moudrost, pořádají den co den dlouhé processí se všemi těmi, které svým špatným příkladem svedli, a hledají brány nebeské! Ale poněvadž předsíní kostel jest, a oni se kostelu vyhýbali, tedy hledají, hledají jsouce zcela spoceni, a ruce zvědají a klepají na hladkých zdech, zdali někde není průchodu; a nikdy nemohou otevřítí. — Je zde dále mnoho učitelů, kteří však se nechali raději titulovati »pane řediteli,« nebo spíše »pane professore.« Mnoho ohnivých řečí na konferencích pronesli a petic podali, že učitel od lidu více vážen a placen býti musí, a že nikomu, ať jest to kdokoli, podřízen býti nesmí; ve škole však byli slabí a ospalí; a když pak dítě, jdouc ke zkoušce nevědělo, co praeceptor, nebo třeba učitel nesprávně a nejasně předříkával, dostalo mnoho těžkých ran. Jiní použili všemožných úskoků, aby školní dozorce nespozoroval (zvláště byli jim takový, který si na jídlo potrpěl), jak špatně a zle to se školou vyhlíží. Tito budou velikým pedagogem a přítelem dítek Molochem dle zcela nové mrzuté metody v názorném vyučování cvičení.

Dále setkáváme se v pekle s mnohými, které jsme za živobytí často na promenádách, procházkách lázeňských mohli viděti: Dámy a pány z Ruska, Paříže, Anglicka a Německé říše. Jezdívali každého roku do lázní, aby svou drahocennou mrtvolu koupali a se zotavili z těžké zahálky, kterou po celou zimu stížení byli. Leží zde stále v bahnitých a sírnatých lázních; nejhorší při tom je, že síra hoří a bolestí nezahání. — Uprostřed nich, jakoby si rovni byli, pohybují se řemeslníci, tovaryši, dělníci, sluhové, kteří krom práce všechno rádi dělali. — Však nechci se jimi zdržovati a chci ještě o zvláštní třídě promluvit. Jsou to zcela hodní, tiší lidé, kteří se od svého úřadu nikdy nehnují a nebylo jich téměř nikdy v hostinci viděti, spravedliví lidé, jen co je pravda, spravedliví. Tito jsou, každý zvláště, v těsné kleci uzavřeni, a černým sukrem přikryti. Žádný člověk a žádný ďábel se o ně nestará a po nich se neohlíží. Jsou to lidé, kteří zcela počestně a mravně žili, každou neděli na ranní šli, každý rok své svátky velikonoční slavili, své věci v pořádku starostlivě udržovali, lidi na pokoji nechali, s nikým se nehádali. O nikoho se nestarali mimo dům, nikoho nemilovali a dobrodiní neprokazovali, než sami sobě; toto však činili, totiž že se milovali a sobě jen dobře pro-

kazovali, z celého srdce, z celé duše, z celé mysli a ze vši síly své. Žádal-li je kdo o radu nebo pomoc, říkali: »Lumpáci, žebráci, ať hospodaří jako našinec!« a obrátili se zády, a nastrádali si tolik peněz a jmění, že při jejich smrti mnoho přebytečného majetku zůstalo. — Než nyní již dosti! —

To jsou ovšem jen stinné obrazy, zrovna jako sny při otevřených očích; avšak tam za nimi dlí těžká, opravdová skutečnost, která není žádným snem, nýbrž věčně stálou pravdou a věčně stálou zůstane, jako hora, když mlha a mračna od jejího vrcholku se vzdalují. Pravda je tato: všichni oni lidé, které jsem ti jako v kukátku ukazoval, před Bohem neobstojí; a za touto pravdou stojí jiná: že na světě nejsme k tomu stvoření, abychom nic nedělali a vše ležeti nechali. Kdo na světě dle sil nepůsobí, anebo jen pro sebe a své příbuzné pracuje, pro svou zábavu nebo svůj prospěch, nebo svoji reputaci, ten je špatným služebníkem; a když onen veliký domácí pán na nebi a na zemi výplatu dávati bude, rozkáže takového služebníka vyhoditi do zevnitřních temností, kde bude pláč a skřípění zubů. Nechceš-li tomu věřiti, otevři písmo svaté, u sv. Lukáše kapitolu 19., verš 20. —

P o z n á m k a a v ý s t r a h a. Nebuď hloupý a zlomyslný. Hloupý a zlomyslný však jsi, když si přečtené tak budeš vykládati, jakoby úředníci, duchovní, bohatci, samotáři, tovaryši krejčovští a holiči, učitelové, všichni dohromady za nic nestáli, anebo alespoň přece většina. Jsou v každém stavu hodní lidé, i tací, kteří zapomínají na své povinnosti, a milený Pán Bůh bude již věděti, jak je má jedenkrát roztríditi; tvé duše však nebude též zapomenuto při této poslední prohlídce; pamatuj si to! —

Srpen.

Bázeň není v lásce, ale dokonalá láska zapuzuje bázeň. *Jan Evangelista.*

Nechci, abys z předešlého měsíce právě bez přestávky v tomto četl; ostatně bys neměl pravé nálady. Neboť přecházím nyní k lásce Boží.

Tato jest zázračná a svatá, a sama smrt bude krásna a mila v jejím světle. Avšak jak krásna a nebesky sladká jest láska Boží, tak činí mne téměř těžkomyslným, chci-li o ní psáti. A bylo by lépe, kdybych péro odložil a sám prosil o vzešenou lásku Boží, než abych ji popisoval. Kdyby se ti

byla zjevila v sladkém spánku nebeská tajemná postava nej-
světější Panny, anebo když vidíš slunce na modravém nebi
zářiti, a kdybychom ti mnoho barev předložili, abys Marii
Pannu nebo zářící slunce vymaloval: zdaž bys malomyslně
nezvolal: »Nemohu!« A není to žádný vymyšlený obraz, co
já za lásku Boží pokládám; jak bych ji mohl inkoustem a
slovy na papíře zobraziti? Proto se spokoj, čtenáři, se špatnou
kresbou.

Láska Boží není žádné vzdychání a žádné pobožnůst-
kářství; není žádnou domněnkou mnohých lidí, kteří jazyk
plný lásky a pokory mají, srdce plné pýchy a nenávisti, kteří
rádi o tom mluví, jak Spasitele svého v srdci nosí, avšak
v srdci jen sebe a svou domnělou ctnost zbožňují a olizují.
Jejich duše je sladkohořká a hořkosladká, jako lepkavá šťáva
z lékárnické manny. Má-li kdo pravou lásku Boží (a jest
jen jedna jediná), a jestliže tato krásná jitřenka v duši vzešla:
tu stojí myšlenka na Boha, jako anděl Páně, již z rána u po-
stele a čeká, až se probudíš, aby duši tvou pozdravila a políbila
opravdovým, vznešeným ranním polibkem. A od tohoto políbení,
od této jitřní myšlenky na Boha, bude ti tak blaženě a zbožně
v duši, že bys hned při probuzení v posteli si pokleknouti,
děkovati a modliti si přál, jako by tě Bůh právě nyní teprve
z něčeho byl stvořil k životu, jako Adama, když povstal se
země, s božským dechnutím v prsou.

Když pak jsi povstal, nemáš nic jiného na mysli, než
abys se pomodlil k tomu, který ti ve spánku novou sílu v tělo
a duši vložil, a nyní ti nový den darovati chce. A poněvadž
chceš úplně a z celého srdce Bohu náležeti, tedy tážeš se
jako hodný služebník svého milého pána: »Páne, co chceš,
abych nyní konal?« A hle, když se tak rozšafně a ochotně
zeptáš, dá ti Pán zjevnou a jistou odpověď skrze svědomí:
napadne ti, co máš dělati. Poněvadž ti však láska Boží v duši
hárá, proto ti nepřichází za těžko, abys přikázání Boží věrně
zachovával a před Jeho okem vše konal, co Mu příjemno jest.
Vůli Boží budeš tak vesele plniti, jako andělé v nebi. Jho Jeho
jest sladké a břímě lehké. Ano, v kom láska Boží jedenkráte
hodně se roznítí, ten říká, jak již mnoho svatých říkalo:
»Kdyby vedle mně s jedné strany hřích a s druhé peklo
bylo, a já bych nucen byl z obou si vyvoliti, tedy bych se
raději do pekla uvrhnul, než abych Boha urazil.« To znamená:
Kdo Boha opravdově miluje, ten si váží Boha více než nebe,
a zachovával by přikázání Boží, i kdyby ani nebe ani pekla

nebylo. Říká zhloubí srdce: »Můj Bůh a mé všecko!« a když tak mluví, provívá jeho duši svatá slast, jako světelný paprsek křišťál. Jako hvězdy blednou, čím více slunce a den za časného jitra vystupují, tak zaniká všecka láska k penězům, zábavám, ku lidské cti a p. víc a více, čím mocněji a výše slunce lásky Boží v duši vychází. Proto nenalezneme u milovníků Božích ani lakoty, ani podvodu, ani lži, ani smilstva, ani opilství, ani vychloubání, ani zlého hněvu. Ošem zůstává milovník Boží ještě člověkem a chybuje každý den; avšak jeho hříchy jsou asi takové, jako když se dechne na třpytící se dobrou ocel: nějaký okamžik zakaluje dech ocel; ale brzy mizí a nemůže ocel rezavou učiniti. Tak hřeší onen ze slabosti, z přenáhlení, nerozvážlivosti; avšak nehřeší nikdy těžce, jen okamžitě a lituje toho ihned hoře. Tím se stává jeho duše častěji smutnou; avšak v rychlé lítosti, a mohutnou, nově roznícenou láskou, dostavuje se její lesk opět a nezůstane žádné skvrny. Ano, je to sladký život, žítí v lásce Boží. Jako krásní andělové, tak obletují takového člověka v domě, na poli a všude nábožné myšlenky, myšlenky na Boha, a jsou mu dnes líbezné, zítra vážné; jednou napomínajíce, jindy potěšující; a krásné a svaté vždycky.

Jak rád a opravdově naslouchá slovu Božímu; jak často připomíná svému dítěti milého Boha, a učí je báti se Ho a milovati Jej; a modlí-li se s dětmi, jak září mu posvátná zbožnost z obličeje! Ovšem má každá láska na zemi svou bolest. Ale poněvadž láska Boží božskou jest, proto je i její bolest vznešená a božská. Vidíš-li, že jiní Bohem opovrhují, špatné věci mluví a činí, tu nekleješ na bezbožnost světa; avšak tísní a bolí tě to velice, a kde jest možno, prosíš a napomínáš s mírnou bolestí; a duše tvá pláče a volá s nářkem k nebi: »Přiď království tvé.«

Avšak máš též mnoho útěchy v lásce Boží. — Udělí-li ti Bůh nějaké štěstí a radost, a nechť je to i maloučko, je ti to velice milo a příjemno; neboť více než z přijatého dobra, raduješ se z Dobroty, která ti ji dala. Když na př. v poledne při obědě sedíš, nechutná ti to proto nejlépe, že zelenina dobře jest uvařena, a že je při ní kousek masa s čerstvým chlebem; nýbrž pravým kořením při jídle je ti vzpomínka: »To mně posílá opět Bůh, aby mně každého dne jasně ukázal, že na mne myslí, o mne se stará a mne miluje.« Láska Boží jest v chlébě a zelenině a v masu skryta, a lze ji dobře viděti, má-li kdo dobré oči. Neboť jakoby oko barvy nemohlo viděti,

kdyby samo v sobě něco světlého a barevného nemělo, tak vidí též jen ten lásku Boží všude zjevnou, kdo sám lásku v sobě má. A ty se nestrachuješ, když lidé mluví o nervové zimnici, hladu, vraždě a ohni, čarodějství a válečných zprávách. I když jsi v bibli toho nečetl, přece dobře víš a cítíš zcela jistě: »Všechny vlasy na hlavě vaši jsou sečteny;« a: »Těm, kteří Boha milují, je všecko k dobrému.« Potká-li tě pak opravdová bolest a nesnáze, pak se přece ještě při slzách usmíváš a Bohu za to děkuješ, v duši jsa přesvědčen, že Bůh, i když zármutek na tebe seslal, zcela jistě dobře to s tebou myslil. Jeden takový hodný člověk (Job), když mu zvěstováno bylo, že stáda jeho jsou ukradena, dům spálen, děti mrtvy, jednoduše řekl: »Bůh dal, Bůh vzal, buď jméno Boží pochváleno.« Když jsem o lásce Boží psal, byl právě den mého narození. Šel jsem na večer před hodinou, ve kterou jsem se narodil, na hřbitov, a chtěl jsem zde ztráviti hodinu svého narození. Byl to veliký hřbitov, s nesčetnými kříži a pomníky — a já jsem byl jediný živý na tomto širém poli mrtvých. Jako soumrak nad zemí, tak vznášela se nad mojí duší tichá trudnomyslnost. Ach, tak vzpomínal jsem, co bolestí a hrůzy a sténání a smrtelného potu to stálo, než všechny tyto hroby naplněny byly! A kdybychom měli všechny slzy pohromadě, které byly nad těmito tisíci mrtvých roněny při jejich úmrtí a po jejich smrti, jak veliká, hrozná, hořká povodeň by to byla, nekonečně smutné moře!

Šel jsem pozvolna dále, a cesta vedla mne ku pomníku jednoho faráře. Zastavil jsem se; smutná oblétala mne myšlénka: Jak se asi zodpovídal tento tam nahoře z tak mnohých, kteří ještě žijí, a kteří již zemřeli? — A přišel jsem k pomníku jednoho účetního úředníka. Kéž by byl dobře počítal ve svém úřadě! Ale nemohl se přepočítati vzhledem ku své duši? Má-li někdo dobré příjmy, vážnost a pohodlný život, tak se snadno stává, že mu je život tělesný velice milý, a že jeho duše po zemi jen leze. Musí-li pak zemřít, jest jeho duše nahá a chudičká, jako těch několik kostí, které z mrtvoly jeho naposledy zůstanou. A musí jí býti tam nahoře tak úzko, jako když vlhkého červa z černé hlíny vytáhneme a on nemůže již zalézt. — A pak teprve ten soud nade vším, co na zemi učinil a neučinil!

Tu se mně to velice těžkým a hrozným zdálo, býti člověkem, umřítí, a se musiti zodpovídati, a věčný rozsudek vyslechnouti. Ale hle, — jako když za temné noci se mračna

trhají, a po jejich roztržení z vysokého nebe jasná hvězda dolů září; a jako o půlnoční pastýřům se krásný, milostný anděl zjevil a radostné poselství jim zvěstoval: tak zářilo též na jednu jasnou, nebeské světlo útěchyplně skrze černou mračnu, která mou duší táhla. Byla to myšlenka: V kom láska k Bohu se zcela rozhodně a mocně probudila, ten má v sobě život, nad nímž smrt žádnou moc nemá. Smrt mu může, jako jinému, tělo urvat; avšak to ho tak velice nebolí; neboť duše nedrží život omezený za své nejvyšší jediné bohatství, nýbrž její největší štěstí spočívá v Bohu, v životě i při smrti. Psáno-li jest v písni Šalamounově ve Starém zákoně: »Láska jest mocná, jako smrt«, jest psáno v Novém zákoně: »Láska jest mocnější nežli smrt.« A nemá též potížit se soudem; Spasitel pravil o takovém člověku: »Nepřijde k soudu, nýbrž ze smrti přejde do života.« Láska jest brněním z oceli proti ostnu smrti a jistým hromosvodem před věčným zavržením při soudu. Proto se nehrozí milující duše smrti, a dívá se jí statečně ve tvář. Ano, když láska mocněji a mocněji v srdci hárá, zdá se mu naposledy jako tovaryši, který dlouho a daleko v cizině bloudil. Touží, aby se navrátil domů k milným rodičům. A když konečně při zpáteční cestě po namáhavém putování na poslední kopec vyšel a vidí kříž věže kostelní v otcovském místě, tu zapomíná na námahu a cestu, a puchýře na nohou přestávají ho páliť; neboť srdce jeho jáse a raduje se velikou, nekonečnou radostí. Poslední kopec jest poslední nemoc: ať třeba drsně s tělem tvým nakládá, nevšímáš si jí velice, jako sv. Štěpán též házení kamenů si nevšímá, když byl spatřil nebesa otevřená.

To by bylo velice dobré a prospěšné, myslíš si při tom; avšak jak mohu dosáhnouti takového života v Bohu, a tak radostné lásky, která člověka otužuje a silným činí proti smrti?

Snad nalezneme i to. Tys byl již mnohdykrát na zádušní mši svaté! Při evangeliu (lidé povstávají při něm; neboť jsou to Boží slova) říká, nebo zpívá kněz výrok Kristův: »Já jsem vzkříšení a život; kdo ve mne věří, bude žít i kdyby zemřel; a každý, kdo žije a ve mne věří, nezemře na věky.« Co znamená asi to neumření, o tom jsem mluvil již nahoře. Ale toto evangelium praví i zcela zřetelně, že takový život a lásku lze nalézt a obdržeti u Krista. Tam je musíš hledati, on může tento nebeský plamen v tobě rozsvítiti. Pros ho každého dne o to: o něco vznešenějšího, o větší dobro nemůžeme prositi, než o lásku Boží nebo o ducha Kristova, nebo o Ducha svatého; vše jest jedno. Ale pros

velice dotíravě a neustále; pak ji vynutíš jistě. Avšak ještě více; nepros jen ze vzdálí, nýbrž přístup blíže k němu, aby tvé chladné srdce na jeho láskou rozňatém srdci se rozehrálo. Jak tomu jest rozuměti?

Když jsem se ze hřbitova vrátil, šel jsem ulicí, kde starý kapucínský klášter stojí; naproti němu je ve výklenku za mříží poslední večeře Páně v životní velikosti z kamene vytesaná. Jedna osoba před ní rozsvítila; a přede mříží klečely dvě ženy a jinoch a modlili se. Jako některý sen má svůj význam, tak mívají i události, které nás potkávají při bdění, svůj význam. Zamysli se zde a přemýšlej o výkladu. Než chci ti prvou písmenu z toho oznámiti; totiž v jiné mši svaté za zemřelé praví Ježíš: »Já jsem chléb živý, který z nebe přichází; kdo z tohoto chleba jí, ten bude věčně žíti. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný, a já jej vzkřísím v den nejposlednější.« Přistupuj často a důstojně ke stolu Páně, jinak v tobě nevzejde žádná živá láska a žádný milující život. Chceme-li na zlato dolovati, musíme z hůry pomalu a namáhavě šachtu vyhrabat, a nesmíme mnoho na penězích a dlouhé námaze šetřiti. Tak musíme opačně, chceme-li zlato lásky Boží nalézt, zdola nahoru kopati, od srdce k Bohu, a nesmíme dbáti ani namáhání, ani času. Odstraň hlínu a rum náklonnosti k časným věcem, a pracuj v přímém směru, stále život svůj dle přikázání Božích řídě; a jistě v brzku spatříš vzduch a světlo nad sebou — krásné modravé Boží nebe.

Ustaň nyní ve čtení, a rozvažuj, co jsi četl, a co chceš konati; snad že to stojí za námahu, abys něco dělal. Vzpomeň si na poklad v poli a perlu, pro kterou kupec v evangeliu všechno vynaložil. Co vůbec ještě přijde v ostatních měsících, jest sice samý výklad, co láska Boží mimo to v sobě má: přestaň však nyní přece dále čísti, zda-li ti třeba více nepadne na mysl, než zde psáno jest, a anděl strážný ti něco o tom do ucha zašeptá. Můžeš zítra, nebo jindy zase čísti dále.

Září.

Kdoby řekl, že miluje Boha a nenáviděl bratra, lhářem jest; neboť kdo bratra svého nemiluje, kterého vidí, jak může Boha milovati, kterého nevidí? —

Tentýž Jan.

Jsou ve vašem místě též modlilky? Neviděl-li jsi žádné, tu ti řeknu, co to je zač. Ale především měj úctu, nebo-li respekt přede všemi lidmi, kteří to s náboženstvím a pobožností

vážně myslí, a jí ne za vedlejší věc, nýbrž za hlavní pokládají. Nenazývej je pobožnůstkáři, jinak bys se rouhal i apoštolům i Matce Boží a Spasiteli.

Modlilkou nebo-li pobožnůstkářkou zoveme osobu, která pobožnost v srdci nemá, nýbrž jako pláštíkem se jí přikrývá a staví ji jako kapuci na hlavu. Můžeme ji často viděti ve venkovských kostelích a na poutních místech: tu vzdychá, že to možno až na několik kroků daleko slyšeti. V kostele to velice zjevně ukazuje, jak pobožnou jest: obrací oči, má hlavu velice skloněnou, a bije se z větší dálky v prsa, než ostatní katoličtí křesťané. Chodívá často ku sv. zpovědi, a ví rozmanité věci, ze kterých se má zpovídati, avšak nezpovídá se ze všeho. Aby se cvičila v pokoře, vypravuje i jiným lidem z čeho se zpovídala, na příklad: že při modlitbě na ni přikvačila roztržitost, avšak že ihned proti tomu bojovala; že dvakráte zapoměla se pomodliti »Anděl Páně« když byla v lese pro dříví, avšak že se pomodlila tuto modlitbu později před spaním; že po několik dní pocítovala při modlitbě přehroznou suchost; že byla nevrlá nad hříchy a ošklivými řečmi svých spolubližních, a že si smrt přála, aby z toho bídného světa se dostala a byla u těch milých andělíčků a svatých v nebi; že neděkovala dosti Bohu za to, že jí z tolika tisíc, kteří zahynou, za nádobu vyvolenou ustanovil; se všech stran že se jí křivda a bezprávní dělo, avšak ona že odplatu za to Bohu ponechává; a je-li to též hříchem, mastila v poslední středu kvatembrovou husím sádlem, poněvadž nic jiného neměla, a zapoměla, že je kvatembr? atd. — Opovází-li se však některý zpovědník jí domlouvati asi tak, že má zapotřebí, aby se opravdově k pokoře a lásce obrátila: tu mu hrubě odpovídá, a hledá si jiného, který by jí a její dokonalosti rozuměl a si jí vážiti uměl. V její komůrce je stěna úplně pokryta obrázky svatých, a slyší-li, že někdo jde po schodech nahoru, chytí růženec nebo modlicí knihu, aby při modlitbě byla zastihnuta a dobrý příklad dala. Nad kněžími musí též vzdychati: jeden má na sobě vestu, která nemá kněžského střihu; kabát jiného není dosti dlouhý; třetí se modlí: »Jakož i my odpouštíme našim vinníkům« místo »Jakož i my odpouštíme svým vinníkům;« čtvrtý se nevyptává mnoho ve zpovědnici na duševní soužení — a valná většina neměla by vyučovati stále náboženství jen ve školách, ale spíše obcovati se svatými osobami. Tehdá to bylo přece jiné, když ona ještě mladá byla. — Od svých bratří a sester a přátel se úplně odloučila; neboť neumějí si dosti svatosti své sestry vážiti;

a místo aby ji následovali, ustanovili se dokonce ji kárati. Ona má toliko několik přítelkyní v Pánu, u nichž plné srdce své vyprázdňuje — v nadávání, hanění, pomluvě a zavrhování všech těch, kteří s ní nedrží a jí nechválí pro její převelikou svatost. A je-li samotna ve své komůrce, tu se svíjí duše její závistí, pyšnými, škodolibými, proklínajícími myšlenkami a přáním. To je pobožnůstkářka.

Nyní ti též povím, co v září má na práci. Snad bych chtěl lásku rozdělit, a na tu neohrabanou myšlenku přijít, že je možno milovati zvláště Boha bez bližního, a se domnívati, že to stačí. Proto se máš od pobožnůstkářské sestry učiti, že to, co ona provozuje, tak málo láskou Boží slouti může, jako opice nebo pudlík, v červený kabátek oblečený, člověkem. Boha domněle milovati a bližního nenáviděti jest náboženství, které nebeskému Otci nezavání, nýbrž je opakem vůně. To řekl též Pán svým způsobem, když pobožnůstkářské farisey obílenými hroby nazval, v nichž, jak známo, puch jest. A že láska k bližnímu zkouškou jest, zda-li někdo lásku k Bohu má, to vepsal Božský sekretář nebo-li tajemník do bible na věčné časy na památku, aby to každý čísti mohl. V nadpisu září stojí Jeho slova; čti je ještě jednou, a pak poslouchej, jak ti je vyložím.

Jdeš-li okolo nějakého krucifixu a třeba právě nesmekneš klobouk, poněvadž ve vašem místě staré nábožné zvyky vymizely, tu přece se neodvážíš klení a rouhavá slova na krucifix kydati, anebo kamením a blátem naň házeti; tu bys musil již živoucího ďábla a pekelný odpor proti Kristu v těle nositi. Krucifix je sice jen ze dřeva nebo z kamene; avšak je to přece obraz tvého Pána. Avšak já vím o mnoho drahocennějším obrazu Páně, který není ze dřeva nebo z kamene, nýbrž je zcela jemně a uměle z masa a krve složen, a uvnitř z dechu Božího; a obraz tento je živoucí, vidí a slyší a cítí, zda-li dobře nebo špatně s ním zacházíme. Poznáš, co míním: je to člověk. »Bůh stvořil člověka dle své podoby, dle svého vlastního obrazu ho stvořil.« Tak psáno jest v první knize Mojžíšově. Proto Bůh to hrozně odsuzuje, když obraz, který On sám dle svého velikého umění zhotovil, nenávidíš a proklínáš, a pokládá ti to za veliký hřích. To můžeme čísti v horním kázání, které náš Pán Bůh sám měl; praví tam: »Já však pravím vám: Kdo se na svého bratra hněvá, jest hoden soudu; kdo mu řekne: Raka, hoden bude rady, a kdo mu řekne: Ty pse, propadl pekelnému ohni.« Proto cti a važ

si každého člověka k vůli Bohu a k oslavě Boha. I když ten obraz Boží u mnohých lidí velice jest zpitvořen a znetvořen hříchy a hloupostmi, tedy jich proto ještě nesmíš nenáviděti a jimi opovrhovati. Vždyť je mnohý kamenný krucifix na cestě též neuměle vytesán kamenníkem; avšak my si toho tak důkladně nevšímáme a máme ho přece ve vážnosti, poněvadž víme, co znamená.

Nebo jinými slovy řečeno; kdybys měl dítě daleko v cizině u panstva nějakého sloužit nebo v učení, a tvé dítě by onemocnělo, těžce onemocnělo, a panstvo jeho bylo by na něho surové, a více by se o krávu ve chlévě nebo svého mopslíka za kamny staralo, než o bližního, jakmile od něho žádného užitku nemá; a kdyby ti proto tvé dítě nemocné z domu ono panstvo vyhnalo, aby je policie postrkem domů dopravila; ať se nemoc zhorší na cestě, anebo ať na cestě zimou, deštěm a větrem zahyne, co jim na tom záleží v jejich teplém pokoji! — Jak by ti bylo? Neplakal-li bys hlasitě bolestí a soustrastí a zlostí? — Opačně, kdyby pak v sousedství muž nebo žena jedna nebo oba jedno lidské srdce měli, a řekli by si: »Ty, my máme též děti, a nevíme, jak se jim jednou povede; vezměme ubohého chudáka k nám a poskytneme mu milosrdenství, až si bude moci sám zase chléb vydělávati;« a ti lidé by to tak učinili, jak k sobě mluvili; co bys tomu řekl, kdybys se o tom dověděl? Jak by duše tvá nadchnuta byla soustrastí, láskou a radostí, a ty bys zajisté tyto lidi na srdce přivinul a je políbil, a dal bys za ně život, kdyby toho potřeba vyžadovala! Hleď, Bůh jest onen velký a dobrotivý Otec, a i ten služebník, a vdova a opuštěné dítě a řemeslnický tovaryš a učedník a ti chudí lidé, kteří u tebe v nájmu zůstávají a ti dluhují a nemohou zaplatiti, a nepřítel, všichni tito jsou jeho děti, a Bůh miluje každého tak, jako by to bylo jeho jediné dítě. Proto Bůh velice na to hledí, jak se chováš k jeho dítěti, k svému bližnímu, a vzkázal ti, že ho máš, svého bližního, milovati, jako sebe samého. Miluješ-li tedy Boha, ukaž to! Jemu nemůžeš ničím dobrým prospěti, ale Jeho milému dítěti, člověku, každému nejbližšímu. To se Pánu Bohu velice líbí; a mnohý jest chudý a nemocný a smuten kolem tebe obchází, abys měl příležitost ukázati, zda-li Boha miluješ, a pro Boha též chudého, nemocného a smutného, a zda-li na to myslíš, abys mu jeho postavení zpříjemnil. Nečiníš-li to však tak, t. j. nejsi-li dobrotiv k dítěti z ohledu na jeho vznešeného otce, pak jsi nestydatým lhářem před vševědoucím Bohem, když si myslíš a se děláš, jakobys ho miloval. A řekneš-li při pozdvihování:

»Ježíši tobě žiji! Ježíši tobě umírám! Ježíši tvůj jsem v životě i smrti!« a biješ při tom na své srdce, jež chladné jako had a tvrdé jako habrový suk jest: tu směje se ďábel a Ježíš odvrací se s nevolí a opovržením od tvé sladké pokrytecké modlitby. Neboť pravil: »Dle toho poznají, zda-li jste učedníci moji, budete-li se vespolek milovati.« Zemřeš-li však jedenkrát, tu nepochodíš u Boha.

Pomysli si, že by lidé oni, kteří tak nemilosrdně tvé ubohé dítě z domu vyhnali, na návštěvu k tobě přišli, a tu jako by se nic nebylo přihodilo, přátelsky se na tebe šklebili, a tě na svoji čest přesvědčovali (milostně se usmívajíce), jak velikou úctu a nesmírnou lásku k tobě chovají, a tiskli by ti ruku, a chtěli by se u tebe ubytovati: netvářil-li bys se hrozně zamračeně, a nezdálo-li by se ti, abys je odkopnul a je ze dveří vyhodil? Tak se ti to stane u Boha, předstoupíš-li před něho, až umřeš, nechoval-lis se laskavě na zemi k Jeho dětem. Bůh tě ovšem neodkopne, a též tě nevyhodí ze dveří nebeských; neboť budeš-li takovýmto způsobem jednati, pak tam ani nepříjdeš. Avšak stejné je to: bude se ti zdáti, jako by se Bůh na tebe mračil; bude ti hrozně, jako židům na hoře Sinai, a těmito slovy, která mám z Jeho vlastních úst na tebe zahřmí: »Pryč ode mne, zavrženče, do ohně pekelného, který ďáblu a jeho pomocníkům připraven jest! Neboť jsem lačněl, a nenasytils mne; bloudil jsem, a nedals mi přístřeší; byl jsem nemocen, a nenavštívilš mne; byl jsem nahý, a neoděl jsi mne!« Pak řekneš: »Pane! kdy jsem tě viděl hladového, nebo bloudícího, nebo nahého, nebo nemocného, a pomoci jsem ti neposkytnul?« Pak řekne Pán: »Amen pravím tobě: Co jsi nejmenšímu neučinil, mně jsi neučinil.« A tak to s tebou zůstane: musíš odejít na místo, které jest ďáblu a jeho rovným připraveno. Nechceš-li mi však věřiti, že při soudě takováto spravedlnost bude, tedy otevři písmo sv.: Matouš 25. kapitola, 41. verš s ostatním.

Dávám ti tedy tuto dobrou radu: Až půjdeš příště na mši svatou, tedy bij se v prsa při pozdvihování a opět řekni: »Ježíši, tobě žiji, tobě umírám atd.« Ale postarej se dříve o to, totiž před svatým pozdvihováním, abys slova tato mohl vysloviti srdečně a s dobrým svědomím, aby se tvá duše nemusila červenati pro lež; postarej se nejdříve o to, abys dříve k vůli Pánu Ježíši měl zcela opravdovou lásku ke každému člověku, i ku příbuzným a k sousedům a k nepříteli. — Můžeš si jen pokaždé před pozdvihováním slova ona opravdově k srdci vzítí,

která Ježíš při ustanovení mše sv. pravil: »Dávám vám nový zákon, abyste se vespolek milovali, jako jsem já vás miloval.« A až slova tato opravdově rozvážíš, pak dej v duchu všem svým známým a všem, s kterými se stýkáš, políbení míru. — Čiň to pokaždé při mši sv., a často buď jí přítomen; bude ti zajisté blaze.

Aby se ti však tento článek víry o lásce k bližnímu neztratil v tom hluku života, tedy chci jej hřebíčkem, to jest kratinkou historií v tvé hlavě upevniti. Předem jest zcela pravda, co nyní vypravuji; nazýváme to kšaftem (poslední vůlí) sv. Jana. Pozor nyní: Apoštolové byli všichni umučeni krom Jidáše, který se sám provazem umučil, a mučedníkem ďábla se stal, a krom sv. Jana. Tento velice sestárnul a byl v řeckém městě Efesu tak něčím jako biskupem. Když seslábnul na nohy a na prsa, přece si ještě nedopřál odpočinku. Neboť kdo má v sobě jiskru Ducha sv., tomu to nedá uvnitř pokoj: nechce, aby se zbyteček sil na prázdno rozptýlil, nýbrž chce ještě pracovati, a myslí si: K odpočinku je času dost v hrobě. Proto se dával sv. Jan na nosítkách každou neděli do kostela nositi, aby se zde s obcí modlil a jí kázal. Domyslíš si, jak asi lidé za hrobového ticha naslouchali, když starý kněz, sv. apoštol, věrný, upřímný přítel a miláček Ježíše Krista, ústa otevřel.

Není-liž pravda, také bys byl pozorně poslouchal? Víš-li co, já ti přečtu celé ono kázání slovo za slovem, jak je prastarý církevní otec Jeroným napsal. Po česku zní: »Synáčkové, milujte se vespolek.« A již je po kázání. — Vid, tak krátké jsi ještě nikdy neslyšel. No, lidé říkali, že nelze od slabého starce mnoho žádati, a toto krátké kázání se jim velice líbilo. Na příště, když opět služby Boží byly, opět totéž kázal, ani o slovo více ani méně, než slova: »Synáčkové, milujte se vespolek.« Lidé si mysli: Neškodí, slyšíme-li to ještě jednou. Po třetí, když to opět slyšeti musili, snad řekl jeden nebo druhý: Ten starý muž to snad zapomenul, že to již častěji kázal. Avšak Jan opakoval po čtvrté a po sedmé a po deváté a vždy totéž: »Synáčkové, milujte se vespolek.« Teď ovšem již toho většina měla dost, a někteří, poněvadž věděli, že ani za mák pýchy v sobě nemá a upřímnou otázku ve zlé nevykládá, řekli mu to zpříma, proč jen jedno a totéž káže, a je stále k lásce pobízí. Tu pravil sv. apoštol a evangelista: »Poněvadž mi to tak Pán rozkázal; činíte-li to, milujete-li se vzájemně, postačí to.« Amen. —

Říjen.

Milosrdenství přemáhá soud.

Ovčák.

Zapamatoval jsi si dobře, co sv. Jan ve městě Efesu každou neděli kázal? A přilnulo-li srdce tvé k tomu? Dobře si však pamatuj: jako láska k Bohu lásku k bližnímu v srdci má, tak má i láska k bližnímu pokaždé silnou náklonnost v sobě lidem dobře činiti. Tu by mohl někdo přijíti a říci: »Nemám proti nikomu ničeho; mně jsou všichni lidé vhod. Avšak já mám ženu a děti; tu se musí člověk bránit, aby se čestně protloukl. Nemohu nikomu ničeho dáti.« Nebude-li se nám zdáti, jakobychom slyšeli člověka spravedlivého v kleci pod černým sukem? Prolomíme ihned kůru, kde jest nejtvrdší, totiž v dávání! Zastav se a podívej se mi do očí. Nemáš skutečně ničeho, co bys mohl dáti? Nevěřím tomu! A vím, že by tě to asi netěšilo, abych u tebe prohlídku učinil. Nemáš-li však dnes opravdově ničeho, budeš míti snad pozejtří, nebo za osm dní, nebo na podzim přece něco. Tlučete-li máslo, můžete něco z toho chudým sousedům dáti, kteří nemají krávy a nemohou tlouci. Nebo prodáváte-li víno nebo ovoce, nebo vepře, tu byste několik desetníků nepostrádali, kdybyste je z utržené ceny stranou položili, abyste nemocnému v místě bílý chléb a půl libry hovězího masa koupili. Desátky, které se kdysi dávaly vrchnosti nebo faráři, jsou sice zrušeny, ale náš milený Otec nebeský nezapoměl až do dnešního dne na desátky pro chudé. Jest tedy naší povinností, abychom dávali určitý podíl chudým, požehnal-li nám na poli nebo v řemesle, nebo též v dědictví. A Bůh je v tomto ohledu přísný a bedlivě k tomu přihlíží, koná-li kdo v tomto směru svoji povinnost. Zeptej se jen bohatce onoho ze sv. Písma.

Nemlčel bys též k tomu, kdybys svému chlapci dvacetník dal, aby ho doručil staré žebračce, která již nemůže choditi, a on by s ním zašel ku kramáři a koupil by si cukrkandlu a hrozinek a peníze by promlsal. Avšak ty právě tak jednáš a jsi darebou, jako ten tvůj chlapec, dal-li ti Bůh více, než potřebuješ, a postavil-li nějakého chudása vedle tebe. Neboť jako matka dává dítěti dosyta se nasativšímu skývu chleba, aby ji dalo žebračku za dveřmi stojícímu — aby žebraček chléb dostal a dítě aby učila milosrdenství: tak také vložil Bůh dobrodinci podíl chudého do ruky, aby ho dobrodinec chudásu donesl a tak ve jménu a rozkazu Božím milosrdenství pro-

kazoval chudasu. Ovšem řekne ďábel prospěchářský ihned: »Nemáš ničeho nazbyt; čeho nyní nepotřebuješ, můžeš později potřebovati.« a táhne jednomu opět ruku zpět, aby ničeho nedala, a klade mu často bohaprázdné slovo na jazyk: »Naděl vám Pán Bůh!« Přemýšlej konečně — netrhá-li tě to za rukáv tvého svědomí. Ty nuzný muži, který ničeho nemůžeš dáti, tys hostinskému mohl platiti, když jsi si poručil o masopustě, o nedělích a v městě na trhu, co srdce ráčí? A ty ubohé děvče! Jak jsi si mohlo koupiti hedvábný šátek a svou dykytovou zášteru? Kupec ti ji asi sotva daroval.

Tenkrát, když křestanů na světě nebylo, žili v Řecku dva národové, kteří se měli rádi. Avšak přišla drahota, a jeden z těchto národů měl hlad. Proto žádal od druhého pomoci. Avšak tento měl též jen to nejnnutnější. Co si počítí? — Tu bylo ustanoveno, aby všecken lid, vznešený i chudý, po celý den ničeho nejedl. I dobytek se musil v tento den postiti. Co bylo tímto způsobem v každém domě uspořeno, to bylo sebráno a hned na to odesláno onomu hlad trpícímu lidu. Co tomu říkáš? — Hleď, to byli jen slepí pohané, kteří ani nevěděli, že největší přikázání zní: »Miluj svého bližního, jako sebe samého,« a plnili toto veliké přikázání tenkrát tak krásně sami od sebe.

Nechci tě, věda že jsi křestanem, ani k tak veliké bliženecké lásce povzbuzovati, abys trpěl hlad, totiž pro bližního. Avšak vím, že máš v bedně hrách, brambory, mouku, uzené maso v komíně, a přece bys vystačil, zvláště s masem, kdybys jej jen několikráte sám nejedl, a kousek z něho chudým chtěl dáti. Nebo mnohá věc se válí v tvém domě: ponožky, staré šaty, jež by jistě chudasu prospěly a ho nezarmoutily; nevyhledávej však vždy to nejhorší pro chudého; neboť bys se musil přece velice stydět, kdyby Pán Ježíš při posledním soudu přede všemi lidmi jen roztrhané košile, děravé ponožky a p. ukazoval a řekl, žes mu to daroval.

Čiň nyní, co chceš!

Ostatně almužna není jediná věc: můžeme též pomoci svým vlivem. Mnohdykrát je pomoc taková ještě milejší a příjemnější, než nějaký dar. Je-li někdo v sousedním domě, nebo třeba i o několik domů nebo ulic dále, nemocen, tu stojí mnohdy nutná práce. Nic se nevydělá! O děti a dobytek se nikdo nestará. Doktor i lékárník jsou drazí: proto nemůže mnohá rodina vše to si sehnati, a není s to, aby si zvláštní osobu k výpomoci najala. Tu úpí ubohá nemocná žena na svém

lůžku ještě hlasitěji. K tomu ke všemu se druží horkost a bolení hlavy, starosti, zármutek, a muž — naposledy reptá a proklíná, že nemoc dlouho trvá. Buď ty sám zde milosrdným a ujmi se této osoby. Podoj krávy a přines krmiva! Uvař dětem polévku, aby nešly s hladovým žaludkem do školy; a bude snad nejlépe, když si to nejmenší dítě vezmeš a ve svém

domě podržíš, až se žena opět uzdraví. Přijde-li v noci zle, běž do města pro doktora a do lékárny: nemusíš se pranic báti na takové cestě, i když vede lesem nebo okolo místa, kde není jednomu volno okolo srdce — náš milený Pán Bůh ti dá tělesnou neviditelnou stráž, aby se ti nic nepříhodilo a nic tě nestrašilo. Posad se též někdy k nemocnému, potěš ho, modli se s ním, předčítej mu něco! To není žádná zahálka. Máte-li doma něco dobrého k jídlu, tedy pošli i nemocnému z toho; snad mu to bude od tebe spíše chutnati než od jeho domácích. A pokročila-li nemoc jeho tak daleko, že musí někdo u něho stále bdíti, tu vystřídej též jeho lidi ve bdění, aby naposledy sami neonemocněli. Nepřijímej však nikdy ničeho za takovou službu; a kdyby později i svár vznikl, nepředhazuj lidem, cos jim dobrého prokázal; nebo svůj dobrý skutek zmaříš.

Češť a dobré jméno stojí též za mnoho; a mnohým lidem to velikou bolest působí, když jsou na cti napadeni. Avšak velmi mnohým nečiní též nic větší radost, než když jiným na cti utrhati mohou. Ty však dej pozor na svůj jazyk, jako na břitvu, poněvadž právě tak lehce svou vlastní duši poraňujeme, jako češť bližního. Nemlč však, když jiní snižování a zlými pomluvami zneuctívání bývají. Zatni utrhačům na cti rázně ústa, a zeptej se jich, zda-li sami nemají chyb, že tak rádi po jiných blátem a kamením házejí? Zda-li to je v pořádku obžalovati nepřítomné, kteří se nemohou hájiti? Zastaň se toho, jemuž se na cti utrhá, statečně, jako kdyby se to týkalo tvé vlastní cti, nebo cti tvé matky. Každý má také něco dobrého na sobě: to mu ukaž.

Na východě koluje jedna stará pověst: Stálo jedenkrát několik lidí u zcepenělého psa na silnici. Každý něco psu vytýkal. Jeden pravil: »Jak zapáchá ta mrcha!« a — ohrnul nos. — Druhý: »Jak je všecek zablácen!« a naplil na něho. — Třetí: »Ta potvora nemá téměř žádných chlupů.« — Čtvrtý řekl: »Fuj!« — a kopnul ho. Tu přišel k tomu i Pán Ježíš a řekl dle své známé laskavosti: »Ty jeho zuby jsou krásné a lesklé, jako bílé perly.« Tu se zastyděli utrhači, že jen to ošklivé pozorovali, — zčervenali a — umlkli.

Učiň to též tak, až lidé tvého bližního budou pomlouvati, jakoby byl zcepenělým psem. Jest to též krásná, hojná almužna před Bohem, chrániti nepřítomného, který o tom neví a se poděkovati nemůže, když se mu na cti utrhá. Vzpomeň si jen na onen veliký rozdíl, až bude nucena duše tvá před soud Boží se postaviti, dle toho, jak po dlouhá léta jsi zvyklým byl, o nepřítomném hanlivě řeči roztrušovati, jak jsi jej odsuzoval, na něho nepočetné věci sváděl; nebo dle toho, jak po dlouhá léta jsi byl zvyklým, stále šetrně o nepřítomném bližním svém mluvit, a se ujal milosrdně jeho cti, kdykoli jiní ji v pochybnost bráti chtěli. To bude veliký rozdíl. Vypravovala mně jedenkrát stará nábožná osoba jakási, když již odpočívala na smrtelném lůžku a čekala na smrt, následující událost: Kněz jeden smrtelně onemocněl, a tu se mu zjevil ve snu ďábel s velikým papírem, na němž všechny hříchy kněze onoho napsány byly. Ďábel mu dal listinu tuto před oči a řekl: »Zoufej si, jsi ztracen.« Tu odpověděl kněz: »Pán pravil: Nesudte a nebudete souzeni. Já však jsem za živobytí svého lidí neposuzoval a nikoho neodsoudil; proto si nebudu zoufati! Pán mne nezavrhne.« Druhou noc přišel ďábel zase, a kněz onen

tutéž odpověď jako dříve dal: »Nikoho jsem neposuzoval, nebudu si zoufati.« Tu se mu třetí noci anděl strážný objevil a roztrhl seznam kněžových hříchů, jemu ho ukázal a řekl: »Ponevadž jsi neodsuzoval, nebudeš odsouzen.« — Jsi-li chytrák, učiň též něco takového. Sprostí lidé nadávají člověku, když není přítomen. Spravedliví křesťané činí to obráceně: ukazují jednomu špatnost jeho mezi čtyřma očima; není-li však přítomen, zastanou se ho.

Dále jest psáno v písmě: »Blahoslavení mírumilovní; neboť oni synové Boží nazváni budou.« Je to i přirozeno; neboť Bůh sám je Bohem míru a lásky. Víš-li o dvou (a takových párků je na všech místech velice mnoho), kteří ze závisti spolu nemluví, nebo kteří na setkání sice spolu mluví, avšak slova klení a nadávek, tu bys měl též prospěšnou práci. Vyhledej takové lidi a onoho ďábla, jímž posedlí jsou, z nich vyžeň. Domluv jim, překaz hněv, a učiň jak můžeš aby tito lidé opět zjevně a dobře do očí sobě si dívali, a onu starou rozepři pochovali ve hrob zapomenutí. V pravdě, kdo usmíří dva rozvaděné, má mnohdykrátě tak velikou zásluhu, jako kdyby hořící dům uhasil. Proto má to velikou cenu pracovati o to, aby již nikdy hádka nepovstala. To se může nejsnadněji státi, když jsme sami jednou tou osobou, mezi nimiž se svár má roznítiti: můžeme jen povoliti anebo mlčeti. Povoliti jest velice krásná věc, děje-li se to za dobrým úmyslem. Čemu povolíš pro mír, to ti Bůh jedenkrátě právě tak vynahradí, častokrátě ještě více, než cos dal chudým. Vůbec bezpráví, které jsme spáchali, hází skleněné strípky a hřebíky na smrtelné lůžko; ale bezpráví trpěti, aby nebylo mrzutosti, jest dobrým lékem proti přílišným smrtelným úzkostem. Přečti si 5. kapitolu, 39. — 41. verš u sv. Matouše.

Nemáš-li však Písmo svaté, můžeš ku knězi jíti, ať ti ony verše přečte a vyloží.

Nejdrahocennějším skutkem milosrdenství však jest, když duši, která jest na pokraji zahynutí, nebo již v záhubě, k obrácení přivedeš. Můžeš na př. známému nebo příbuznému, kterého ďábel provazem hříchu, jako řezník tele, ku smrti přivádí, tak dlouho srdečně a přesvědčivě domlouvati, až vejde do sebe, provaz přerve a jiný život počne. Nebo můžeš k sobě vzíti z milosrdenství s jeho duší mladistvého čeledína, jenž z domova jest špatně vychován, a zapovíš mu v noci se toulati, známosti lehkomyšlné mu přetrhneš, odučíš ho klení a rouhání. Vycvičíš ho v modlitbě, navykneš ho pořádku a pilně ho na

kázání a křesťanská cvičení posýlati budeš; na kázání se ho vyzpátáš a v neděli knihu nábožnou mu půjčíš.

Tu mi připadá však ještě něco zvláštního, co jako drahý kámen mezi dobrými skutky se stkví. Nebyl-liš ještě na pouti na sv. Hoře? Na cestě k tomuto poutnímu místu, spatřujeme mnoho kamenných sošek; mnohé z nich jsou jemné a dobře vytesané, a pod obrázkem Ježíška jest obyčejně napsáno: Tento obraz dal ku cti Boží zříditi ten a ten, nebo ta a ta. Chtěl bych tě přemluvit, abys ku cti Boží též takovou sošku postaviti dal. Avšak žádnou z kamene; neboť ony z kamene mohou se lehce převrátiti, nebo mohou se vůbec poškoditi. Když pak zvětšejí, zkaží se obraz i podpis a nemůžeme více čísti věnování. A při těchto soškách jest ještě ta okolnost, že můžeme jen tak dlouho, pokavad na zemi žijeme, okolo nich choditi a z nich se těšiti; a máme s tím dokonce mnohé pochůzky a psaní jak u pana faráře tak i na úradě, dříve než-li k tomu svolení dostaneme, abychom mohli vytesaný kámen postaviti pod širým nebem, není-liž tomu tak? Se soškami dřevěnými to není též lepší. Proto jsem ti chtěl obraz ku cti Boží z látky docela jiné navrhnouti. Nejdříve ti chci ukázati krásy a přednosti takového obrazu, k jehož zřízení ti radím. Taková socha, když je jedenkrát zřízena, jest tak krásná, že i sám Bůh, před nímž veškera malba a sochařství jen špatnou hudlaninou jest, z toho radost má a že se nemůže ani dosti na to vynadívati. Dále jest látka i práce na tom mnohem cennější a poslouží Bohu a tobě k větší cti, než práce z pískovce. Konečně, co pak jest nejkrásnější, když takový obraz nějaký čas již stál na zemi, tu bude v nebeské síni vystaven, blízko při Božím trůnu; a tu se již nezvratí, nezkaží. A nápis, žeš tento svatý obraz Bohu zřídil se nikdy nesmaže, a bude ti působiti v nebi čest a radost. Což tedy, neměl bys chuti? Útraty nejsou příliš veliké, a není ti zapotřebí k tomu úředního svolení. »Ujmi se dítěte, vychovej je po křesťansku, učiň z něho ctnostného, bohabojného člověka!« — Hle! To je ten obraz, jež máš ku cti Boží postaviti. Nemusilo by to býti právě dítě osiřelé; rodiče jeho třeba ještě žijí, avšak způsobem, že by dítěku lépe bylo, kdyby ono, nebo jeho rodiče brzy zemřeli. Neboť dítěko své navádějí k žebrotě, ku lhaní, neřestem, pití kořalky; u nich slyší klíti, hádati se, oplzlé řeči a — málo modliteb. Nuže ustaň na okamžik u čtení a přemýšlej poněkud, zda-li bys u vás nenalezl takový dům a takové dítě v něm. — — Snad ti sešle Otec nebeský nevinňátko, jež bys mohl před záhubou

uchrániti. Vnitřní hlas — Bohem nám daný — ozve se v tobě slovy: »Vezmi je k sobě, zaplatím ti veliké stravné.« Promluv se ženou, anebo jsi-li ty ženou, s mužem. Nic nevádí, bude-li ti to činiti poněkud obtíž a bude-li se v místě o tom mluvíti. V tomto případě to je ještě záslužnější. Vezmi si, milá křesťanská duše, je-li to jen poněkud možné, takové dítě k sobě do domu. Hle! Spasitel sám klepá u tebe na dvěře, drže za ruku dítě, a prosí tě sám o to slovy: »Kdo přijímá takové dítě ve jménu mém, mne přijímá.«

Jestliže mne poslechněš, a jednou umíráti budeš, pak sedne si děcko ono vedle tvé postele, a tehdá poznáš, že se to o mnoho lehčeji a utěšeněji umírá. A až budou andělé při posledním soudu lidi předčítati, kteří se mají postaviti na pravici a kteří na levici, tu až pln hrůzy v tom velikém množství lidí již začneš výtí a zuby drkotati — vyhledá tě strážný anděl dítěte, jehož tělu i duši jsi milosrdenství prokázal, a promluví s ostatními anděly, aby tě postavili na pravici. Andělové tito hlasu svého soudruha uposlechnou — leč bys byl býval velice špatně žil! Neposlouchej ďábla lakoty a zatvrzelosti srdce, který ti bude chtíti tento úmysl vyvrátiti. Nebude-li to možno, abys takové dítě do domu vzal (neznám tvých poměrů), tedy přispívej na patričním místě alespoň každého roku něčím na ústav takových zanedbaných dětí. Je to přece lépe, než nedělati nic.

Tak jsou ještě mnohé bohumilé a lidem příjemné skutky, které ukáže mnohému samo jeho srdce a to v pravý čas — bude-li jen lidské, bohumilé srdce ještě míti. A i když prospěchářství při tvých pracech a počínáních většinou vodítkem jest, tu bys přece měl se do opravdy vzpamatovati, abys mnohé bohumilé skutky s Bohem činil, pokud ještě se na zemi klopotiti budeš. Neboť je to toliko tvůj vlastní největší užitek. Lidem, jako jsi ty, není nic milejšího, než když jim někdo něco vypravuje. Za tou příčinou ti budu opět jeden příklad vypravovati, aby poučení nebylo zdlouhavým; doufám, že pak ještě s větším zápalem se k vykonání dobrých skutků rozhodneš, pokud ještě čas ti popřán bude. — Byl jedenkrát jeden muž. K němu přišel sluha od soudu s vyzváním, aby se dostavil k nejvyššímu zemskému soudu, soudu hrdelnímu. Jak to ten muž uslyšel, tu mu vstoupila krev do hlavy a dostal silný tlukot srdce a musil leknutím usednouti. Vědělť předobře, že to s ním není v pořádku, a že se tam přísně soudí. Co tedy počít? Dlouho a mnoho přemýšlel; pak šel ku svým přátelům,

s nimiž každý den obcoval, a prosil je se slzami v očích, aby s ním pro Bůh šli k soudu a ujali se ho. Ale když tito uslyšeli oč jde, obrátili se k němu zády a tvářili se, jakoby ho vůbec neznali. Tu se obrátil zaleknutý muž k několika jiným z příbuzenstva. Tito mu to slíbili a doprovodili ho skutečně až k soudním dveřím. Tu však domnívali se, že bude lépe, když se opět vrátí k ženě a dítěti, a když tam pošlou ubohého strýčka samotného. Tu se domníval již, že ho opustil celý svět; avšak neočekávaně se mu nabídlo několik lidí z vlastního popudu, že ho doprovodí a ho hájiti budou. Jak řekli, tak učinili. Šli s ním před soudce a ujali se ho tak vřele, že byl netoliko propuštěn, nýbrž ještě odměnu a chválu sklidil. — Teď však není historka tato ještě ukončena: Hlavní věc teprve přijde, totiž — vysvětlení. Ty sám jsi ten muž; soudní posel, který

tě předvolává, je smrt. A kdo jest onen přísný soudce, budeš snad též věděti: Je to vševědoucí a svatý Bůh. Vážení přátelé, kteří při takovýchto příležitostech najednou se nepřátelskými stanou a tebe na holičkách zanechají, to jsou tvoje peníze ve schránce, tvé krávy a koně ve chlívě, tvá zahrada a pole, tvůj dům a prádlo, tvé hodinky a plné sudy vína. Ty nepůjdou s tebou až zemřeš. Druhý díl přátel, kteří tě jen přede dvěře doprovázejí, jsou tělesní příbuzní, s tebou sešvakření a jiní lidé z vaší vesnice. Ti půjdou s tvou mrtvolou až na hřbitov, až ku hrobu, dále však nikoli.

Když hodili lopatku hlíny na tvoji rakev, obrátí se a zanechají tě v samotě. — Ale kdo jsou oni, kteří tě až na věčnost doprovodí? To jsou dobré skutky, skutky milosrdenství, které jsi na zemi z dobrého úmyslu konal. Ty ti pomohou, abys i ty milosrdenství našel a branou věčného života vejítí mohl. — Buď moudrý a nashromáždí si nyní, kdy čas k tomu máš, dobrou zásobu skutků lásky. Přiblíží se jedenkrát čas, kdy takových přátel, totiž dobré skutky, za žádnou cenu nebudeš moci si koupiti.

Listopad.

Pane, nauč nás pamatovati, že musíme zemřítí, abychom moudřejšími byli.

Žalm.

Je svátek Všech Svatých, a dnes večer v kostele bude vše černé, a počne památka Dušiček, a tu se jde průvodem na hřbitov, a tam se budou lidé modliti, zpívati a plakati na hrobech. Šedá, mlhavá mračna se vznášejí na obloze, jakoby tato sama příčinou smutku byla a též plakati chtěla nad množstvím hřbitovů a mrtvých v nich, a nad tím množstvím živých, kteří okolo hrobů putují a na nich klečí. A vítr fouká mezi větvemi stromů, jakoby nařikal nad umíráním lidí, a rozhazuje svadlé, uschlé listí na zemi semo tamo. Ach, jest přesmutný večer, a nikdy v roce nejsou zaroseny oči lidské tolik, jako dnes. I ty dnes pláčeš, drahá hlavo, pro otce nebo matku, pro dítko nebo manžela, pro vnuky nebo přítele; snad oplakáváš jich více než jednoho. Nemáš-li však nikoho na hřbitově, který s tebou spřízněn byl v lásce a příbuzenství, tedy postav se v myšlénkách u svého vlastního budoucího hrobu, a plač sám nad sebou. A až zapudíš smutné myšlénky, smutek a pláč, a hřbitov brzy se vyprázdní: tu zamýšlím s tebou zvláštní obchůzku nebo-li privátní průvod okolo hrobů vykonati. Ty představuj lid, já kněze. Co spolu při hrobech budeme uvažovati, bude opakováním desíti předešlých měsíců.

Nejdříve tě zavedu na hrob boháče. Stal se purkmistrem, poněvadž byl pokládán za bohatého a lidé místní se domnívali, že bohatství jest největší ctnost. Bohatým se však stal rozmanitým způsobem: byl chytrý a prohnáný, vysmíval se hlouposti těch, kteří raději se prospěchu zřekli, anebo sami trpěli škodu, než aby se hříchu dopouštěli. Před pány od úřadu stále kňoural o poddanosti; a vždy říkal »ano« nebo »ne,«

dle toho, jak se domníval, že to bude v uších blahodárného panstva příjemně zaznívati. Pána Boha se nebál. Než do kostela chodíval přece, a to o narozeninách panovníka, a když mše svatá za některého příbuzného sloužena byla, pak k vůli lidem o některých svátcích; tím domníval se, že Bohu prokázal dostatečnou čest. Mnohým spoluobčanům dopomohl k jejich právu a přislíbil jim vyplniti jejich žádost, obzvláště byli-li lidé uznalí a vážení, nebo byli-li s ním spřízněni. Nejméně sněsti mohl 1. chudé lidi — nebo jak je tituloval »luzu,« a 2., když někdo za přítomnosti jeho o smrti mluvil. Zbohatl však — a ztloustnul! A když konečně musil zemřít, tu prý se mu zdálo, že ďábel stojí před jeho postelí. Nevím, co je na tom pravdy. Člověk nemůže též všemu povídání lidskému věřiti. Ostatně, když zemřel, měl velmi skvostný pohřeb. Všechno, co za „něco“ v místě stálo, všecko šlo v průvodu. Obecní radní měli v rukou svíčky a okolo klobouku černou pásku a veškera školní mládež se musila účastniti. Lidé mnoho neplakali — snad nebylo toho též zapotřebí! Více plakali za jeho živobytí vdova a chalupník a zadlužený baráčník, kterým purkmistr pole dal v dražbě prodati, poněvadž se mu hodilo. Pole toto dostal velice lacino; neboť lidé se báli na purkmistra přihazovati. Ovšem nesměl si to pole vzíti s sebou, jako rovněž ono druhé vymámené lichvou. Za to zapsána byla duše jeho v zástavní knize ďábla s mnohoslibným ujištěním. Chtěl bys na jeho místě odpočívati?

Nedaleko něho odpočívá hostinský. Zemřel na vodnatelnost prsní. Ten, když mše svatá sloužena byla, hodovával s vesnickými lumpy v postranním pokoji aby nebyl policií vyrušován. A aby jeho miláckové pohodlněji pili a déle poseděli, hrál pilně s nimi v kostky a v karty. Byla-li právě místnost výčepní prázdná, ležel pod okny, zda-li by nějaký slabý, vyschlý chřtán k sobě nevlákal. Často ho bylo vídati na úřadě, an žebróní o dovolení k taneční zábavě. Mnohdykrát učinil zkoušku a načerpal z nejlepšího sudu purkmistrovi a též četníkovi, aby mlčeli, když i v zapovězeném čase svobodnou mládež do domu vlákal, aby při zvuku skřípek nebo jiné muzice tancem a popíjením se pobavila. Jinochům byl otcovským přítelem a říkával jim: »Osel jsi, jestliže svoji mzdu tatíkovu dáváš; poměj se sám za to dobře!« A prokazoval jim též tu přátelskou službu, že když rodičům obilí, vejce a p. věci ukradli, přijímal je místo platu. Byl-li někdo přespříliš opilý, říkal dobrosrdečně hospodský k němu: »Není-liž pravda, Pepíku, že

ti mám ještě jednu toho panského přinéstí?« Do vína míchal všelijaké smetí, aby méně bylo znáti, jak od přírody je kyselé a špatné. Se svými stálými hosty nadával a vysmíval se náboženství a kněžím, zvláště místnímu, poněvadž nechodil do hospody, proti lumpačení horlil, a jako pořádný duchovní mládež pití a tanci odvyknouti se snažil. Tento hostinský, o němž vypravuji, tedy nyní zemřel. Jeho dcery měly sice děti, avšak nikoli manžele. Ze synů jeden je v Alžírsku, a druhému bude hostinec v dražbě prodán. Hospodský však nyní odpočívá v hrobě. Při smrti bylo mu velice úzko, a jeho duše musí předstoupiti před soudnou stolicí Onoho, který tak strastiplně a bolestně lidské duše se snažil spasiti, a které hostinský hrou a tancem a úlisnými řečmi k ďáblu přiváděl. Jidáš prodal krev nevinného; hostinský ničil duše, aby peníze získal. Proto bude hostinský asi na onom místě naříkati, kde Jidáš zuby skřípe. Ostatně čti i zde výstrahu, která v červenci dána byla; neboť jsou i poctiví hostinští a poctiví purkmistrové: neboť ne každý, který jest tlustý a bohatý, škodí již proto své duši a zapomíná na Boha.

Přicházíme k jinému hrobu. Zde odpočívá jeden, který dívku svedl. Dříve to byla hodná, řádná osoba; on však ji omámil procházeje se s ní a příslibuje jí manželství. Její stav byl příčinou velikého nářku v domě; téměř každý den bylo slyšeti jen výčitky, nadávky a naříkání. Otec proklínal dceru a jejího svůdce, zuřil a z mrzutosti dal se do pití. Sestry se styděly jen ku dveřím vyjítí, a matka hořem postonávala, až zemřela. Později měla osoba ta ještě více dětí; on však ji nechal na holičkách a vzal si jinou. Onano byla zkažena a nenašla výživy a vedla bídný život v hanbě, chudobě a špatnosti. Poněvadž se však k Pánu Bohu zády obrátila, nechala i své děti bez Boha vyrůstati. Synové stali se svůdci, pijáky, a poněvadž peníze nestačovaly — zloději; jeden sedí v káznici. Dívky to dělaly jako matka; jen že časněji a sprostěji. — Tak skrze prvního svůdce bylo přivedeno celé stádo nepravostí, záhuby a sváru do místa; a tyto nepravosti se již nedají zapuditi — jsou jako štěnice. Mnohdykráté, když tento svůdce dlel mezi sobě rovnými, těšili ho a domlouvali mu tvrdíce, že po smrti nic není, a že není žádného pekla. Ve své poslední nemoci nechtěl se dáti zaopatřiti svátostmi umírajících; obrátil se tváří svou ku zdi, když mu chtěl duchovní domlouvati; a noc před svou smrtí vyslovil ještě slova rouhavá a vůbec bylo slyšeti, jak stále volá: »Kdybych už jedenkráté posel.« — Ať se modlil

kněz, když rakev spuštěna byla: »Lehké odpočinutí dej mu, ó Pane, a světlo věčné ať mu svítí — ať odpočívá v pokoji.« Amen. — Pro toho na věčnosti není žádného pokoje; a jiné světlo, které ovšem též nikdy neshasne, bude mu svítiti, jakožto jeho věčné světlo.

Nedaleko od něho leží osoba, která se mu k ukojení žádostivosti vydala. Byla pokřtěna a křtem svatým posvěcena za chrám Páně; a tento chrám poskvřnila a zostudila nejsprostší nepravostí. Nyní odpočívají hanebné údy v hrobě a nemohou se již hýbati. Hniloba ztravuje práchnivějící maso, které se již za živobytí ohyzdným stalo hříšným žitím, bezuzdnou náruživostí a časným stářím. Avšak nestárne a nezemře kletba rodičů, sester a bratří, kletba zkažených dětí, kletba za hřích a pro dané pohoršení — a červ nestráví jí.

Přicházíme nyní na hrob prostého tichého muže. Byl nábožný a bohabojný; stále žil v míru s domácími a v míru s lidmi v sousedství. Vychovával své děti vzorně, takže vyspěly v pracovité a dobré lidi. Žebrákům přede dveřmi nedal mnoho; vyhledával však chudé, opuštěné lidi sám, aby je podporoval. Byl to milý pohled pro opuštěné, když k nim přicházel, jako kdyby anděl Boží k nim vstupoval. Srdečným slovem a z lásky daným dárkem mírnil jejich zármutek. Sám strádal mnohdykrát, aby více dáti mohl; a kde nemohl ničím pomoci, projevoval aspoň vroucí, upřímnou soustrast. Bylo o něm v místě málo mluveno; a když náhodou v hospodě o něm řeč přišla, tu nazývali ho pobožným ťkářem a smáli se mu, že rozdává žebračké čeládce peníze své, místo aby sám si dopřál. Když zemřel, šlo málo vznešených lidí na pohřeb; v několika však chudých chatkách plakala mnohá matka, nebo starý, churavý muž a to velice usedavě, když umíráčkem zvonili, a naříkali: »Kéž bych byl já za něho zemřel: nyní jest mi život úplně ztrpčen.« Ostatní lidé v místě zvolali též: »Byl to hodný muž.« A sused, který se jinak velice bojí mrtvých a strašidel, a mnoho o nich vypravovati umí, pravil: »U jeho mrtvoly chtěl bych po celou noc sám bděti, a ničeho bych se nebál.« Bílá růžička roste na jeho hrobě. Pěstuje ji tam dívka, kterou do domu vzal jako útlé děvče. Poněvadž ztratila svoji matku a otec se pití oddal a děti kazil a kaziti nechal, vzpoměl si muž, že je kmotrem oné dívky, a na to, co v kostele přísliboval. Proto vzal dítě k sobě; vychoval je v modlitbě, práci a mravnosti tak, že kdo nyní vyrostlou dívku zná, rád si ji vezme do služby. Poněvadž byla ostýchavou a nechtěla býti od

od lidí viděna, šla jedenkrátě časně z rána, když přšelo na hřbitov, aby tam růžový keř zasadila. A bylínka ta byla mokrá studeným deštěm a jejími hojnými slzami. Opírajíc se o kříž a jsouc obklopena zeleným listím a trny, kvete nyní bíle a mile, prostý to obrázek nevinnosti, věrnosti, díků a lásky a bolesti.

Opodál odpočívá v d o v a. Chudičkový kříž bez nadpisu — aby nebyl drahý — stojí na jejím hrobě. Nechci všech okolností popisovati, jak se jí vedlo; jak bídu a nespravedlnost snášela, poněvadž se jí nikdo neujal. Její nejstarší syn byl odveden, a ona stará, slabá žena nemohla již více pole obdělávati. Domeček jí v dražbě prodali, poněvadž dluhů po muži zaplatiti nemohla. Posléze připadla obci za břemeno, protože nemoc zlá ji schvátila. V nemoci této bylo jí hrubé výčitky a trpké řeči slýchati, že obec má s ní velikou výlohu, a že tak dlouho neumírá. Její syn, když již měl z vojny domů přijíti, na podzim při přehlídce dostal úplavici a zemřel. V nejbědovanějším stavu své nemoci odnesena byla do cizího domu,

poněvadž při nové dražbě ji někdo levněji na stravování převzal, načež brzy počala umíráti. Při celé své nemoci nebědovala však mnoho, nýbrž když nějakou útrapou znova v srdci raněna byla,

pohlédla tiše vzhůru k nebi a šeptala: »Pane, ne jak já chci, ale jak ty chceš!« Již mnoho let nevěděla, co je to radost. Uvykla bídě a nouzi tak, že jí ani na mysl nepřípadlo, že by se jí mohly též navrátiti veselé časy. Jak jí asi bylo, když smrt pevný onen řetěz, jímž tělo k zemi připoutáno bylo, přervala a duše její k Bohu zaletěla! — Tak letí orel, který byl chycen a propuštěn jest, v rychlém, vysokém letu ke slunci; tak spěchá holub na cizí místo připoutaný, toužebně do své vlasti, když mu útrpná ruka křídla rozváže. — — Jak proniknuta nebeskou blažeností je duše, která byla v dlouhém, hrozném ohni neštěstí v čisté zlato proměněna před Pánem, když patřiti smí na Boha v Jeho vznešenosti a v Jeho nejsladší laskavosti, a nalezne opět všechny, kteří si na zemi zasloužili její lásky, když všechno přestála, a nyní zdravou a veselou navždy bude!

Bylo by zde ještě mnoho hrobů a v těchto hrobech schránka duší lidských, o jejichžto pozemském životě mnoho by se dalo říci. Než přece ti chci ještě čerstvě nasypaný rov ukázati, okolo něhož jest věnec z břečtanu a květin. V něm pohřbena jest mladistvá dívka, 14 nebo 15 let stará. Onemocněla nervovou horečkou, když bděla při nemocné děvečce domácí, která touto nemocí nejdříve stížena byla. Dívka měla slitování se služkou a přimlouvala se mnoho a naléhavě u rodičů, aby jí v její nemoci z domu nestěhovali. Prála si za služku pracovati. Toho též dosáhla nábožná ona dívka a ošetřovala při tom služku, bdíc a modlíc se u ní za noci. Služka se opět uzdravila; avšak dcera touže nemocí zemřela v devíti dnech, jako by jí byl Bůh odměnil krásnou smrtí, — smrtí za jiné. — — Ulom si list se svadlého jejího věnce na jejím hrobě a ulož jej do svých modliteb, nebo zastrč jej ve své světelnice za krucifix, před nímž se modlívaš; a kdykoli se modlíš, hleď na list z věnce oné dívky, a modli se též o tak vznešenou lásku k lidem a obětování se za jiné.

Neodcházej ještě, nýbrž zůstaň poněkud vážně o samotě seděti, a opři si hlavu o ruku, a nech myšlenky duší tiše přicházeti a odcházeti, a popať na ně, a ohlédni se za nimi. Snad ti chce svědomí tvé též uvnitř privátní kázání činiti, vážně tě napomínajíc a varujíc, nebo tě snad konejšiti bude, jak toho právě máš potřebí. Poslouchej ho, až se vymluví. Přislib a učiň dobrý úmysl, který by se ti vyplatil, až tělo tvé v hrobě bude odpočívati; a pomodli se ještě něco, aby z úmyslu stal se skutek. Jestliže však ti nic kloudného nenapadá, předpíšu ti ještě jedno slovo, v jeho obsah se pohruž. Jest napsáno

u proroka Jana ve »Zjevení,« a takto zní: »Viděl jsem mrtvé velké i malé, stáli přede trůnem; knihy byly otevřeny a mrtví byli souzeni, tak jak to bylo v knihách napsáno, dle jejich skutků.« — Rozmysli si nyní, co již nyní o tobě a tvém živobytí v těchto knihách napsáno bude, a co si tam chceš nechat napsati, a jaký rozsudek při součtu všeho toho nad tebou vyneseno bude. Rozmysli si to! Tvé svědomí bude stěžít k tomu mlčeti, nýbrž rozmanité historiky odkryje, bude ti vyčítati věci, o nichž si budeš přát, aby na věčnosti raději byly zapomenuty, kdyby to jen možno bylo. Nebude ti to škoditi; nech se jen bičovati svědomím a trestej se. Až bude duše úzkostí a lítostí a pokorou obklopena a slzami smočena, tu přijme ráda slovo Boží, a toto vzroste a vypučí z víry, k lásce, z lásky ku krásnému, nábožnému, křesťanskému živobytí. Ó, čtenáři, ó člověče, nyní žiješ ještě; jedenkrát však nebudeš: vzpamatuj se, vzpamatuj se a — postarej se, abys si připravil měkký hrob a sladký pokoj, a abys si slavné z mrtvých vstání zařídil, pokud ještě čas jest.

Prosinec.

Koho Bůh miluje, toho trestá; a bije každého, koho za dítě své přijímá.

Duch svatý.

Velice úctyhodný a vzdělaný pohan již řekl, že duše těch, kteří srdcem svým úplně přirostli k věcem pozemským, se nemohou ani ve smrti od nich rozloučiti, a proto vídáme jejich strašidla okolo hrobu blouditi. Já jsem ještě žádné takové obludy neviděl na něčím hrobě, nebo na mezníku, nebo mezi sudy seděti, která ostatně zde na zemi žádného občanského práva nemá a na onom světě zůstatí má. Avšak rozumíme-li všemu dobře, není věc tato beze všeho podkladu; neboť Spasitel sám řekl: »Kde jest tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.« Ať to každý vykládá jak chce, tolik jest jisto: že lidská duše jest jako tisíce nitkami k zemi a jejím radostem přivázána. Čím pak silnější ony nitky jsou (u mnohých jsou to pravá lodní lana), a čím jich jest více, tím urputněji musí je smrt trhati a dráti, a tím větší bolest to duši působí, než jest zcela od těla a země oddělena. Proto se Bůh stará o mnohého a přestřihuje mu jednu nitku po druhé za jeho živobytí tak, že jeho duše se ze země k Bohu vznese bez mnohého strachu a křiku. Jestliže ti tedy otec nebo matka zemřeli, nebo manžel, nebo jediné dítě; nebo jestliže jsi ve při nebo jiným neštěstím

o jmění své přišel; nebo jestliže utrhační lidé tě o čest tvoji a dobré jméno pomluvou připravili, a nikoho nemáš, kdo by s tebou upřímně smýšlel; nebo jestliže pozvolna stárneš a nemáš již žádné naděje dobře se vdáti, aby o tebe bylo postaráno: tu jest mnoho těch nitek přestřiháno, a duše nelpí tak houževnatě na těle a na zemi. To můžeš i za dnů svého zdraví pozorovati. Jestliže tě osud, nebo lidé pronásledují, tu vzpomínej více na Boha, a půjdeš-li okolo hřbitova, tu se ti nebude zdáti daleko tak smutným a nezdravým, jako za dnů radosti, a vejdeš tam dobře, třebaš tam neměl zvláštní práce. Zastavíš se u hrobů a bude tě ovívati snad dokonce touha: »Kéž bych i já zde již odpočíval a si oddechl u věčném spánku!«

Tak jest mnohému, který za živobytí bolestmi a nehodami obklopen jest a mnohým zármutkem se brodití musí, smrt vítanější. Ale ještě více: duše tím pozbývá i silného zápachu pozemského a váhy a stává se jemnější a štíhlejší tak, že lehčeji se vznese vzhůru a snáze projde úzkými dveřmi, jež do nebe vedou. Bůh jest, abychom tak děli, jako sochařem, a duše jest mramorem. Nepříjemnosti jsou dlátem a kladivem v ruce božského mistra. Tu tesá po dlouhá léta Bůh na mnohé lidské duši a to seslanou bolestí a zármutkem, jako kdyby na ni ničeho šetřiti nechtěl a ji zničiti chtěl. Avšak nemíní to tak zle. Chceť on jen onu drsnost a hrany otesati, a vytvořiti z ní krásný, svatý obraz, důstojný k postavení ve vznešeném chrámu nebes na věčné časy. I když mnohý příliš hrubým tvrdým pařezem jest, než aby hned z něho něco krásného se mohlo učiniti: přece poznenáhlu dostane postavu, čím častěji důkladný úder kladivem hlavu a život jeho zasáhne.

Byla-li některá dívka pyšná, matky neposlouchávala, při každém tanci býti musila, a dostane zlého muže, který ji ve dvou dnech třikráte zbije a zkopá, a starost o děti vzrůstá a příjem jest velice skrovný: tu zkrotne, velice zkrotne, a šatí se chudě, a v neděli nepřichází pozdě do kostela za příčinou česání a strojení se; a šat na krku i čepec má mnohdykrátě na křivo tak, že jistě víme, že již nestává před zrcadlem. Matka se jí stala velice milou, a jest velice ráda, když na čtvrt hodinky k ní jíti a své zarmoucené srdce vyprázdni a vyplakati může. Chuť k tanečním zábavám ji přešla; a když v neděli na večer děti do postele položeny bývají, tu nejraději zůstává doma a modlí se v knížce. — Nebo když lehkomyšlný mladík pyšně si vykračuje s vondrou u nosu a cigarrem v ústech, řetízkem u hodinek, a s čapkou na stranu k uchu, a každou

neděli a pondělí chlastá a hraje a proklíná a ihned se pere, když mu někdo stéblo na přič přeložil, a pozdě v noci zpívá a řve, lidem na okenice bubnuje, a přestává v ustanovené dni do kostela choditi, jako mnohý písař, anebo vůbec někdo od úřadu: avšak nyní onemocní zdlouhavou nemocí (lékař pravil, že mu začínají plíce hníti); je mu tak úzko, nemůže kašlati, na prsou ho píchá a má bolení v krku, nohy má těžké jako olovo, v noci nemůže spáti a jen na jedné straně ležeti, potí se velice, a všechna medicína lékařova, a plicník i řeřicha potoční, kterou mu lidé radili, nepomáhají, a jest mu stále hůře — tehdá začíná vzpomínati opět na Boha a leze ku kříži. Jak se změnil! Sedí smuten doma, jako opuštěný vrabec na střeše, vzpomíná na své hříchy, naříká a zkouší opět, dovede-li se modliti.

Ovšem potká mnohé neštěstí často i takové lidi, kteří si zachovali dobré mravy z mládí. U těchto musí se ukázati, zda jejich ctnost v ohni jest pozlacena a pravá, anebo zda jejich vnější jednání jen špatnou domácí barvou natřeno bylo. Tak právě na př. není těžko, čestně žíti a Boha chváliti, pokud máme svoji výživu a jídlo chutná. Když však dluhy rostou a obilí se neurodí, a úroky, školní plat a daň sotva zaplatiti jest možno, a žena často ničeho nemá, aby polévku nebo brambory uvařila: tehdá ukaž, zda-li tvá důvěra v Boha a tvá počestnost pevná jest. Nepodváděj a nelži, měl-li bys tím něčeho získati; nenech si ničeho, co druhý ztratil a nebo státi nechal; a vůbec jinak ničeho neodcizuj. Nebuď nepřejícím, když se sousedu lépe daří. Svatojanská muška svítí krásně, avšak jen za noci, a poctivost jen v nouzi.

Ale pak mají útrapy cenu u Boha takovou, jako dobré skutky; a dobrá zásoba takových skutků vyplácí se jednomu velmi dobře. Mnohý, který bez neštěstí snad dobře žil, dostane přece vrchovatou míru útrap, aby tím vítězněji zářil mezi nebeskými zástupy. Na růži rostou nejdříve trny, a pak teprve růže. Chce-li tě Bůh jedenkrátě velice slavně nebeskými růžemi ověnciti, tu korunuje tě na zemi trny. Proto Bůh od počátku světa uvykl svým miláčkům a nejctihodnějším osobám zasluhý kříž bolestí a řádovou hvězdu bolestí zavěšovati. K Marii Panně pravil anděl: »Milosti plná, Pán s tebou,« a po 33ti letech stála pod křížem, s něhož krev jejího syna se řinula. K apoštolům pravil Spasitel: »Budete na 12 trůnech seděti,« a po Jeho nanebevstoupení učinili židé a pohané honbu na apoštoly a vraždili je, jako divá zvířata. Mučedníci byli

od Boha zázraky u přítomnosti lidí poctěni a oslaveni a přece musili zemřítí strastiplnou smrtí. Na hoře Tábor zářil Ježíš zázračnou krásou, a hlas Boží z nebe se ozval: »Tento jest Syn můj milý, v němž se mi dobře zalíbilo.« A po několika nedělích vyšel na popraviště u Jerusalema na šibenici kříže, a neměl ani tolik, co i bídny žebrák má, ani kouska šatu, aby svoji nahotu zakryl, ani kapky vody, aby žízeň uhasil; a zvolal v hrozných bolestech: »Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?«

Nereptej, když tě Bůh zkouší, a nemluv pohanskou zaslepností: »Čím jsem si toho zasloužil?« Nezapomeň, ty lidské srdce, když tě něco tísní, anebo i když později tě tísniti bude: neponeseš-li útrapy s křesťanskou odevzdaností a trpělivostí, tedy nic ti neprospějí, nýbrž obrátí se ti v oheň pekelný. Zavržený válí sebou a řve bolestí a beznadějností a rouhá se Bohu hrozným, zlostným klením. Jestliže duše tvá v útrapách se mračí a vzdoruje Bohu, a modlitbu ti stěžuje, poněvadž si myslíš: Nic to nepomůže, poněvadž se Bůh ani o jednoho z nás nestará; jestliže bledá závist' za očima tvýma sídlí a křivě souseda posuzuje, jeho blaho i jeho zdravé děti, a si myslíš: On jest přece horší nežli já, a má se tak dobře! Když vínem a kořalkou starosti z mysli vykliditi chceš, když v nevráživosti své duše klením, nadáváním a oplzlými řečmi pravým morousem se stáváš: tu se pohybuješ v dýmu pekla; počínáš zpívati píseň zavržených; myslíš, jako oni, děláš, jako oni, a jsi nešťasten a bohaprázdny, jako oni. Uhas tyto zlé plameny ve své duši! Útrapy na světě nemají býti peklem, ale očištěm. Přijmi a snášej je, jako duše v očištěci. Pak můžeš ohněm nehody čistým se státi a sněhobílým jsa do nebe vejíti. Proto snášej vše trpělivě, aniž bys mnoho naříkal, nábožně a trpělivě. To se ovšem rychle řekne, a říká a poslouchá se to zcela příjemně, když se člověku právě dobře vede; avšak co si má počítí, když je trpce zkoušen? Známe jednoho, který velice rád kříž pomáhá nositi od té doby, co sám na zkrváčených ramenou velice těžký kříž ulicemi velikého jednoho města na horu nesl. Ten čeká jen na slovo, abychom ho o to poprosili; pak ihned ruku k dílu přikládá. — Utec se k Ježíši Kristu, aby ti pomohl. Můžeš se jistojistě na to spolehnouti: budeš-li velice dotíravě a dojemně prositi, tu ti buď kříž zcela sejme, nebo učiní, aby tě tak velice netížil.

Avšak rei sám, kdybys dnes zemřel, nebylo by ti to v poslední hodině milejší, že jsi mnoho na zemi vytrpěl, než

kdybys dny v samých radovánkách byl strávil? Proto nebuď mrzutým, když nebeský Otec dopustí, aby se ti na krátký čas špatně vedlo a pak za to na věky dobře. Nebo by se opak toho mohl přihoditi, jako na př. u pána ubohého Lazara: totiž, že se ti nejdříve dobře a pak navždy zle povede. Jen dvě pochybnosti by tě mohly ještě trápit, a ty bych rád i s kořeny napřed vytrhl. První pochybnost: Když trápení tak potřebno jest ku blaženosti, proč na mne jich sesílá Bůh více, než na jiné lidi? U někoho nevidíme žádné. — Mohl bych ti na tuto otázku jednoduchou odpověď dáti: »Nevím!« Neboť u Boha není nikdo z lidí dvorním radou a právě tak ne tajným radou. My lidé proti Pánu Bohu jsme hloupí a nevědomci, jako přiblblý klučina oproti svému velice starostlivému otci. Náš náhled jest jen mlhavé hádání, když o řízení Božím mluvíme. Budu k tobě též jednou na plano mluvití a jen hádati. Kdyby nějaký lékař v nemocnici i sto nemocných měl, každý však jinou nemocí stížen byl, jak to obyčejně bývá: tu by lékař jednomu každému též zvláštní lék a dietu předepsal, jak to právě okolnost té nemoci vyžaduje. Tu však jeden z nemocných, zvláštní to rozuma, který sám praví, že škoda to jest, pro jeho chytrou hlavu, že se ke studiím nedostala, ten spustí veliký rámus a nářek: »Co je to za pořádek? Tu mně dal ten oslovský doktor zcela hořký a slaný lék; vypadá jako mladé pivo. A ten starý invalida vedle mně dostal dobré staré víno a telecí pečení. Mně patří též, co jiným. Lékař ničemu nerozumí, jest strannický a nemůže mne ani vidět, to jsem dávno již pozoroval.«

Nemocnicí touto jest naše země. My lidé jsme nemocní duševně. Bůh jest lékař. Ony rozličné nehody jsou léky, a ty se svojí nespokojeností jsi onen důvtipný, velice moudrý nemocný s tím hloupým blábolením. — Anebo reptáš a bručíš dle jiného registru, a ďábel ti šlape měchy. Pravíš: »Co mně Bůh sešle, to bych chtěl ještě snášeti; ale co mně špatní lidé zla připravují, to mě nejvíce žere, a já to nemohu do sebe vpraviti a v sobě strávití: Tu mně jede správce přes louku; děti mi klátí ovoce se stromů a pošlapou mi při tom obilí. Úřad mi určil vysokou daň, poněvadž mne nemají ti páni rádi. Moji vlastní švakrové nadávají a hubují na mne od okamžiku, kdy proces prohráli a můj nejstarší syn« — avšak dosti, dosti je toho, nebo bys nepřišel ke konci se svým nářkem. Začneme o něčem jiném.

Pověz mi, viděls již pijavici? Snad jsi měl již zápal mozku, krku nebo prsou, a někdo ti takové živé strapece na

tvé vlastní tělo pověsil. Štípají poněkud a ssají krev a nemyslí to s tebou na žádný způsob dobře; neboť oni nemyslí totiž nic, a pochutnávají si na tvé krvi. Zda-li ti to prospěje, čili nic, je jim úplně lhostejno. Avšak lékař dal v dobrém úmyslu na tebe tohoto černého červa, abys zbaven byl své špatné, nezdravé krve. Když pak se zdá, že již dosti jest, sejme opět pijavice, ať se nassála dost anebo ne. Jestliže však ještě mnoho špatné krve v tobě vězí, tu ti vsadí druhého dne opět jinou, a nechá ji ssáti tak dlouho, jak za dobré uzná. Máš-li trochu rozumu, hádej sám, kdo jest onen lékař, který pijavice sází a opět snímá v pravý čas a vždy to při tom dobře myslí. Pijavice pak, které štípají a ssají, a při tom to dobře nemyslí, tobě však prospěti musí proti vědomí a vůli, to jsou lidé, kteří tě hněvají a zlost a bezpráví ti působí. A že duše tvá žádné špatné žíly a zkažené krve v sobě nemá, to nebudeš moci též právě dokázati. — Než snad tě štípou pijavice přespříliš, a tobě mnoho krve vytéká tam, kde se zakously. Pro tento případ dám ti recept, kterak se dělá náplast na onu ránu; tento recept má dvě ctnosti: nebude tě státi korunu, jako u lékaře; za druhé každému ulehčí, kdo ho dle předpisu užije. Onen recept je u evangelisty Páně sv. Matouše v 5. kapitole, 44. a 45. verši. Nemáte-li doma Písmo svaté, tedy si je vypůjč, a nalezni si kapitolu i verš, a opiš si ten recept. Kdykoli pijavice tě budou více štípati, a ty se budeš domnívati, že toho již nelze vydržeti: tedy si vyhledej onen recept, přečti jej s rozumem a užij pak všech specií, jak tam obsaženy jsou. Kdo to pokaždé přesně dle předpisu v receptu vykoná, ten se bude radovati při smrti z pijavic a anglické náplasti. A nebylo by zajisté dobře bývalo, kdyby mu od Boha pijavice nebyly bývaly sázeny. Zkus toho jednou: uvidíš, že tomu tak!

Na rozloučenou.

Kdož ví, zda-li se toho dožiju, abych pro příští rok nějaký kalendář opět napsal, anebo zda-li se ty toho dožiješ, abys jej četl? Dožijeme-li se toho však oba, tu přece přijde na každý způsob jednou rok, kdy ani já již psáti, ani ty čísti nebudeme. Pro tento případ, totiž pro případ smrti, napsal jsem 11 dobrých rad, jak si počínati musíme, aby naše srdce naposledy tak úzkostlivě a malomyslně sevřeno nebylo, a aby duše tak hrozně se nesvíjela, když se vystěhovati má do jiného světa. Oněch 11 rad, budeš-li je zachovávat, bude jako 11 apoštolů kolem

postele státi, a bude každá míti svíčku v ruce a bude ti svítiti, aby nebyla kolem tebe tma, a budou tě pobádati a pomohou se modliti zcela útěšně. Avšak schází ještě jedna apoštolská rada; a kdyby té nebylo při tom, rozuteklo by se oněch 11 v rozhodném okamžiku a nezachovaly by pořádek. Co to pomůže, když po přečtení měsíčního článku hlavou zakýváš a řekneš: »Ano, to je pravda!« Nebo vlečeš-li vždy s sebou v srdci jen slabé přání, že bys tak žíti chtěl; anebo budeš-li se dnes a zítra poněkud více hříchu střežiti, avšak o příštím jarmarku nebo posvícení na všechno zase zapomeneš a spustíš se zase? Dvanáctý apoštol, který jde v zádu a tolik pracuje jako ostatní, jako apoštol sv. Pavel, jest stálost. Strom, který každého jara kvete, avšak květy jeho opět opadávají, aniž na ovoce zakládá, k ničemu jinému se nehodí, než aby byl vyvrácen a spálen. A člověk, který si umíní, anebo také začne lepším býti, avšak nepokračuje a stálým nezůstane, je takým neužitečným stromem. — Než nechci dlouho okolkovati; rozhodni se krátce: chceš plniti to, co jsem v této knížce napsal, anebo ne? Jestliže jsi se zabořil do bahna špatných návyků, a cítíš se při tom jako zvíře šťastným, a ďábel tvému svědomí uspávací nápoj připravil, jímž tebe těší, že to vše nic není: tedy zahod' tento kalendář do kouta, neučinil-li jsi to již při prvém článku; můžeš si své záležitosti vykonávati, nebo ve výčepu sklínku vypiti a naslouchati, co je nového v novinách, anebo jak byly s neděle na pondělí v noci pračky. Není potřebí, abys ten zbytek ještě četl. Nepůjdeme spolu a nic nebudeme míti společného a to od toho okamžiku až do věčnosti. — Je-li však ve tvém srdci dobrý základ a půda, tak že obilí dobrého naučení začne vzrůstat, tedy dej pozor, jak se zachovati musíš, aby vnitřní, dobré úmysly nezanikly, nýbrž zmohutněly a ovoce přinesly.

To je zcela špatné učení, domníváš-li se, že by člověk mohl jen tak beze všeho nábožným a hodným býti, a do nebe se dostat, aniž by se mnoho namáhal. Může se jen jedné maličké nepravostičky pozvolna rok od roku zbaviti a něco dobrého, novou záplatu na starý šat přišiti. — To je špatné učení, a přímo ti pravím: »Kdybys i mnoho z těch měsíčních článků vykonával, byla by ještě veliká otázka, zda-li ještě přijdeš před nevyšlovně svatého Boha.« Stará, poskvrněná duše musí se přeměnit v duchovním ohni, musí se znova zroditi z Ducha svatého. To se stane svátostí pokání.

Snad jsi se mnohdykrát zpovídal; ale mnoho lidí se zpovídá tím způsobem, že 700 jejich zpovědí nemají ani půl

lotu pravého pokání. Ba, kdož to ví, čtenáři, zda-li jsi za živobytí svého jednu pravou, platnou zpověď vykonal! Kdož to ví, může být, že jsi ještě nepoznal to hlavní, a že jsi se z toho nepovídal! — A kdož to ví, snad jsi neměl při všech svých zpovědích dokonalé lítosti, lítosti, která by celou duši pronikla, jako dvojitý meč, nebo jako plamenný žár železný drát rozžhavuje! Nezáleží na slzách a vzdychání a nábožném lamentování, avšak záleží na pevné opravdivosti a opravdovém zármutku nad hříchy, a záleží na tom, aby ti tvé hříchy trpčí zármutek způsobily, než všechno jiné, co by tě mohlo rmoutiti. — Měl-li jsi již takovou lítost, a máš-li ji dnes ještě, vzpomeneš-li si opravdově na své hříchy?

A i s polepšením se to tak má; to ještě není opravdovou známkou, že jsi se polepšil, když v manželství a ve stáří nejhrubší hříchy vysychají. To jest mnohdykráté jen obrat krve a okolností těla, avšak málo se duše týče. Polepšen jsi teprve, když můžeš s opravdovostí říci: »Bojím se Boha a miluji Ho více, než všechno ostatní na světě; mé hříchy mi připravují největší zármutek; vůli Boží plniti, jest mou největší starostí; na Boha mysliti a k němu mluvití, jest mou nejmilejší radostí.« — Na pováženou je to, že jsi za svého živobytí ani jednou opravdový úmysl neučinil k opravdovému obrácení. A přece se musíš jednou k tomu dostat; neboť, »kdo není zrozen z Ducha svatého, nemůže vejíti do království nebeského« — a všechny dobré skutky, které konáš ve hříšném stavu neobrátev se dříve, jsou mrtvy a nemají žádné ceny před Bohem, alespoň ne pro věčnost. — Proto se k tomu měj, vzývej Ducha sv. po osm dní, zpytuj celý svůj život od počátku, čítej každý den v knihách, které se vztahují na obrácení a život věčný, a vyhledej si rozumného a zároveň zbožného zpovědníka, kterému bys mohl složiti generální zpověď. Máte-li doma faráře nebo jeho zástupce, který ve zpovědnici lehkomyslným jest a nerad v ní sedí, tedy jdi jinam, kde bys našel lepšího; takové pouti nesmíš nikdy litovati. S tímto se porad o stavu své duše, jak bys ji mohl pomoci a ji dále vésti. Pak jdi ku sv. přijímání, jsa tak dobře připraven a tak zbožného srdce, jako bys poprvé nebo naposledy ve svém živobytí nejvyšší svátost přijímal. — K tomu se však musíš v roce častěji odhodlati. Znáám krajiny, kde téměř všichni lidé v místě každý měsíc ku stolu Páně přistupují; a právě tam jsou též lidé mnohem lepšími a mravnějšími, než jinde. Čiň to též tak! Každý měsíc ku stolu Páně přistupovati není pro žádného

křestana mnoho. Jsem přesvědčen, že by mnohý člověk právem ve mnohém místě váženějším se stal, kdyby měsíčně u stolu Páně ho bylo vídati. Avšak zde platí slovo Páně: »Kdo se za mne stydí před tímto smilným, hříšným pokolením, za toho bude se i Syn člověka stydět, až přijde ve slávě Otce svého s anděly.« A platí druhé pravidlo: »Blažení jste, když vám zlořečeno bude, když budete pronásledováni a všemožná lež o vás rozšiřována pro jméno mé! Radujte se a jásejte; neboť veliká bude vaše odměna v nebi.«

Jiná okolnost, která k lepšímu životu pomáhá, jest samota. Že nemáš bez potřebí k lehkomyšlným lidem chodit, jejichžto prázdným tlachem a smíchem všechny spásonosné myšlenky se zaplašují, jako slavíci říčením osla, samo sebou se rozumí. Ale máš samotu mnohdykráté zúmyslně vyhledávati. Mnohý však nemá své vlastní komůrky, a v širém poli by lidé měli všelijaké nepravé domněnky, kdybys tak sám všedního dne se tam procházel. Proto nemohu toho též snést, když kostelník dvěře chrámové zamkne, jakmile pan farář odešel; a ještě nepříhodnější to je, když to pan farář poručí — jako kdyby se nikdo v kostele nesměl modlit, když on přítomen není. Lidé by se stali snad příliš nábožnými! Mnohý farář však myslí, že by se mohlo oltářní prostěradlo ztratit, nebo kousek vosku, nebo že by malé děti mohly v kostele nezbednost tropiti. A kdyby se to stalo! Jest lépe, když za několik roků vždy maličkost bude ukradena, než aby kněz nábožnějším dušem mnohou nábožnou hodinu v tichém chrámu po celý rok tak ujímal. A jestliže, veledůstojný pane, již mnohá léta jsi v osadě, a tak daleko jsi ji přivedl, že již žádná duše touhy nepocítí, několik minut v kostele setrvati, když ty právě v něm nevykonáváš obřad: tedy čti v měsíci, kde nastávají psí dni. Tam nalezeš společnost kamarádů, a také tobě tam připraví kanape, po česku pohovku. V každé vesnici roste tak mnohá opravdu nábožná duše, a ráda by zašla někdy samotna do kostela a tam mezi čtyřma očima se Spasitelem promlouvala, před ním se pomodlila, zaplakala a si postěžovala, a se posilnila a potěšena domů spěchala, a trpělivěji své břemeno nesla, a ochotněji svoji povinnost vykonávala. A neděje se tak každému, když denní práce v nitru našem všechno rozryla, že duše přijde k sobě v osamělém kostele? Mračna myšlének se rozprchnou a slunce náboženství opět září v utišenou duši. Pán Ježíš šel na horu, aby svou duši v modlitbě vykoupal a občerstvil.

Kopce nejsou všude! Proto, milý duchovní pane, dej si rozumné slovo říci; snad jsi až do dnes na to nepomyslíl: nech kostel budoucně až do večera otevřený, aby o tobě zcela do slova neplatilo: »Mají klíče a nemohou sami vejít, a jiných tam též nepustí.«

Než zdržel jsem se tentokráte při těch kostelních dveřích skoro trochu dlouho. Jednomu každému však, každého dne zvláště potřebí jest modlitby, nemá-li to jíti s jeho duší jako rak. Je to zázračný prostředek, mocné zaklínání. Činí nejtěžší obtíže lehkými, mírní bolesti, hojí rány duše, vlévá posilu a odvahu do ní, chrání od hříchů a zoufalství, zaplašuje špatné myšlenky, a má nesčetně mnoho dobrých vlastností. Je to klíč k božské kuchyni a sklepu. Zanecháš-li modlitby, oslepneš, ohluchneš, schromneš, a mrtev budeš duševně; jako květina, která světla, vzduchu a vody nemá, tak uschneš a skloníš svoji hlavu k zemi a hleděti budeš jen na to, co jest pozemské, a shniješ v pozemských náruživostech. Neříkej, že nemáš času k modlitbě. Máš přece čas k jídlu. Ano, to musí býti; tělo se musí denně potravou živiti, nebo by člověk zeslábnul, onemocněl a naposledy umřel. Ale tvá duše potřebuje též po všechny dny potravu a posily, nebo bude též nemocnou a vysílenou ku konání dobra, a zahyne. Jako jistě tvá duše a věčný život cennějším jest než tělo a život: tak jistě musíš i duši denně živiti a posilovati modlitbou a nábožnými myšlenkami, a tak jistě si k tomu čas udělati, jako si ho k jídlu vynajdeš. Modli se denně s opravdovou nábožností ráno i večer, a myslí též za dne mnoho na Boha. Sv. Zita byla děvečkou, ale její pořekadlo a životní heslo bylo: »Ruku k dílu, srdce k Bohu.« Čiň též tak! Posvět celý den mnoha nábožnými myšlenkami při svém zaměstnání, pak bude ti každý den nedělí, aniž by tvá práce zanedbávána byla. Den však, kdy jsi se nemodlil, jest ztracen, je to černý den. Neprožil jsi ho pro Boha a svou duši. Krmils na sobě jen zvíře a zasloužil jsi si pozemské mzdy. Nemáš však žádného požehnání a žádné naděje v tomto dni. Ještě jednou, nezapomínej mi na modlitbu! — Mohl bys se někdy též za mne Otčenáš pomodliti, který jsem tuto knihu psal. Já bych toho tolik potřeboval, a byla by to též almužna. Neděláš-li si však z přečteného docela nic, a nejsi-li s tím srozuměn, pak se nemusíš ani za mne ten Otčenáš pomodliti.

Smyslnost světa a ďábel jsou příčinliví, neunavní správcové duší. Káží ti ve dne v noci, kde peníze, úctu před lidmi, zábavu a veselý život bys našel, jak bys nepříjemnostem s cesty

unikl a kříž s ramenou svých shodil; a kází tak mocně a hlasitě, že při tom tiché domlouvání svědomí téměř již ani neslyšíš. Proto je ti jiného slova a domluvy alespoň o všech nedělích potřebí, totiž kázání nebo křesťanského cvičení. Proto neopomínej nikdy slovo Boží v neděli poslouchati; nikdo, pokud žije, se náboženství nevyučil, ani pan farář. A nepřetrásej slova Božího, ani kazatele; Bůh ti ho poslal a ustanovil, a on ve jménu Božím učí a káže; a přijímej jeho poučení, jakoby od Boha ti dáváno bylo. Spasitel řekl k těm, které vyslal (i vašeho místního duchovního správce vyslal a to svátostí kněžstva): »Kdo vás slyší, mne slyší; a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.« Čítej též, kdykoli čas máš, v dobrých knihách; ne mnoho najednou, ale často trochu; a přemýšlej též o tom!

Dále, co živ budeš, budeš míti svého nepřítele sám v sobě, ďáblova verbíře, který tě brzy pochlebenstvím, brzy vyhrůžkami k němu přivésti se snaží. Pohání tě ku lhaní, klení, nadávání, smilnému pohledu, k pijáctví a ke mnoha jiným nectnostem, a navádí tě, abys v Boha nevěřil a Boha neposlouchal. To je vrozená zlá náklonnost, která mnohdykráté rozmanitou je, tak že mnohý posedlým jest více než od sedmi takovýchto ďáblů. Tato náklonnost ku zlému třeba se časem mrtvou býti zdá jako rozšlápnutá želva; nevěř však, ona nikdy v tobě neumře. Tomuto vlastnímu tělesnému nepříteli musíme každého dne krve ubrati, aby nebyl příliš silným a tučným a naposledy, aby se spoutati nedal, a musíme ho každého rána, jako zlého psa, hned ku provazu přivázati. Sedí zvláště v těle. Udržuj tedy přísný pořádek nad tělem a zacházej s ním jako s divokým koněm, který ještě rád vyhazuje a na zadní nohy se staví. Učiň si někdy ujmu v jídle nebo v pití; nejdi často na to nebo na ono místo, kam tě to láká; nenaslouchej každému žvastu lidskému; nezevluj po každé ženě, kterou potkáš; neválej se dlouho v posteli, když se ráno probudíš; spolkní často slovo, které již máš na jazyku a které již vyjeti chce; vytrvej statečně v parnu i zimě atd. Duchu však, odpůrci smyslnosti, spomoz na trůn, aby čím dále tím více sílil a svrchované panství nade všemi náruživostmi vykonával. Každého rána posiluj ho dobrými úmysly. Uvažuj dobře, že život se skládá ze dní, a byly-li jednotlivé dni dobře prožity, pak byl i celý život dobrým. Proto si pevně každého dne ustanov, že chceš den tak ztráviti, jako by to byl poslední den, který ještě prožiti máš. Vždyť je to skoro tak; neboť o dnešku musíš tak počet vydati,

jako o posledním dnu svého života, ježto Bůh na nic nezapomene a u něho nic nebudou platit modré ponděle, kdybychom v jeho službě pracovati nemusili. Za dne čas do času pohled pronikavě do vnitřního stroje své duše, zda-li ten pravý setrvačnický láska Boží v běhu jest, nebo zda-li zlost, lakota, smyslná žádostivost, marnivost se v to mísí a nad tebou vládnouti a tě s sebou táhnouti chtějí. Pohled však i denně na to, že tě Bůh neustále vidí a k tobě přihlíží, jako bys byl sám jediný na celém světě, a na věky nezapomene ani jedné myšlenky, ani slovíčka, ani jednoho kroku, jež jsi učinil, a který jsi neučinil. Ty a všechny tvé myšlenky, slova i skutky fotografují se samy téměř v každém okamžiku ve vševědouce Božské. To může každého vážným učiniti; modli se tedy denně a s velikou zbožností jednoduchý, dětský verš:

»Zlé i dobré skutky lidí
svaté Boží oko vidí.«

K večeru však posaď se na soudnou stolicí, jako bys byl ty sám Pánem Bohem; neboť máš nějakou jiskru v sobě od něho, to je svědomí; a postav duši před soud a žádej účet. Ať dozná všechno, co za dne učinila. A jestliže dobře nejednala před Bohem, svému Pánu nevěrnou byla, tedy jí to vyčítej, a domlouvej jí tak dlouho, až lítostí zarmoucena bude, a zcela opravdově přislíbí, že to jistě druhého dne napraví.

Konečně vyhybej se všem známým a každému obcování s lidmi, kteří to s hřešením tak do opravdy neberou a špatné mravy a řeči vedou. Můžeš v celku spíše předpokládati, že tě oni zkaží, než abys ty je napravil; neboť ať sedí, anebo leží zdravý člověk vedle někoho, kdo svrab, anebo jinou nakažlivou nemoc má, tedy ten nemocný se od něho neuzdraví, v pravdě však může zdravý onemocněti. Ať je ti ta, nebo ona osoba jakkoli milá, jestliže jsi ji několikrát napomenul a ona se nepolepšila, a jestliže se tobě a tvým napomenutím vysmála: tehda uřízni ruku a vyrví oko, t. j. odluč se rychle a navždy.

Ovšem stojí to práci a namáhání, abychom všechno, jak to je v této knížce předepsáno, dopodrobna plnili a takovými navlas byli: »Avšak království boží trpí násilí; a kteří násilí činí, uchvacují je.« Chce-li někdo bohatým se státi, jak velice se musí přičiniti, spořiti a pracovati! Chce-li kdo poslancem býti, co se naběhá a nalítá a usmívá se přátelsky na lidi a tiskne jim ruku, kterou jinak opovrhne, a neleká se nepokoje a výloh a lidských řečí, aby svého cíle došel. Má-li někdo dnu, chromý úd, anebo vůbec nějakou chybu, jak velice

si nechá všechno líbiti, co lékař předpisuje! Užívá, co je trpké, odepře si, co rád jí a pije, trápí se pocením, koupáním a p., vše jen, aby několik let ulehčení a delšího života dosáhl. Nebude to zde státi též za namáhání, abychom věčné království, nevýslovnou čest a radost, nekonečný život v nebi si získali?

Kdyby ti Bůh nabídl, abys jeden jediný den zcela po křesťansku a nábožně žil, hříchu se varoval, dobře konal, zlo trpělivě snášel; za to že bys pak 100 let ve všem možném štěstí na zemi žil — není-liž pravda, to bys rád přijal? Avšak nyní hled, Bůh ti činí ještě vznešenější nabídku: Máš jenom po čas života svého na zemi, a ten bude třeba zcela krátký ještě, se přičiniti, abys bohumile žil: pak máš dostati věčně nevýslovné štěstí, štěstí, o němž Písmo sv. praví: »Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, ani v žádné lidské srdce nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteří ho milují.« A nejedná se jen o to, věčně šťastným býti, anebo tohoto štěstí nedosáhnouti,

nýbrž o to se jedná, věčně šťastným, nebo věčně nešťastným býti. Rozvaž to dobře, človče, od tebe to nyní závisí, zda-li smrt má býti branou do nebes, nebo do pekla. Když Josef v egyptském vězení byl, byli v tom vězení též dva královští úředníci. Oba měli zvláštní sen, který jim Josef následovně vyložil: že nejvyšší pekař po třech dnech bude oběšen, a nejvyšší číšník však že bude ve třech dnech do královského paláce povolán a že obdrží opět svůj úrad a důstojenství.

Můžeš si nyní dobře pomysleti, že nejvyšší pekař si velice přál asi, aby ty tři dny hodně dlouho se nepřiblížily, a se bál, až bude z vězení volán. Nejvyšší číšník se však těšil na onen okamžik, až z vězení bude propuštěn, a ty tři dny zdály se mu býti příliš dlouhými. — Tak je to s duší lidskou, pokud zde dole v žaláři těla a země přebývá. Při smrti bude otevřen a duše vyvedena: pravý křesťan do paláce nebeského krále, hříšník do věčné smrti pekla. Proto se bojí hříšník smrti a přál by si, aby lidský život na zemi hodně dlouho, bez konce byl. Naproti tomu ctnostný může se těšiti na okamžik vysvobození. Přičiň se tedy, abys se těšiti mohl na okamžik, kdy duše tvá ze žaláře tělesného propuštěna bude. Jednej, jak jsi byl četl, a i ty budeš klidně a utěšeně smrti vstříc hleděti: ona ti otevře bránu k věčně blaženému životu. Amen.

Tímto končím tento spis. Ochraňuj tě Bůh a žij blaze, milý, neznámý příteli, nebo přítelkyně, abys i dobře zemřel. Podávám ti v myšlénkách ruku a dívám se ti přátelsky v oko tvé, a přeji nám oběma, abychom se tam nahoře shledali, blíže se poznali a před trůnem našeho nebeského Otce novou píseň chvály a radosti spolu zapěli. Buď statečnou, milená duše, máš ještě čas, chceš-li vážně ruku ku pluhu položit. I když jsi hluboce kleslá a těžce se prohřešila: pohledni vzhůru ku Spasiteli, který nalomené třtiny nezlomí a doutnajícího knotu neshasí. Podává ti svou všemohoucí ruku, chceš-li povstati, a v modlitbě, ve svatých svátostech jeho pomoci hledáš. Proto se rozhodni opravdově, i když srdce z počátku krvácí a bolest ti to působí. Navrať se k Bohu a to hned! Jistě, že ti bude později volno a dobře, a naposledy budeš věčně blaženým. Rozvaž, co to znamená: věčně blaženým býti! Nebo jsi-li služebník, nepatrný člověk, nevážená vdova, chudé děvče, nemysli si: »Můj život a konání jsou příliš nepatrná, než aby před Bohem mnoho znamenaly, a já nebudu právě, jako na zemi, tak ani tam nahoře velkou cenu mít.« Pohleď na Pannu Marii: ona jest nejvznešenější mezi všemi lidskými dušemi, které v nebi jsou, a jest velebena, jak daleko okráslek zemský sahá; a přece byla jenom chudobnou pannou v městečku Nazaretě, a nikdy ničím nebyla, co před lidmi někoho velkým činí. Buď věrným a Bohu oddanným ve svém povolání a jednoduchém životě, a budeš miléným a krásným a velikým

před Pánem. Proto setrvej pevně a odhodlaně, a miluj a následuj Boha ještě více a doufej a těš se na — smrt.

O Nanebevzetí Panny Marie 1896.

Když jsem byl hotov s knížkou, cestoval jsem po několik dní. Jel jsem rychlíkem a to celou noc až do rána. O půlnoci a po půlnoci bylo zcela klidno v místech, jimiž jsem jel; jenom bylo slyšeti nějaké hodiny s kostelní věže bít, nebo

štěkal polekaný pes. Domy byly zavřeny, okna v nich černá a beze světla. Avšak v těchto spících vesnicích a městech viděl jsem přece tu a tam dům některý, z jehož oken jasnost světla zářila. Snad tam byl těžce nemocný, v jehož světnici hořela lampa, a tu se mne zmocnil tichý smutek po tom

neznámém nemocném. Napadlo mi: Snad můžeš se v polosnění a blouznivých snech na půl hodinky zapomenouti; avšak pět jich u tebe bdí a na tebe čeká. Sedí u tvé postele umdlený a ustaraný jeden ze tvých příbuzných, aby tě, až hodina odbije, vzbudil a podal ti medicinu, anebo aby tě zadržel, až v horečném záchvatu budeš chtít utíkat, anebo zemřeš-li tuto noc, aby někdo byl při tobě. A bdí a čeká ve vnitřnostech červ na svou milenou potravu, na mrtvé lidské maso. A aniž by spatřena byla čeká smrt na hodinu, kdy srdce tvé zastaví. A bdí a čeká zde soudce, aby ti hned oznámil tvůj rozsudek, jakmile zemřeš. A pátý tu bdí a čeká, anděl Boží, kterémuž smrt tvoji duši odevzdá, aby ji odvedl do jednoho z těch mnohých příbytků, do domu nebeského Otce — anebo místo anděla někdo jiný, který si pro tebe přijde a tě odvede na jedno hrozné místo. Takové byly mé myšlenky.

Hleď, milený čtenáři, přijde čas, a snad brzy, kdy i ty v tiché noci tak budeš odpočívati, a světlo u postele tvé bude hořeti, a pět jich u tebe bdí a čeká, poněvadž jsi smrtelně onemocněl. Postarej se nyní, aby to s tebou dobře dopadlo. Jednej tedy, jak je to v této knížce napsáno — a žij blaze, abys blaze zemřel.

V Turnově, v den Božího Těla 1896.

V. D.

